

Határozatok Tára

A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2014. július 11.*

„Verseny — Kartellek — Paraffinvasz-piac — Gacspiac — Az EK 81. cikk megsértését megállapító határozat — Az árak rögzítése és a piacok felosztása — Az anyavállalatnak a leányvállalatai, valamint a részben a tulajdonában lévő közös vállalkozás által elkövetett, versenyszabályokba ütköző jogsértésekért való felelőssége — Az anyavállalat által gyakorolt meghatározó befolyás — 100%-os részesedés esetén fennálló vélelem — A vállalkozások közötti jogutódlás — Arányosság — Egyenlő bánásmód — A 2006. évi bírságkiszabási iránymutatás — Súlyosító körülmények — Irányítói szerep — A bírság felső határa — Korlátlan felülvizsgálat”

A T-541/08. sz. ügyben,

a **Sasol** (székhelye: Rosebank [Dél-Afrika]),

a **Sasol Holding in Germany GmbH** (székhelye: Hamburg [Németország]),

a **Sasol Wax International AG** (székhelye: Hamburg),

a **Sasol Wax GmbH** (székhelye: Hamburg),

(képviselik őket: W. Bosch, U. Denzel és C. von Köckritz ügyvédek)

felpereseknek

az **Európai Bizottság** (képviselik: F. Castillo de la Torre és R. Sauer, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: M. Gray ügyvéd)

alperes ellen

az elsődlegesen az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyavasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges bizottsági határozat részleges megsemmisítése iránti kérelme tárgyában, valamint másodlagosan a felperesekkel szemben kiszabott bírság törlése vagy az összegének csökkentése iránti kérelme tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (harmadik tanács),

tagjai: Czúcz O. elnök (előadó), I. Labucka és D. Gratsias bírák,

hivatalvezető: N. Rosner tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. július 3-i tárgyalásra,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: angol.

Ítéletet

A jogvita alapját képező tényállás

1. A közigazgatási eljárás és a megtámadott határozat elfogadása

- 1 Az [EK] 81. cikk és az EGT-megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges határozatban (a továbbiakban: megtámadott határozat) az Európai Közösségek Bizottsága megállapította, hogy a felperesek, a Sasol Wax GmbH, a Sasol Wax International AG, a Sasol Holding in Germany GmbH és a Sasol (a továbbiakban: Sasol Ltd) (a továbbiakban a felperesek együtt: Sasol) más vállalkozásokkal együtt megsértették az EK 81. cikk (1) bekezdését és az EGT-Megállapodás 53. cikkének (1) bekezdését, azáltal hogy az EGT-ben a paraffinviasz-piacon és a német gacs piacon kartellben vettek részt.
- 2 A megtámadott határozat címzettjei – a Sasolon kívül – a következő társaságok: az ENI SpA, az Esso Deutschland GmbH, az Esso Société anonyme fran aise, az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA és az Exxon Mobil Corp. (a továbbiakban együtt: ExxonMobil), a H&R ChemPharm GmbH, a H&R Wax Company Vertrieb GmbH és a Hansen & Rosenthal KG (a továbbiakban együtt: H&R), a Tudapetrol Mineral lerzeugnisse Nils Hansen KG, a MOL Nyrt., a Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, a Repsol Petr leo SA és a Repsol YPF SA (a továbbiakban együtt: Repsol), a Shell Deutschland Oil GmbH, a Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, a Deutsche Shell GmbH, a Shell International Petroleum Company Ltd, a The Shell Petroleum Company Ltd, a Shell Petroleum NV  s a The Shell Transport and Trading Company Ltd (a továbbiakban együtt: Shell), az RWE Dea AG  s az RWE AG (a továbbiakban együtt: RWE), valamint a Total SA  s a Total France SA (a továbbiakban együtt: Total) (a megtámadott határozat (1) preambulumbek zde).
- 3 A paraffinviaszt nyersolajból állítják elő finomítással. A paraffinviaszt olyan termékek gyártásához használják, mint gyertyák, vegyi anyagok, gumibroncsok és g pj rm iipari termékek, valamint felhasználják a gumi-, a csomagolóanyag-, a ragasztó- és a r g gumiiparban is (a megtámadott határozat (4) preambulumbek zde).
- 4 A gacs a paraffinviasz gyártásához szükséges alapanyag. Finom t kban állítják elő az alapolajok nyersolajból való előállításának melléktermékeként. Végső fogyasztóknak is értékesítik, például a forg cslemezg rt k számára (a megtámadott határozat (5) preambulumbek zde).
- 5 A Bizottság azt követően indította meg vizsgálatát, hogy a Shell Deutschland Schmierstoff a 2005. március 17-i levelében kartell fennállásáról tájékoztatta a Bizottságot, és a kartell gyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.; a továbbiakban: 2002.  vi engedékenységi közlemény)  rtelm ben mentesség iránti kérelmet nyújtott be (a megtámadott határozat (72) preambulumbek zde).
- 6 A Bizottság 2005.  prilis 28- n és 29- n az [EK] 81.  s az [EK] 82. cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 20. cikkének (4) bekezdése alapján helyszíni vizsgálatokat végzett a H&R/Tudapetrol, az ENI és a MOL helyiségeiben, valamint a Sasol-, az ExxonMobil-, a Repsol- és a Total-csoport t rsas g inak helyiségeiben (a megtámadott határozat (75) preambulumbek zde).

- 7 A Bizottság 2007. május 25. és 29. között kifogásközlést címzett a fenti 2. pontban említett minden egyes társasághoz, vagyis a felperesekhez is (a megtámadott határozat (85) preambulumbekzdése). A Sasol Wax és a Sasol Wax International 2007. augusztus 13-i levelükben együtt válaszoltak a kifogásközlésre. Az ugyanezen a napon kelt levélben a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd is együtt válaszolt a kifogásközlésre.
- 8 A Bizottság 2007. december 10-én és 11-én meghallgatást tartott, amelyen a felperesek is részt vettek (a megtámadott határozat (91) preambulumbekzdése).
- 9 A megtámadott határozatban a Bizottság a rendelkezésére álló bizonyítékokra tekintettel megállapította, hogy az EGT-ben a paraffinvasz- és gacsgyártók többségét alkotó címzettek az EK 81. cikkbe és az EGT-Megállapodás 53. cikkébe ütköző egységes, összetett és folyamatos jogsértésben vettek részt, amely az EGT területére terjedt ki. E jogsértés a paraffinvasz árának rögzítésére, valamint érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban állt (a továbbiakban: a jogsértés fő ága). Az RWE (később Shell), az ExxonMobil, a MOL, a Repsol, a Sasol és a Total esetében a paraffinvaszt érintő jogsértés az ügyfelek és a piacok felosztására is kiterjedt (a továbbiakban: a jogsértés második ága). Ezenkívül az RWE, az ExxonMobil, a Sasol és a Total által elkövetett jogsértés a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített gacsra is kiterjedt (a továbbiakban: a jogsértés gacsága) (a megtámadott határozat (2), (95) és (328) preambulumbekzdése, valamint 1. cikke).
- 10 A versenyellenes magatartások a résztvevők által „technikai találkozóknak”, illetve néha „Blauer Salonnak” nevezett versenyellenes találkozókon, valamint kifejezetten a gacsra vonatkozó kérdéseknek szentelt „gacstalálkozókon” valósultak meg.
- 11 A jelen ügyben kiszabott bírságok összegét az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatásnak (HL 2006. C 210., 2. o., a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás) a kifogásközlés fenti 2. pontban említett társaságokkal való közlésének időpontjában hatályban lévő változata alapján számították ki.
- 12 A megtámadott határozat többek között a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„1. cikk

A következő vállalkozások megsértették az [EK] 81. cikk (1) bekezdését és 1994. január 1-jétől az EGT-Megállapodás 53. cikkét, azáltal hogy az említett időszakokban a közös piacon és 1994. január 1-jétől az EGT-ben a paraffinvasz-ágazatban folyamatos megállapodásban és/vagy összehangolt magatartásban vettek részt:

[...]

a Sasol Wax GmbH: 1992. szeptember 3-tól 2005. április 28-ig;

a Sasol Wax International AG: 1995. május 1-jétől 2005. április 28-ig;

a Sasol Holding in Germany GmbH: 1995. május 1-jétől 2005. április 28-ig;

a Sasol [Ltd]: 1995. május 1-jétől 2005. április 28-ig;

[...]

A következő vállalkozások esetében a jogsértés az említett időszakokban a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített gacsra is kiterjedt:

[...]

a Sasol Wax GmbH: 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig;

a Sasol Wax International AG: 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig;

a Sasol Holding in Germany GmbH: 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig;

a Sasol [Ltd]: 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig;

[...]

2. cikk

Az 1. cikkben említett jogsértés miatt a következő bírságok kerülnek kiszabásra:

az ENI SpA: 29 120 000 EUR;

az Esso Société Anonyme Fran aise: 83 588 400 EUR,

amelyből egyetemlegesen:

az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA-val és az ExxonMobil Corporationnal 34 670 400 EUR, amelyből egyetemlegesen az Esso Deutschland GmbH-val 27 081 600 EUR;

a Tudapetrol Mineral lerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 EUR;

a Hansen & Rosenthal KG a H&R Wax Company Vertrieb GmbH-val egyetemlegesen: 24 000 000 EUR,

amelyből egyetemlegesen:

a H&R ChemPharm GmbH-val 22 000 000 EUR;

a MOL Nyrt.: 23 700 000 EUR;

a Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA a Repsol Petr leo SA-val  s a Repsol YPF SA-val egyetemlegesen: 19 800 000 EUR;

a Sasol Wax GmbH: 318 200 000 EUR,

amelyb l egyetemlegesen:

a Sasol Wax International AG-val, a Sasol Holding in Germany GmbH-val  s a Sasol [Ltd-vel] 250 700 000 EUR;

a Shell Deutschland Oil GmbH, a Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, a Deutsche Shell GmbH, a Shell International Petroleum Company Limited, a The Shell Petroleum Company Limited, a Shell Petroleum NV  s a The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 EUR;

az RWE-Dea AG az RWE AG-vel egyetemlegesen: 37 440 000 EUR;

a Total France SA a Total SA-val egyetemlegesen: 128 163 000 EUR.”

2. A Sasol és a Vara csoport szerkezetéről, valamint a megtámadott határozatban a felelősség anyavállalatoknak való betudásáról

- 13 A megtámadott határozat (449) preambulumbekzdésében a Bizottság a Sasol csoportot illetően először is a jogsértésért közvetlenül felelős társaságot azonosította. Így megállapította, hogy a technikai találkozókra részt vevő személyek között a jogsértés kezdetétől, vagyis 1992. szeptember 3-tól egészen 1995. április 30-ig szerepeltek a Hans-Otto Schümann GmbH & Co KG (a továbbiakban: HOS) munkavállalói. Ezt követően, 1995. május 1-jétől 2002. december 31-ig a Schümann Sasol GmbH & Co. KG-ról volt szó, amely 2000-ben a Schümann Sasol GmbH-vá alakult át (a továbbiakban együtt: Schümann Sasol). 2003. január 1-jétől kezdve a szóban forgó munkavállalók munkáltatója a Sasol Wax volt.
- 14 Ezért a megtámadott határozat (452) preambulumbekzdésében a Bizottság a HOS és a Schümann Sasol jogutódjaként a Sasol Waxet, mint az 1992. szeptember 3-tól 2005. április 28-ig terjedő időszakban a jogsértés közvetlen résztvevőjét tette felelőssé a jogsértésért.
- 15 A Bizottság a HOS, a Schümann Sasol és a Sasol Wax tőkerészesedésének időbeli alakulását is megvizsgálta. E tekintetben három időszakot különböztetett meg (a megtámadott határozat (454) preambulumbekzdése).
- 16 Az első, 1992. szeptember 3-tól 1995. április 30-ig terjedő időszakot (a továbbiakban: Schümann-időszak) illetően a Bizottság megállapította, hogy a HOS-t legfelső szinten személyesen H.-O. Schümann irányította a Vara Holding GmbH & Co KG-n (a továbbiakban: Vara) keresztül, amely a HOS egyetlen, saját vagyonával felelő üzlettársa volt (a megtámadott határozat (450) és (457) preambulumbekzdése). A Vara tőkéjének többségi tulajdonosa H.-O. Schümann volt, a további tulajdonosok pedig a családjának tagjai voltak. A megtámadott határozatban a Bizottság sem a Varát, sem H.-O. Schümann-t nem tette felelőssé a HOS által elkövetett jogsértésért.
- 17 A második időszak 1995. május 1-jétől 2002. június 30-ig tartott (a továbbiakban: a közös vállalkozás időszaka). 1995. május 1-jén a Sasol Ltd megszerezte a HOS kétharmadát. Szerkezetátalakítást követően a HOS a Schümann Sasollá alakult át, és továbbra is a jogsértésért közvetlenül felelős társaság maradt. A Schümann Sasol 99%-ban a Sachümann Sasol International AG leányvállalata volt, míg ez utóbbi tőkéjének egyharmada továbbra is a Vara, végső soron pedig a Schümann család tulajdonában volt. A Schümann Sasol International tőkéjének kétharmada a Sasol Holding in Germany tulajdonában volt, ez utóbbi pedig 100%-ban a Sasol Ltd leányvállalata volt. Ezen időszak tekintetében a Bizottság a következő társaságok egyetemleges felelősségét állapította meg: a Sasol Wax (mint a Schümann Sasol jogutódja), a Sasol Wax International (mint a Schümann Sasol International, a Schümann Sasol anyavállalatának jogutódja), a Sasol Holding in Germany (mint a a Schümann Sasol International tőkéjének kétharmadával rendelkező anyavállalat) és a Sasol Ltd (mint a Sasol Holding in Germany anyavállalata) (a megtámadott határozat (451) és (478) preambulumbekzdése). A Bizottság ugyanis úgy ítélte meg, hogy az utóbbi három társaság meghatározó befolyást gyakorolt a Schümann Sasol felett (a megtámadott határozat (453) preambulumbekzdése). A Bizottság sem a Varát mint a Schümann Sasol International tőkéje egyharmad részének tulajdonosát, sem pedig a Schümann családot mint a Vara tulajdonosát nem vont felelősségre a Schümann Sasol által elkövetett jogsértésért, amely ekkor a Schümann Sasol International (a továbbiakban: Schümann Sasol International vagy a közös vállalkozás), vagyis a Vara és a Sasol csoport közös tulajdonában lévő társaság tulajdonában volt.
- 18 A harmadik időszak 2002. július 1-jétől 2005. április 28-ig, vagyis a jogsértés végének időpontjáig tartott (a továbbiakban: Sasol-időszak). 2002. június 30-án a Sasol csoport megszerezte a Schümann Sasol International tőkéjének fennmaradó, addig a Vara tulajdonában lévő egyharmadát. A Schümann Sasol, amelynek neve Sasol Waxre változott, továbbra is a Schümann Sasol International leányvállalata maradt, azzal, hogy ez utóbbi neve Sasol Wax Internationalre változott. A Sasol Wax International tőkéje ezentúl teljes egészében a Sasol Holding in Germany, végső soron pedig a Sasol Ltd tulajdonában volt. Ezen időszak vonatkozásában a Bizottság a négy felperest egyetemlegesen vont felelősségre a

Sasol Wax által elkövetett jogsértésért, úgy ítélve meg, hogy az első három felperes meghatározó befolyást gyakorolt a Sasol Wax felett (a megtámadott határozat (451) és (453) preambulumbekzdése).

Az eljárás és a felek kérelmei

- 19 A Törvényszék Hivatalához 2008. december 15-én benyújtott keresetlevelükkel a felperesek előterjesztették a jelen keresetet.
- 20 Az előadó bíró jelentése alapján a Törvényszék (harmadik tanács) a szóbeli szakasz megnyitásától határozott. A Törvényszék az eljárási szabályzatának 64. cikkében szabályozott pervezető intézkedések keretében felhívta a feleket bizonyos kérdések írásban történő megválaszolására, valamint bizonyos dokumentumok benyújtására. A felek e felhívásnak a kitűzött határidőn belül eleget tettek.
- 21 A Törvényszék a 2013. július 3-án tartott tárgyaláson meghallgatta a felek szóbeli előterjesztéseit és a Törvényszék kérdéseire adott válaszaikat.
- 22 A T-540/08. sz., Esso és társai kontra Bizottság, a T-543/08. sz., RWE és RWE Dea kontra Bizottság, a T-544/08. sz., Hansen & Rosenthal és H&R Wax Company Vertrieb kontra Bizottság, a T-548/08. sz., Total kontra Bizottság, a T-550/08. sz., Tudapetrol kontra Bizottság, a T-551/08. sz., H&R ChemPharm kontra Bizottság, a T-558/08. sz., ENI kontra Bizottság, a T-562/08. sz., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades és társai kontra Bizottság, valamint a T-566/08. sz., Total Raffinage és Marketing kontra Bizottság ügygel fennálló ténybeli összefüggésekre, valamint a felmerülő jogkérdések hasonlóságára tekintettel a Törvényszék úgy határozott, hogy a jelen ügyben csak azt követően hoz ítéletet, hogy az említett összefüggő ügyekben megtartotta a tárgyalásokat, amelyek közül az utolsóra 2013. július 3-án került sor.
- 23 Keresetlevelükben a felperesek azt kérik, hogy a Törvényszék:
 - elsődlegesen a rájuk vonatkozó részében semmisítse meg a megtámadott határozatot;
 - másodlagosan törölje a megtámadott határozatban velük szemben kiszabott bírságot, vagy megfelelően csökkentse annak összegét;
 - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.
- 24 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:
 - a keresetet teljes egészében utasítsa el, ideértve a másodlagosan előterjesztett kérelmeket is;
 - a felpereseket kötelezze a költségek viselésére.

A jogkérdésről

- 25 Keresetük alátámasztása érdekében a felperesek hét jogalapra hivatkoznak. Az első jogalap azon alapul, hogy a Bizottság a közös vállalkozás időszakában a Schümann Sasol által elkövetett jogsértésért való felelősséget tévesen tudta be a Sasol Ltd-nek, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Wax Internationalnek. A második jogalap azon alapul, hogy a Bizottság a Sasol-időszakban a Sasol Wax által elkövetett jogsértésért való felelősséget tévesen tudta be a Sasol Ltd-nek, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Wax Internationalnek. A harmadik jogalap az egyenlő bánásmód elvének megsértésén alapul, amennyiben a Bizottság a Schümann-időszak és a közös vállalkozás időszaka tekintetében nem állapította meg a Vara egyetemleges felelősségét. A negyedik jogalap a bírság

alapösszegének téves megállapításán alapul. Az ötödik jogalap a Sasol irányítói szerepének téves figyelembevételén alapul. A hatodik jogalap azon alapul, hogy jogellenes volt a bírság összegének megkülönböztetés nélküli maximálása a jogsértés különböző időszakai tekintetében. A hetedik jogalap azon alapul, hogy a Bizottság jogellenesen mulasztotta el, hogy a bírság bizonyos részei tekintetében teljes mentességben részesítse a Sasolt.

1. Az arra alapított első jogalapról, hogy a Bizottság a közös vállalkozás időszakát illetően a jogsértésért való felelősséget tévesen tudta be a Sasol Ltd-nek, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Wax Internationalnek

- 26 A felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság tévesen állapította meg, hogy a Sasol Ltd a 100%-os tulajdonában lévő leányvállalatán, a Sasol Holding in Germanyn keresztül egyedül meghatározó befolyást gyakorolt a Schümann Sasol Internationalre, ezáltal pedig a közös vállalkozás időszakára vonatkozó felelősséget tévesen tudta be a Sasol Ltd-nek, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Wax Internationalnek. A Schümann Sasol és az említett társaságok közötti azon szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatok, amelyekből a Bizottság a megtámadott határozatban kiindult, a felperesek szerint nem támasztanak alá ilyen következtetést.
- 27 A felperesek elsődlegesen úgy vélik, hogy a másik leányvállalat, a Vara a közös vállalkozás időszakában egyedül meghatározó befolyást gyakorolt a Schümann Sasol Internationalre. Másodlagosan úgy vélik, hogy e meghatározó befolyást a két leányvállalat együttesen gyakorolta.
- 28 A Bizottság ezzel szemben azt állítja, hogy a Sasollal szemben a saját felelősségére tekintettel és a 2006. évi iránymutatással összhangban alkalmazott szankciót. Ezenkívül állandó ítélkezési gyakorlat, hogy a Bizottság nem köteles megindokolni azt, ha nem hozott harmadik felekhez címzett, jogsértést megállapító határozatot, valamely vállalkozás pedig nem vitathat olyan szankciót, amelyet azzal az indokkal alkalmaztak vele szemben, hogy egy másik vállalkozás elkerülte a bírságot.

Előzetes észrevételek

- 29 Az anyavállalatnak a leányvállalata által vagy az anyavállalat tulajdonában lévő közös vállalkozás által tanúsított magatartásért való egyetemleges felelősségét illetően emlékeztetni kell arra, hogy azon körülmény, hogy a leányvállalat vagy a közös vállalkozás különálló jogi személyiséggel rendelkezik, nem elegendő annak kizárására, hogy magatartását az anyavállalatnak lehessen betudni (lásd ebben az értelemben a Bíróság 48/69. sz., Imperial Chemical Industries kontra Bizottság ügyben 1972. július 14-én hozott ítéletének [EBHT 1972., 619. o.] 132. pontját).
- 30 Az Unió versenyjoga ugyanis a vállalkozási tevékenységekre vonatkozik, és a vállalkozás fogalma minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, függetlenül azok jogállásától és finanszírozási módjától (a Bíróság C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-8237. o.] 54. pontja, valamint a Törvényszék T-141/07., T-142/07., T-145/07. és T-146/07. sz., General Technic-Otis és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-4977. o.] 53. pontja).
- 31 Az uniós bíróság azt is megállapította, hogy ugyanebben az összefüggésben a vállalkozás fogalmát úgy kell értelmezni, mint amely gazdasági egységet jelent, még akkor is, ha jogi szempontból ez az egység több természetes vagy jogi személyből áll (lásd a Bíróság 170/83. sz., Hydrotherm Gerätebau ügyben 1984. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 1984., 2999. o.] 11. pontját, valamint a fenti 30. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 55. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot; a Törvényszék T-234/95. sz., DSG kontra Bizottság ügyben 2000. június 29-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-2603. o.] 124. pontját). Így hangsúlyozta, hogy a versenyszabályok alkalmazásakor nem az a meghatározó, hogy különálló jogi személyiségükből fakadóan két társaság formálisan különálló-e, ami számít, az az, hogy piaci magatartásuk egységes-e, vagy sem. Szükséges

lehet tehát megvizsgálni azt, hogy két különálló jogi személyiségű vállalkozás egyetlen olyan vállalkozást mint gazdasági egységet alkot-e, illetve egyetlen olyan vállalkozás mint gazdasági egység alá tartozik-e, amely egységes piaci magatartást tanúsít (a fenti 29. pontban hivatkozott Imperial Chemical Industries kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 140. pontja; a Törvényszék T-325/01. sz., DaimlerChrysler kontra Bizottság ügyben 2005. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-3319. o.] 85. pontja, valamint a fenti 30. pontban hivatkozott General Technic-Otis és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 54. pontja).

- 32 Ha ilyen gazdasági egység sérti meg a versenyszabályokat, a személyes felelősség elve szerint neki kell felelnie ezért a jogsértésért (lásd a fenti 30. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 56. pontját, valamint a fenti 30. pontban hivatkozott General Technic-Otis és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 55. pontját).
- 33 Az anyavállalatnak az ugyanazon vállalkozáshoz tartozás folytán akkor lehet betudni a leányvállalat magatartását, ha e leányvállalat nem önállóan határozza meg piaci magatartását, mivel e tekintetben az anyavállalat meghatározó befolyása alatt áll, figyelembe véve különösen az említett két jogi személy közötti gazdasági, szervezeti és jogi kapcsolatokat (lásd ebben az értelemben a fenti 30. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 58. pontját, valamint a Törvényszék T-9/99. sz., HFB és társai kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1487. o.] 527. pontját).
- 34 Az anyavállalat különösen akkor gyakorolt meghatározó befolyást a leányvállalata piaci magatartására, ha a leányvállalat lényegében azokat az utasításokat követi, amelyeket e tekintetben az anyavállalat ad a számára (a Bíróság fenti 29. pontban hivatkozott Imperial Chemical Industries kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 133., 137. és 138. pontja, valamint a C-294/98. P. sz., Metsä-Serla és társai kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-10065. o.] 27. pontja).
- 35 Az anyavállalat főszabály szerint akkor is meghatározó befolyást gyakorol a leányvállalata piaci magatartására, ha csak bizonyos üzleti stratégiai döntések meghatározásának vagy jóváhagyásának hatáskörét tartja fenn magának, adott esetben úgy, hogy a képviselői jelen vannak a leányvállalat szerveiben, míg a leányvállalat szoros értelmében vett üzletpolitikájának meghatározására irányuló hatáskört a leányvállalat operatív vezetésével megbízott azon vezetőkre ruházza, akiket az anyavállalat választ ki, és akik az anyavállalat üzleti érdekeit képviselik és mozdítják elő (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-25/06. sz., Alliance One International kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 9-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-5741. o.] 138. és 139. pontját, amely ítéletet helybenhagyott a Bíróság C-593/11. P. és C-654/11. P. sz., Alliance One International kontra Bizottság egyesített ügyekben 2012. december 13-án hozott végzésének 30. pontja).
- 36 Amennyiben a leányvállalat és az anyavállalat piaci magatartásának egységessége különösen a fenti 34. és 35. pontban ismertetett esetek szerint, vagy a társaságokat egyesítő egyéb gazdasági, szervezeti és jogi kapcsolatok révén biztosított, a leányvállalat és az anyavállalat egy és ugyanazon gazdasági egység részét képezi, következésképpen pedig a fenti 31. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint egyetlen vállalkozást alkot. Így az a tény, hogy valamely anyavállalat és annak leányvállalata az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkot, lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy bírság megfizetésére kötelező határozatot címezzen az anyavállalatnak anélkül, hogy bizonyítania kellene az utóbbinak a jogsértésben való személyes részvételét (lásd ebben az értelemben a fenti 30. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 59. pontját).
- 37 A fenti 29–36. pontban ismertetett ítélkezési gyakorlat arra az esetre is alkalmazandó, ha egy vagy több anyavállalatnak a közös vállalkozásuk által elkövetett jogsértésért való felelősséget tudják be (a fenti 30. pontban hivatkozott General Technic-Otis és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 52–56. pontja).

- 38 A fenti szabályok alapján kell megvizsgálni a felperesek érveit, valamint azt, hogy pontosak-e a megtámadott határozatban azzal összefüggésben kifejtett állítások, hogy a Bizottság a Schümann Sasol és anyavállalata, a Schümann Sasol International – amely a közös vállalkozás időszakában kétharmad részben a Sasol Holding in Germany, egyharmad részben pedig a Vara tulajdonában állt – cselekményeit illetően a szóban forgó jogsértésért való felelősséget a felpereseknek tudja be.

A megtámadott határozat

- 39 A megtámadott határozatban a Bizottság elutasította a felperesek által annak bizonyítása érdekében előadott érveket, hogy a közös vállalkozás időszakában a Schümann Sasol Internationalt ténylegesen a Vara irányította. A Bizottság e megállapítást lényegében az alábbi megfontolásokra alapította:

„[...]

- (471) A Bizottság úgy ítéli meg, hogy a Sasol a 100%-os leányvállalatán, a Sasol Holding in Germany GmbH-n keresztül meghatározó befolyást gyakorolt a Schümann Sasol Internationalre.
- (472) Mint azt a Sasol kifejti, a napi szintű tevékenységeikért felelős [igazgatóság] a Sasol egy képviselőjéből, a Vara egy képviselőjéből, valamint az elnökből állt. Az [igazgatóság] szabályzata értelmében az igazgatóság a lehetséges mértékben egyhangúan vagy egyszerű többséggel hozza határozatait. Szavazategyenlőség esetén az [igazgatóság] elnökének szavazata dönt. A Sasol azt állítja, hogy a közös vállalkozás időszakának legnagyobb részében az elnök a Vara képviselője volt. Alaposabb kutatásokat követően a Bizottság vitatja a Sasol ezzel kapcsolatos állításait. A szóban forgó személy a tevékenységekkel kapcsolatos ismereteinek, valamint annak köszönhető elnöki beosztását, hogy a Sasol is azt szeretne volna, hogy a közös vállalkozás [igazgatóságában] ő elnököljön. A Sasolnak mint többségi részvényesnek fontos volt, hogy az [igazgatóságban] legyen egy olyan személy, aki már a HOS korábbi tevékenységeit is ismerte. A szóban forgó személy korábban a Schümann Sasol International német jogelődjének nevében végezte munkáját, következésképpen tökéletesen ismerte annak a társaságnak a működését, amely utóbb beolvadt a Sasolba. Másfelől a szóban forgó személy abban az időszakban, amikor elnök lett (1995. május 2-án), nem állt a Vara alkalmazásában. Ténylegesen e személy 1997 előtt nem állt a Vara alkalmazásában. A közös vállalkozás elnöke volt 1995. május 2-től 2001. június 30-ig, vagyis addig az időpontig, amikor a Sasol részéről [D. S. R.] felváltotta őt.
- (473) A közös vállalkozás felügyelőbizottsága hat tagból állt, akik közül négyen a Sasolt, ketten pedig a Varát képviselték. Mint azt a Sasol kifejtette, a szavazati jogok tárgyában a Sasol és a Vara között létrejött részvényesi megállapodás akként rendelkezett, hogy a határozatokat a Sasol és a Vara egyhangúan fogadja el, mindketten egy-egy szavazattal rendelkeznek, ezáltal pedig megszűnik a Sasol felügyelőbizottságon belüli többsége. Egyetértés hiányában úgy kellett tekinteni, hogy a javaslatot elutasították. Ugyanakkor a szavazati jogokról szóló részvényesi megállapodás a felügyelőbizottság határozatairól szóló 3. cikkbe beiktatta azt is, hogy a megállapodás 1. cikkét megfelelően alkalmazni kell. A megállapodás 1.5. cikke akként rendelkezik, hogy ha az említett cikk a)–d) pontjában felsorolt kérdésekben nem sikerül egyhangú határozatot hozni, akkor mindaddig, amíg a Sasol rendelkezik a társaság tőkéjének több mint 50%-ával, az ő javaslata érvényesül, a Vara pedig a Sasol határozatának megfelelően szavaz. Az 1.5. cikk a)–d) pontjában hivatkozott kérdések a következők: az éves beszámoló elkészítése, a könyvvizsgálók kijelölése, a különleges könyvvizsgálók kijelölése, valamint a [társaság] vagy bármelyik leányvállalata általi [tőke]befektetések jóváhagyása.
- (474) [Ami a közgyűlést illeti], a Sasol kifejti, hogy a Vara blokkoló kisebbséget képezett, mivel a határozatokat a leadott szavazatok háromnegyedes többségével kellett elfogadni, a Vara pedig a szavazatok egyharmadával rendelkezett. Ezenkívül a Sasol szerint a szavazati jogokról szóló részvényesi megállapodás előírta, hogy a Sasol és a Vara kötelezettséget vállal arra, hogy

minden részvényesi határozatot együtt hoznak meg, továbbá minden körülmények között egyhangúan szavaznak, mindketten egy-egy szavazattal rendelkeznek, és ha nem sikerül egyhangú döntést elérni, akkor sem a Sasol, sem a Vara nem cselekedhet, ezáltal pedig a Vara nem szorulhat kisebbségbe. Ugyanakkor, mint az a fentiekben szerepel, a szavazati jogokról szóló részvényesi megállapodás a közgyűlésre vonatkozó 1.5. cikkben felsorol bizonyos olyan tárgyköröket, amelyekben a Sasol kívánságainak kell érvényesülnie [lásd a (473) preambulumbekendést].

- (475) A (472)–(474) preambulumbekendésben ismertetett helyzetet, különösen pedig a Sasol azon képességét illetően, hogy a szavazati jogokról szóló részvényesi megállapodás 1.5. cikkében felsoroltakhoz hasonló fontos stratégiai döntések (például a tőkebefektetések jóváhagyása) keretében egyetértés hiányában keresztülvigye az akaratát, a Sasolt úgy kell tekinteni, mint amely *de facto* irányította a közös vállalkozást. Az, hogy a [Schümann Sasol] ügyvezetői – mint azt a Sasol állítja – korábban a HOS alkalmazásában álltak, nem mond ellent e következtetésnek, mivel a felső vezetői álláshelyek betöltésével kapcsolatos ilyen döntésekhez a felügyelőbizottság engedélye kellett (az igazgatósági szabályzat 2. cikke (2) bekezdésének c) pontja), ezáltal pedig a Sasolnak módjában állt e határozatokat ellenezni. [...]
- (481) A fentiekben kifejtett indokok alapján a Bizottság nem csupán a cselekvő társaságot, vagyis a [Schümann Sasolt], hanem annak anyavállalatait, vagyis a Sasol International AG-t, a Sasol Ltd-t és a Sasol Holding in Germany GmbH-t is felelősnek tekinti a közös vállalkozás időszaka alatt, mivel a közös vállalkozás Sasol általi irányítása bizonyítást nyert [...] Mint azt a (329)–(333) preambulumbekendés megállapítja, az ugyanazon csoporthoz tartozó különböző társaságok akkor képeznek gazdasági egységet, következésképpen pedig az [EK] 81. cikk értelmében vett vállalkozást, ha az érintett társaságok nem önállóan döntenek a piaci magatartásukról. Közös vállalkozás esetében megállapítható, hogy a közös vállalkozás és az anyavállalatok az [EK] 81. cikk alkalmazása szempontjából akkor képeznek gazdasági egységet, ha a közös vállalkozás nem önállóan döntött a saját piaci magatartásáról. Az, hogy a közös vállalkozást teljes feladatkört ellátó közös vállalkozásnak kell-e tekinteni vagy sem, ebben az összefüggésben [nem releváns], [mivel] a ténybeli bizonyítékok meghatározó befolyás gyakorlására utalnak. Az, hogy valamely közös vállalkozás anyavállalatai felelősnek tekinthetők, megfelel a Bizottság e konkrét kérdéssel kapcsolatos gyakorlatának, amely a (340) preambulumbekendésben kifejtett és a közösségi bíróságok által meghatározott általános jogelveket követi. Az, hogy egyéb körülmények között a határozatot nem a közös vállalkozás anyavállalataihoz címezték, a jelen körülmények között nem jelenti azt, hogy a Sasol International AG-t, a Sasol Ltd-t és a Sasol Holding in Germany GmbH-t mint a Sasol csoporthoz tartozó anyavállalatokat ne lehetne felelősségre vonni a leányvállalatuk tevékenységeiért, a Bizottság ugyanis mérlegelési mozgástérrel rendelkezik annak eldöntését illetően, hogy a jogsértésért való felelősséget a vállalkozás bizonyos egységeinek tudja be, a mérlegelést pedig esetről esetre folytatja le.”

Az irányítás fogalma és a meghatározó befolyás gyakorlásának fogalma közötti, az EK 81. cikkel összefüggésben alkalmazott különbségtételről

- 40 Előjáróban meg kell jegyezni, hogy a közös vállalkozás leányvállalata, a Schümann Sasol által elkövetett jogsértés betudhatóságának vizsgálata során a Bizottság nem tett kifejezett különbséget egyrészt az „irányítás” és az „irányítási hatáskör” fogalma, másrészt pedig a „gazdasági egység” és az „üzleti magatartásra gyakorolt meghatározó befolyás tényleges gyakorlása” között.
- 41 A felperesek azt állítják, hogy e megközelítés helytelen, mivel az irányítás fogalma nem foglalja magában a meghatározó befolyás tényleges gyakorlását.

- 42 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 2004. január 20-i 139/2004/EK tanácsi rendelet (HL L 24., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 3. kötet, 340. o.) (az összefonódásokról szóló EK rendelet) 3. cikkének (2) bekezdése szerint „[a]z irányítást olyan jogok, szerződések vagy más egyéb eszközök alapozzák meg, amelyek akár külön-külön, akár együttesen és a kapcsolódó jogi és ténybeli megfontolásokra tekintettel lehetőséget adnak egy vállalkozás feletti meghatározó befolyás gyakorlására”.
- 43 Az ítélezési gyakorlat szerint annak érdekében, hogy a Bizottság egy társaság versenyellenes magatartását az EK 81. cikk alkalmazásával egy másik társaságnak betudja, nem támaszkodhat a meghatározó befolyásnak a 139/2004 rendelet által az irányítás megalapozása kapcsán alapul vett egyszerű képességére, anélkül hogy megvizsgálná, hogy e befolyás gyakorlására ténylegesen sor került-e (a fenti 30. pontban hivatkozott General Technic-Otis és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 69. pontja).
- 44 Épp ellenkezőleg, főszabály szerint a Bizottságnak több ténybeli körülmény alapján bizonyítania kell az ilyen meghatározó befolyást (lásd a Törvényszék T-314/01. sz., Avebe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3085. o.] 136. pontját és az ott hivatkozott ítélezési gyakorlatot). E körülmények között szerepel az anyavállalat igazgatóságában és a leányvállalatának vagy a közös vállalkozásának az igazgatóságában a beosztások ugyanazon természetes személyek általi halmozása (a Törvényszék T-132/07. sz., Fuji Electric kontra Bizottság ügyben 2011. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-4091. o.] 184. pontja; lásd ebben az értelemben a Bíróság C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítéletének [EBHT 2005., I-5425. o.] 119. és 120. pontját is), vagy az, ha az említett társaságok kötelesek az egységes vezetésük által kibocsátott iránymutatásokat követni, anélkül hogy független piaci magatartást tanúsíthatnának (lásd ebben az értelemben a fenti 33. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 527. pontját).
- 45 A jelen esetben a Bizottság nem támaszkodott a Sasol Ltd és a Sasol Holding in Germany által a Schümann Sasol International felett gyakorolt meghatározó befolyás ilyen közvetlen bizonyítására.
- 46 A Bizottság ugyanis lényegében azt a döntéshozatali hatáskört vizsgálta meg, amelyet a Sasol a képviselői révén a közös vállalkozás szerveiben gyakorolhatott. E tekintetben az elemzés alapvetően az említett szerveken belüli döntéshozatali módok olyan elvont vizsgálatán nyugszik, amely a részvényesi megállapodásban és az igazgatóság szabályzatában foglalt kikötéseken alapul, amelyek a közös szerkezet alapszabályában meghatározott szavazási módokat vették át. Ezenkívül a Bizottság a Schümann Sasol International cselekményeiért való felelősségnek a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek való betudására vonatkozó következtetését arra az állításra alapítja, amely szerint „a közös vállalkozás Sasol általi irányítása bizonyítást nyert” (a megtámadott határozat (481) preambulumbekzdése).
- 47 Ebből következik, hogy a jelen ügyben a Bizottság a Sasol Ltd és a Sasol Holding in Germany által a Schümann Sasol International üzleti magatartása felett gyakorolt meghatározó befolyást lényegében olyan dokumentumok elvont elemzése alapján állapította meg, amelyeket a Schümann Sasol International működésének megkezdését megelőzően írtak alá, hasonlóan az összefonódások engedélyezésére vonatkozó szabályok szerint lefolytatott elemzéshez.
- 48 Másodsor, a Törvényszéknek így azt kell megvizsgálnia, hogy az ilyen elvont és a jövőre vonatkozó elemzés – amelyet az összefonódások területén folytatnak le, ahol az engedélyező határozat meghozatala időben megelőzi a közös vállalkozás működésének megkezdését – szolgálhat-e a közös vállalkozás üzleti magatartása feletti meghatározó befolyás tényleges gyakorlásának bizonyítására is olyan határozatban, amely az EK 81. cikknek az említett közös vállalkozás által a múltban elkövetett megsértéséért való felelősséget az anyavállalatoknak tudja be.

- 49 E tekintetben az ítélezési gyakorlatból következik, hogy még ha a közös vállalkozás üzleti döntéseinek meghatározásával kapcsolatos hatáskör vagy lehetőség önmagában csak képességet is jelent a közös vállalkozás üzleti magatartása feletti meghatározó befolyás gyakorlására, ezáltal pedig a 139/2004 rendelet értelmében vett „irányítás” fogalma alá is tartozik, a Bizottság és az uniós bíróság vélelmezheti, hogy a jogszabályi rendelkezéseket és az említett vállalkozás működésére vonatkozó megállapodásokban – különösen a közös vállalkozás létrehozásáról szóló szerződésben és a részvényesek szavazással kapcsolatos megállapodásaiban – foglalt kikötéseket végrehajtották és tiszteletben tartották. Ennyiben a közös vállalkozás üzleti magatartása feletti meghatározó befolyás tényleges gyakorlásának vizsgálata kimerülhet a működésének megkezdése előtt aláírt dokumentumok elvont elemzésében, hasonlóan az irányítással kapcsolatos elemzéshez. Különösen, ha az említett rendelkezések és kikötések azt írják elő, hogy a közös vállalkozás valamely szerve határozatának meghozatalához az egyes anyavállalatok szavazata szükséges, a Bizottság és az uniós bíróság az ellenkező bizonyításának hiányában megállapíthatja, hogy az említett határozatokat az anyavállalatok együttesen határozták meg (lásd ebben az értelemben a fenti 44. pontban hivatkozott Avebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 137–139. pontját; a fenti 44. pontban hivatkozott Fuji Electric kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 186–193. pontját, valamint a fenti 30. pontban hivatkozott General Technic-Otis és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 112. és 113. pontját). Hasonlóképp, ha a szóban forgó kikötések lehetővé teszik valamely egyedüli anyavállalatnak, hogy meghatározza a közös vállalkozás szervei által hozott határozatok tartalmát, a Bizottság és az uniós bíróság az ellenkező bizonyításának hiányában megállapíthatja, hogy az említett anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolt az említett határozatokra.
- 50 Ugyanakkor, mivel a meghatározó befolyás tényleges gyakorlásával kapcsolatos vizsgálat visszatekintő jellegű, vagyis konkrét adatokon alapulhat, mind a Bizottság, mind pedig az érdekelt felek bizonyítékkal szolgálhatnak arra, hogy a közös vállalkozás üzleti döntéseit másként határozták meg, mint ami a közös vállalkozás működésével kapcsolatos megállapodások csupán elvont vizsgálatából következik (lásd ebben az értelemben a fenti 44. pontban hivatkozott Fuji Electric kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 194. és 195. pontját, valamint a fenti 30. pontban hivatkozott General Technic-Otis és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 115–117. pontját). Különösen, a Bizottság vagy az érdekelt felek bizonyítékkal szolgálhatnak arra, hogy az egyetlen anyavállalat azon hatásköre ellenére, hogy a szóban forgó döntéseket a közös vállalkozás szerveiben tevékenykedő képviselői útján hozza meg, e döntéseket ténylegesen több vagy az összes anyavállalat hozta meg egyhangúan.

A Bizottság azzal kapcsolatos megállapításának megalapozottságáról, hogy a Schümann Sasol International által elkövetett jogsértésért való felelősséget a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek tudja be

- 51 A felperesek lényegében kettős alapon vitatják a Bizottság azzal kapcsolatos elemzését, hogy a Schümann Sasol International által elkövetett jogsértésért való felelősséget a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek tudja be. Egyrészt úgy vélik, hogy a Bizottság mérlegelési hibát követett el, amikor nem ismerte el, hogy B. I., a Schümann Sasol igazgatóságának elnöke a Vara képviselője volt. A felperesek szerint ugyanis a Vara a közös vállalkozás időszakának legnagyobb részében a képviselője, B. I. útján egyedül határozhatta meg az igazgatóság határozatainak tartalmát, mivel az igazgatóság szabályzata szerint az igazgatóság tagjainak szavazategyenlősége esetén az elnök döntő szavazattal rendelkezett. Másrészt a felperesek azt állítják, hogy a közös vállalkozás alapszabálya és a részvényesi megállapodás szerint a Vara a közös vállalkozás közgyűlésében és felügyelőbizottságában a határozatok legnagyobb részét megvétózhatta, vagyis a Sasol Holding in Germany nem hozhatta meg egyedül, a képviselőinek szavazatával e határozatokat. Ezen az alapon a felperesek úgy vélik, hogy a Sasol Holding in Germany nem gyakorolhatott meghatározó befolyást a Schümann Sasol International üzleti magatartására.

- 52 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a közös vállalkozás által elkövetett jogsértésért való felelősség több anyavállalatnak való betudását illetően a Bizottság alátámaszthatja a meghatározó befolyás tényleges gyakorlását a közös vállalkozás ezen anyavállalatok általi közös ügyvezetésének bizonyításával. E közös ügyvezetés jellegét illetően a Törvényszék a fenti 44. pontban hivatkozott Avebe kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 136–138. pontjában relevánsnak ítélte azokat a valószínűsítő körülményeket, amelyek szerint a közös vállalkozás szerveinek az egyes anyavállalatok által kijelölt, az ő üzleti érdekeiket képviselő tagjai a közös vállalkozás üzletpolitikájának meghatározása és végrehajtása során kötelesek voltak szoros együttműködésben eljárni, az általuk elfogadott határozatoknak pedig szükségképpen tükrözniük kellett a Bizottság által felelősnek nyilvánított egyes anyavállalatok közötti szándékegységet. A Törvényszék nem csupán a stratégiai döntések közös vállalkozáson belüli meghozatalát vizsgálta, hanem a napi szintű vezetést is, és megjegyezte, hogy a két anyavállalat által kijelölt két igazgatónak e tekintetben is szorosan együttműködve kellett eljárnia (a fenti 44. pontban hivatkozott Avebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 136–138. pontja).
- 53 A jelen ügyben ugyanakkor a Bizottság a Schümann Sasol International által elkövetett jogsértésért való felelősséget nem a két anyavállalatnak, hanem kizárólag a Sasol Holding in Germanynek és az anyavállalatának, a Sasol Ltd-nek tulajdonította.
- 54 Márpedig a Bizottságnak, ha a közös vállalkozás által elkövetett jogsértésért való felelősséget az anyavállalatai közül csak az egyiknek tudja be, bizonyítania kell, hogy a közös vállalkozás üzleti magatartása feletti meghatározó befolyást ez az anyavállalat egyoldalúan gyakorolta.
- 55 A megtámadott határozatból és a Törvényszék előtti eljárás keretében a Bizottság által előterjesztett beadványokból kitűnik, hogy a Bizottság megítélése szerint a fenti 54. pontban említett feltétel a jelen ügyben teljesült. A megtámadott határozat (471) preambulumbekzdésében ugyanis a Bizottság megállapította, hogy „a Sasol [Ltd] a 100%-os leányvállalatán, a Sasol Holding in Germany GmbH-n keresztül meghatározó befolyást gyakorolt a Schümann Sasol International AG-re”. Ezenkívül a Bizottság az ellenkérelem 49. pontjában azt állítja, hogy „a Sasol Ltd (a Sasol Holding közvetítésével) kizárólagos irányítást gyakorolt a [Schümann Sasol International] felett”, ugyanezen ellenkérelem 67. pontjában pedig azt, hogy „a Varának azért nem kellett betudni a jogsértést, mert a Sasol volt az egyetlen, amely meghatározó befolyást gyakorolt a közös vállalkozás felett”.
- 56 Így meg kell vizsgálni, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban összegyűjtött adatok alapján, valamint a felperesek által a Varának a közös vállalkozás igazgatásában betöltött jelentőségét illetően a közigazgatási eljárás során előadott érvek ellenére megalapozottan állapíthatta-e meg, hogy a Sasol egyoldalúan meghatározó befolyást gyakorolt a Schümann Sasol International felett.

A Schümann Sasol International igazgatóságáról

- 57 A felperesek előadják, hogy a Schümann Sasol International igazgatóságának határozatait egyszerű többséggel fogadták el, szavazategyenlőség esetén pedig az igazgatóság elnökének szavazata döntött. Márpedig az igazgatóság elnöke, B. I. a Vara érdekeit képviselte.
- 58 A felperesek lényegében azt állítják, hogy a Bizottság tévedett a rendelkezésére álló bizonyítékok mérlegelése során, amennyiben megállapította, hogy B. I. nem a Varát képviselte, hanem a Sasol kérésére a közös vállalkozást igazgatta. A Bizottság a megállapítását a Vara 2007. október 11-i nyilatkozatára alapította, amelyben B. I. a Vara nevében válaszolt a Bizottság kérdéseire, és paradox módon akként nyilatkozott – még ha közben a Bizottság által feltehető minden más kérdésben a Vara képviselőjeként is jelölte meg magát –, hogy a közös vállalkozás időszakában nem képviselte a Varát.

- 59 Másfelől a felperesek utalnak a 2008. április 18-i nyilatkozatukra, amely szerint B. I. valójában folyamatosan H.-O. Schümann jobbkezeként járt el, és a Sasollal közös vállalkozásban a Vara érdekeit képviselte. A közös vállalkozás időszakát megelőzően B. I. volt az a természetes személy, aki a Vara – amelynek 1987 óta vezérigazgatója volt – által irányított HOS-on belül meghatározó feladatot látott el, és H.-O. Schümann bizalmasaként járt el. Ezenkívül B. I. a Vara, valamint egyéb olyan társaságok igazgatóságában is beosztásokkal rendelkezett, amelyek a közös vállalkozás időszaka során és azt követően H.-O. Schümann tulajdonában álltak. A B. I. és a Vara, valamint H.-O. Schümann közötti szoros kapcsolat a közös szerkezet létrehozásáról szóló, 1995. június 6-i bejelentésből is kiténik.
- 60 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottságnak a közigazgatási eljárás során tudomása volt e tényekről, azonban figyelmen kívül hagyta azokat, és indokolás nélkül a Vara azon nyilatkozatát részesítette előnyben, amely személyesen B. I.-tól, vagyis olyan személytől származott, aki saját vagyonával felelő üzlettársként maga is a Vara tőkéjének egy részével rendelkezett.
- 61 A Bizottság mindenekelőtt azt a körülményt emeli ki, hogy a meghatározó befolyás fogalma a közös vállalkozásnak nem az operatív vezetésére, hanem az üzletpolitikájával kapcsolatos alapvető irányvonalakra vonatkozik. Márpedig, mint az a Schümann Sasol International alapszabályából kiténik, az igazgatóság a felügyelőbizottság ellenőrzése alatt járt el, az igazgatóságnak az üzletpolitika jelentős vetületeire vonatkozó aktusait pedig a felügyelőbizottságnak előzetesen jóvá kellett hagynia.
- 62 A Bizottság ezt követően előadja, hogy B. I. nem a Varát képviselte, hanem az azon területen meglévő ismereteinek köszönhetően a beosztását, amelyen a Schümann Sasol működött, a kinevezése pedig a Sasol szándékának felelt meg. A Vara a 2007. október 11-i nyilatkozatával értesítette a Bizottságot arról, hogy B. I.-t azért nevezték ki a Sasol International igazgatójává, mert a Sasol ki akarta aknázni a HOS tevékenységeire vonatkozó elmélyült ismereteit, ezért az igazgatóságba osztotta be őt. A Bizottság szerint ez az információ hihető, mivel a Sasolnak kiemelt érdeke fűződött a közös vállalkozás megfelelő vezetéséhez, és a vezetésének folytonosságát azáltal kívánta biztosítani, hogy a napi szintű működtetését az igazgatóság olyan tagjára bízta, aki ismeri a paraffinviaszok ágazatát, különösen pedig a HOS korábbi tevékenységeit. Mindenesetre a viszonyítás 10. pontjában a Bizottság úgy vélte, hogy a megtámadott határozat (472) preambulumbekkezdésében szereplő megállapításai magukban foglalják, hogy B. I. a Sasolt, nem pedig a Varát képviselte a Schümann Sasol International igazgatóságában.
- 63 A Törvényszék úgy ítéli célszerűnek, hogy mindenekelőtt a B. I. által a Schümann Sasol International igazgatóságában betöltött szerepet vizsgálja meg, ezt követően pedig azt az általánosabb kérdést, hogy a Sasol képes volt-e egyoldalúan meghatározni az említett igazgatóságon belül elfogadott határozatok tartalmát.

B. I. szerepéről

- 64 Emlékeztetni kell arra, hogy a közös vállalkozás időszakának majdnem teljes egészében B. I. volt a Schümann Sasol International igazgatóságának elnöke.
- 65 A közigazgatási eljárás során a felperesek azt állították, hogy B. I. a Vara képviselője volt, míg a Vara akként nyilatkozott, hogy B. I. kinevezése a Sasol szándékának felelt meg, vagyis nem a Varát képviselte.
- 66 Előjáróban meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat (472) preambulumbekkezdésében szereplő megállapítások pontosan tükrözik a Vara 2007. október 11-i nyilatkozatának tartalmát. Ezzel szemben a Bizottság figyelmen kívül hagyta a Sasol 2008. április 18-i nyilatkozatában kifejtett azon álláspontot, amely szerint B. I. a Varát képviselte, és ugyanígy figyelmen kívül hagyta az ezt alátámasztó dokumentumokat.

- 67 A Bizottság B. I. szerepét illetően megfogalmazott állítások tartalmát illetően a felperesek lényegében azt állítják, hogy a Bizottság mérlegelési hibát követett el, amikor nem ismerte el, hogy B. I. a Varát képviselte az igazgatóságban.
- 68 Először is meg kell állapítani, hogy B. I. a közös vállalkozás időszakát megelőzően, annak során és azt követően is fontos beosztásokat töltött be a H.-O. Schümann és a Vara csoport tulajdonában lévő társaságokban.
- 69 Emlékeztetni kell arra, hogy 1996. november 29-én B. I. a Varának, vagyis a Schümann Sasol International egyik közvetlen anyavállalatának saját vagyonával felelő üzlettársa lett. E jogállás azzal járt, hogy a tulajdonába került a Vara tőkéjének egy része, a Vara egyéb tulajdonosai pedig a Schümann család tagjai voltak. A Törvényszék e tekintetben úgy ítéli meg, hogy a társasági tőke egy részének tulajdonlása olyan körülménynek minősül, amely bizonyíthatja, hogy B. I. azonosulhatott a Vara sajátos üzleti érdekeivel.
- 70 Hasonlóképp, B. I. a közös vállalkozás időszakának legalább egy részében, valamint a Schümann Sasol International igazgatóságának elnökeként rá háruló feladatok ellátásával párhuzamosan a Vara vezérigazgatója is volt.
- 71 Márpedig az ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az anyavállalatok egyikének igazgatóságában és az anyavállalatok közös vállalkozásának igazgatóságában a beosztások halmozása jelentős valószínűsítő körülményt képez arra, hogy az említett anyavállalat a közös vállalkozás igazgatóságának ilyen tagját megillető döntéshozatali hatáskör gyakorlása révén befolyást gyakorol a közös vállalkozás üzleti döntései felett (lásd ebben az értelemben a fenti 44. pontban hivatkozott Fuji Electric kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 199. pontját).
- 72 Továbbá 1995. június 15-től kezdve B. I. a Vara Beteiligungsgesellschaft mbH ügyvezetője volt. A felperesek által előterjesztett egyik bizonyíték szerint e beosztást 2011-ben, H.-O. Schümannal együtt még mindig betöltötte. Ezenkívül 1989. április 4-től a Beteiligungsgesellschaft Hans-Otto Schümann mbH ügyvezetője is volt, egészen e társaság megszűnéséig, 1996. szeptember 13-ig. Ez utóbbi társaság H.-O. Schümannhoz, a Vara alapítójához és fő tulajdonosához is kapcsolódik.
- 73 Másfelől meg kell jegyezni, hogy 2001. július 1-jén, vagyis akkor, amikor D. S. R. a Schümann Sasol International igazgatóságának elnökeként felváltotta B. I.-t, ez utóbbi az említett társaság felügyelőbizottsága hat tagjának egyike lett. B. I. ezáltal felváltotta E. B. R.-t, aki a Bizottság szerint is a Vara képviselője volt, a felügyelőbizottság összetétele pedig egyebekben változatlan maradt. Mindez azt jelzi, hogy B. I. a Varát képviselte a felügyelőbizottságban. E körülmény egyébként önmagában is elegendő a Bizottság azon állításának cáfolatához, amely szerint B. I. a Sasolt képviselte a felügyelőbizottságban, mivel elképzelhetetlen, hogy ilyen esetben közvetlenül a megbízatásának végét követően megkezdhette volna a Vara képviselőjét a felügyelőbizottságban.
- 74 Végül meg kell állapítani, hogy az 1995. február 2-án kelt, HOS valamennyi munkavállalójához címzett levélben H.-O. Schümann és B. I. azokról a tárgyalásokról tájékoztatták az említett munkavállalókat, amelyeket ekkor a Sasollal folytattak. E levélben jelezték, hogy „[A] jövőben éppen úgy gyakorolhatjuk majd a [közös vállalkozás új igazgatósága] feletti befolyásunkat, mint a múltban”.
- 75 Ezen az alapon a Törvényszék megállapítja, hogy a felperesek a közigazgatási eljárás szakaszától kezdve olyan bizonyítékokkal szolgáltak, amelyek alátámaszthatják, hogy B. I. szoros kapcsolatokat tartott fenn a Vara csoporttal és H.-O. Schümann-nal, továbbá hogy különösen saját vagyonával felelő üzlettársi jogállása folytán azonosulhatott a Vara sajátos üzleti érdekeivel, valamint hogy B. I. beosztásainak halmozása folytán a Vara jelentős befolyást gyakorolhatott a közös vállalkozás igazgatóságának határozatai felett, ami a Schümann Sasol International üzletpolitikájának a Vara üzletpolitikájához igazítását eredményezhette.

- 76 Ezért a Bizottság mérlegelési hibát követett el, amikor e releváns bizonyítékok összességét kihagyta az elemzéséből, és a megtámadott határozatban kizárólag azt hangsúlyozta, hogy B. I. kinevezése a Sasol szándékát tükrözte. Az ilyen ismertetés torz képet nyújt az ügy releváns körülményeiről, és nem felel meg annak a kritériumnak, amely szerint az EK 81. cikk megsértéséért való felelősséget pontos és egybehangzó bizonyítékok alapján kell alátámasztani, és amely szerint a Bizottságnak pártatlanul figyelembe kell vennie az elé terjesztett valamennyi releváns jogi és ténybeli körülményt (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-44/02. OP., T-54/02. OP., T-56/02. OP., T-60/02. OP. és T-61/02. OP. sz., Drsedner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3567. o.] 59–63. pontját); lásd analógia útján a Bíróság C-450/98. P. sz., IECC kontra Bizottság ügyben 2001. május 17-én hozott ítéletének [EBHT 2001., I-3947. o.] 57. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 77 A Bizottság érvei nem kérdőjelezhetik meg e megállapítást.
- 78 Egyrészt, a Bizottság arra a körülményre utal, hogy a Sasol beleegyezését adta B. I.-nek az igazgatóság elnökévé történő kinevezéséhez.
- 79 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a Schümann Sasol International alapszabálya és a részvényesi megállapodás szerint az igazgatóság valamennyi tagját és az elnökét is a felügyelőbizottságnak kellett kineveznie, a Vara és a Sasol képviselőinek egyhangú szavazatával. Ezért egyrészt az igazgatóság összetételének tükröznie kellett a két anyavállalat közötti egyetértést, vagyis az egyes anyavállalatok szándékát. Másrészt a Varának is hozzá kellett járulnia a Sasol által kijelölt tagok kinevezéséhez, akiket a Bizottság a Sasol képviselőinek tekintett.
- 80 Következésképpen az, hogy a Sasol hozzájárult B. I.-nek az igazgatóság elnökévé történő kinevezéséhez, nem teszi lehetővé sem annak megállapítását, hogy B. I. a Sasol üzleti érdekeit képviselte volna azon túlmenően, ami a két anyavállalat tulajdonában lévő közös vállalkozás lojális vezetése keretében szükséges, sem pedig a felperesek által előterjesztett, annak alátámasztására irányuló bizonyítékok cáfolatát, hogy a Vara B. I. döntéshozatali jogköre révén befolyást gyakorolt az igazgatóságon belül.
- 81 Másrészt meg kell állapítani, hogy az egyetlen konkrét bizonyíték, amelyre a Bizottság azt a következtetést alapította, amely szerint B. I. nem a Varát képviselte, hanem a kinevezése a Sasol szándékát tükrözte, a Vara 2007. október 11-i, a fenti 66. pontban említett nyilatkozata volt.
- 82 A Bizottság szerint e nyilatkozat különösen megbízható, mivel azt a Bizottság tájékoztatáskérésére adott válaszként küldték el. Márpedig a Varának alapvető érdeke fűződött ahhoz, hogy a helyzetet helyesen mutassa be, mivel a téves nyilatkozatot az 1/2003 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése szerinti eljárási bírsággal lehetett volna szankcionálni.
- 83 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a tájékoztatáskérésére adott, a szóban forgó nyilatkozatot tartalmazó, 2007. október 11-i válasz első oldala a válaszokért első helyen felelős személyként B. I.-t jelölte meg. Nem vitatott az sem, mint azt a felperesek is állítják, hogy ebben az időpontban B. I. még mindig a Vara saját vagyonával felelő üzlettársa volt.
- 84 Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a Bizottság a Varához címzett tájékoztatáskérésében, egyébként pedig a megtámadott határozatban sem határozta meg, hogy mit értett a „képviselő” kifejezés alatt. Ezért, mivel B. I.-t hivatalosan nem bízták meg azzal, hogy a közös vállalkozás igazgatóságában a Varát képviselje, a Vara a nyilatkozatában anélkül tagadhatta a képviselőt, hogy ezzel eljárási bírságot kockáztatott volna.
- 85 Ezenkívül hangsúlyozni kell, hogy a közös vállalkozás és az anyavállalat közötti szervezeti kapcsolatok vizsgálata nem szükségképpen az anyavállalat olyan képviselőjének kérdésére vonatkozik, amely az anyavállalat által a közös vállalkozás vezetőjének adott hivatalos megbízásból ered. Helyénvalóbb az anyavállalat üzleti érdekeinek tág értelemben vett képviselőjét (lásd a fenti 35. pontot) és a közös

vállalkozás szerveinek határozatai felett az említett vállalkozás üzletpolitikájának az anyavállalat üzletpolitikájához igazítása érdekében gyakorolt befolyást figyelembe venni, amelyet különösen az tanúsít, hogy a közös vállalkozás egyik vezetője az anyavállalat és a közös vállalkozás igazgatóságában halmozta a beosztásokat, valamint a tulajdonában volt az anyavállalat tőkéjének egy része (lásd a fenti 44. pontot).

- 86 Ebből a szempontból hozzá kell tenni, hogy az anyavállalat üzleti érdekeinek a közös vállalkozás igazgatóságában való képviselete nem olyan egyszerű ténykérdés, amelynek a tagadása ésszerűen eljárási bírságot eredményezhet, eltekintve a tények elferdítésének esetétől. Épp ellenkezőleg, e kérdés azon mérlegelés körébe tartozik, amelyet a Bizottságnak akként kell lefolytatnia, hogy pártatlanul figyelembe veszi az olyan anyavállalatok által elé terjesztett valamennyi releváns jogi és ténybeli körülményt, amelyeknek gyakran egymással ellentétes érdekeik vannak, amelyek alapján egyik vagy másik releváns körülményt emelik ki. Másfelől meg kell jegyezni, hogy a jelen ügyben a Bizottság sem a Sasollal, sem pedig a Varával szemben nem szabott ki eljárási bírságot, még akkor sem, amikor e vállalkozások e kérdésben egymással teljesen ellentétes nyilatkozatokat tettek.
- 87 Az eddigiekre tekintettel meg kell vizsgálni, hogy a B. I. szerepével kapcsolatban lefolytatott vizsgálat során a Bizottság által elkövetett mérlegelési hiba (lásd a 76. pontot) érintheti-e a Sasol által a Schümann Sasol International igazgatósága felett gyakorolt befolyás mérlegelését.

A Schümann Sasol International igazgatósága által hozott határozatok tartalmának meghatározásáról

- 88 A felperesek azt állítják, hogy az igazgatóságban a Varát képviselő tagok, különösen B. I. erőfőlnyes szerepe folytán a Sasol Ltd és a Sasol Holding in Germany nem volt képes meghatározni az említett igazgatóság határozatainak tartalmát.
- 89 Először is meg kell állapítani, hogy B. I. a Schümann Sasol AG (amely utóbb a Schümann Sasol Internationallé alakult át) munkatársainak szóló, 1995. június 6-i bejelentésében ismertette a közös vállalkozás igazgatóságának feladatait. Kiemelte, hogy „az igazgatóság munkájának koordinációja mellett ő marad felelős a marketingért, az eladásokért és a beszerzésekért, valamint a leányvállalatok irányításáért”, míg (a Sasol részéről) D. S. R. megtartja a dél-afrikai szolgálati helyét, és a termeléssel, valamint a technikai kérdésekkel foglalkozik. B. I. azt is jelezte, hogy egy harmadik tagot is hívnak Hamburgba (Németország).
- 90 Meg kell állapítani, hogy B. I. döntéshozatali hatáskörei valószínűsítő körülményként szolgálnak arra, hogy B. I. a Schümann Sasol International igazgatóságában központi szerepet játszott.
- 91 Másodszor, meg kell állapítani, hogy B. I. és H.-O. Schümann a HOS valamennyi munkavállalójához címzett, 1995. február 2-án kelt levelükben jelezték, hogy a jövőben éppen úgy gyakorolhatják a közös vállalkozás új igazgatósága feletti befolyásukat, mint a múltban, amikor a Vara volt a HOS egyetlen részvényese (lásd a fenti 74. pontot).
- 92 E levélből az is kitűnik, hogy B. I. és H.-O. Schümann várakozásai szerint H.-O. Schümann és a Vara B. I.-n keresztül központi szerepet játszhatott a Schümann Sasol International igazgatóságában.
- 93 Harmadszor, meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem tett említést egyetlen olyan körülményről sem, amely bizonyíthatná, hogy B. I. döntéshozatali hatáskörei, valamint a szavazategyenlőség esetében az elnöki beosztásából eredően őt megillető döntő szavazat ellenére a Sasol egyoldalúan meghatározhatta az igazgatóság határozatainak tartalmát, arra az esetre, ha kiderülne, hogy B. I. valójában a Varát és H.-O. Schümannt képviselte a Schümann Sasol International igazgatóságában.

- 94 Negyedszer, a Sasol azon képessége, hogy döntően meghatározza az igazgatóság határozatainak tartalmát, nem tűnik ki az igazgatóság különböző összetételeire vonatkozó azon körülményekből sem, amelyeket a felperesek a közigazgatási eljárás során terjesztettek elő.
- 95 1995. május 2. és október 31. között a Schümann Sasol International igazgatósága B. I.-ből és a Sasolt képviselő D. S. R.-ből állt. Mint azt a felperesek helyesen megjegyzik, B. I. az őt megillető döntő szavazat révén az igazgatóságban keresztülvihette a saját döntéseit.
- 96 Az 1995. november 1-jétől 2001. június 30-ig terjedő időszakban a Schümann Sasol igazgatósága az elnökből, B. I.-ből, valamint D. S. R.-ből és H. G. B.-ből állt. A felperesek úgy vélik, hogy az utóbbi személy a Vara képviselője volt, míg a Bizottság véleménye szerint a Sasolt képviselte.
- 97 Meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem vizsgálta meg azt a kérdést, hogy H. G. B. ténylegesen az egyik vagy a másik anyavállalat üzleti érdekeit képviselte-e. Ezenkívül vannak olyan utalások, amelyek szerint H. G. B. a Vara érdekeit képviselte (lásd az alábbi 99. pontot). Ezért az igazgatóság ezen összetétele alapján sem állapítható meg, hogy a Sasol egyoldalúan meghatározta volna az igazgatóság határozatainak tartalmát.
- 98 2001. július 1-je és 2002. május 16. között (a Sasol részéről) D. S. R. volt az igazgatóság elnöke, a másik tag pedig H. G. B. volt.
- 99 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy az igazgatóság ezen összetétele azt tanúsítja, hogy H. G. B. a Vara képviselője volt. Nem lehet ugyanis ésszerűen azt gondolni, hogy a Schümann Sasol International tőkéjének egyharmadával rendelkező Vara hozzájárult volna olyan igazgatósághoz, amely kizárólag a Sasol képviselőiből áll.
- 100 A felperesek azt állítják, hogy ezen időszak során az igazgatóság valamennyi határozatát egyhangúan hozták meg.
- 101 Hangsúlyozni kell, hogy a megtámadott határozat a szóban forgó időszak tekintetében a legcsekélyebb elemzést sem tartalmazza. Mivel a Bizottság a közös vállalkozás által elkövetett jogsértésért való teljes felelősséget egyedül a Sasolnak tudta be, az ő feladata lett volna bizonyítani, hogy a Sasol egyoldalúan meghatározó befolyást gyakorolt a Schümann Sasol Internationalnak üzletpolitikája felett (lásd a fenti 54. pontot).
- 102 Ugyanakkor emlékeztetni kell arra (lásd a fenti 52. pontot), hogy az igazgatóságban a határozatok egyhangú meghozatala az anyavállalatok képviselői közötti szoros együttműködésről, ezáltal pedig a közös vállalkozás közös ügyvezetéséről tanúskodik, ami a meghatározó befolyás együttes gyakorlására, nem pedig a meghatározó befolyásnak egyedül az egyik anyavállalat általi gyakorlására szolgál valószínűsítő körülményként (lásd ebben az értelemben a fenti 44. pontban hivatkozott Avebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 137. és 138. pontját, valamint a fenti 44. pontban hivatkozott Fuji Electric kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 194. pontja).
- 103 Ezért az igazgatóság ezen összetétele sem támaszthatja alá azt a következtetést, amely szerint a Sasol egyoldalúan meghatározta a Schümann Sasol International határozatainak tartalmát.
- 104 Végül 2002. május 17. és 2002. szeptember 24. között a Schümann Sasol International igazgatósága D. S. R.-ből, H. G. B.-ből, valamint C. D. I.-ből állt.
- 105 A felperesek azt állítják, hogy az igazgatóság fent említett két utóbbi tagja a Vara képviselője volt, vagyis D. S. R. még elnökként is kisebbségbe szorulhatott mellettük.

- 106 Meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat nem tartalmaz semmilyen vizsgálatot arra vonatkozóan, hogy az egyik vagy a másik anyavállalat H. G. B.-n és C. D. I.-n keresztül meghatározó befolyást gyakorolt-e, de még csak az igazgatóság ilyen összetételének általános bemutatása sem szerepel benne. Ezenkívül olyan utalások vannak arra vonatkozóan, hogy H. G. B. a Vara érdekeit képviselte (lásd a fenti 99. pontot). Ezért a megtámadott határozatból nem tűnik ki, hogy a szóban forgó időszakban a Sasol egyoldalúan, az igazgatóságbeli képviselőin keresztül meghatározhatta volna az igazgatóság határozatainak tartalmát.
- 107 Az eddigi vizsgálat alapján meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem bizonyította, hogy a B. I.-t és az igazgatóságnak a Varával összefüggésbe hozható többi tagját megillető döntéshozatali hatáskörre tekintettel a Sasol ténylegesen egyoldalúan határozta meg a Schümann Sasol International igazgatósága határozatainak tartalmát, azon tagok révén, akik az ő üzleti érdekeit képviselték, és gondoskodtak arról, hogy a Schümann Sasol International magatartását a Sasol magatartásához igazítsák. A megtámadott határozat nem tartalmaz olyan közvetlen bizonyítékokat sem (lásd a fenti 44. pontot), amelyek alátámaszthatnák a Sasol általi ilyen meghatározó befolyást.

Az operatív vezetés relevanciájáról

- 108 A Bizottság utal arra a körülményre, hogy a Schümann Sasol International igazgatósága volt felelős e társaság napi szintű ügyvezetéséért. Márpedig a Törvényszék T-112/05. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítéletének (EBHT 2007., II-5049. o.) 63–65., valamint 82. és 83. pontja szerint a leányvállalat és az anyavállalata közötti gazdasági egység fennállásának mérlegelése során a leányvállalat operatív vezetésének nincs jelentősége, mivel a szűk értelemben vett üzletpolitika felett gyakorolt irányítás nem szükséges annak megállapításához, hogy az anyavállalat a leányvállalattal egy vállalkozást képez. A Bizottság szerint épp ellenkezőleg, elegendő, ha az anyavállalat jelentős szerepet játszik azokban a kérdésekben, amelyek meghatározzák a leányvállalat üzletpolitikáját.
- 109 Hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság által hivatkozott ítélet olyan ténybeli helyzetre vonatkozik, amelyben a leányvállalat tőkéjének 100%-a az anyavállalat tulajdonában volt.
- 110 Igaz, hogy az operatív ügyvezetéssel kapcsolatos kérdés irrelevánsnak bizonyulhat, amennyiben egyetlen anyavállalat 100%-os tulajdonában lévő leányvállalatról van szó, mivel a leányvállalat operatív autonómiájának bizonyítása önmagában nem alkalmas a meghatározó befolyás gyakorlásával kapcsolatos vélelem megdöntésére (lásd az alábbi 153. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 111 Egyedüli részvényes esetén azonban az összes határozatot – ideértve a leányvállalat operatív ügyvezetését érintő határozatokat is – azok az ügyvezetők hozzák meg, akiket közvetlenül vagy közvetetten (azon szerveken keresztül, amelyeknek tagjait az anyavállalat jelölte ki) az egyetlen anyavállalat jelöl és nevez ki. Hasonlóképp, ha nincsenek további részvényesek, a leányvállalaton belül kifejezésre jutó egyetlen üzleti érdek főszabály szerint az egyedüli részvényes üzleti érdeke. Így a Bizottság még azokban az esetekben is vélelmezheti a meghatározó befolyás tényleges gyakorlását, amikor az operatív ügyvezetést az anyavállalat ügyvezetői autonóm módon látják el.
- 112 Ezzel szemben a közös vállalkozások esetében több részvényes is van, a közös vállalkozás szerveinek határozatait pedig a különböző anyavállalatok olyan üzleti érdekeit képviselő tagok hozzák meg, amelyek egybeeshetnek, de el is térhetnek egymástól. Ezért továbbra is releváns az a kérdés, hogy az anyavállalat valós befolyást gyakorolt-e a közös vállalkozás operatív ügyvezetésére, többek között azon vezetők útján, akiket ő jelölt ki, illetve ezzel egyidejűleg az anyavállalat igazgatóságában is beosztásokat töltenek be.

- 113 Végül emlékeztetni kell arra, hogy a Törvényszék az operatív ügyvezetés körébe tartozó döntéshozatali módokat a fenti 44. pontban hivatkozott Fuji Electric kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 195. pontjában, valamint a fenti 30. pontban hivatkozott General Technic-Otis és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 112–117. pontjában részletesen megvizsgálta annak mérlegelése érdekében, hogy az említett ügyek felperesei a közös vállalkozásaik piaci magatartására tekintettel meghatározó befolyást gyakoroltak-e.
- 114 Következésképpen el kell utasítani a Bizottság azon érvét, amely szerint a közös vállalkozás szűk értelemben vett üzletpolitikájának az anyavállalata általi meghatározása a közös vállalkozás és az anyavállalat közötti gazdasági egység fennállásának vizsgálata során nem releváns.

A Schümann Sasol International igazgatóságával kapcsolatos következtetés

- 115 Egyrészt emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban mérlegelési hibát követett el, amikor B. I. szerepét vizsgálta (lásd a fenti 76. pontot). Nem kizárt, hogy e hiba hiányában arra a következtetésre jutott volna, hogy a Vara a közös vállalkozás időszakának jelentős részében meghatározó befolyást gyakorolt a Schümann Sasol International igazgatóságának határozatai felett. Másrészt, és mindenesetre, a Bizottság nem bizonyította, hogy a Sasol ténylegesen egyoldalúan határozta meg a Schümann Sasol International igazgatósága határozatainak tartalmát (lásd a fenti 107. pontot). Harmadrészt hangsúlyozni kell, hogy a közös vállalkozás igazgatóságának határozatai felett gyakorolt befolyás teljes mértékben releváns abból a szempontból, hogy a közös vállalkozás által elkövetett jogsértésért való felelősség betudható-e a közös vállalkozás anyavállalatainak (lásd a fenti 114. pontot).

A Schümann Sasol International felügyelőbizottságáról és közgyűléséről

- 116 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság nem állapíthatta meg megalapozottan, hogy a Sasol a Varát megillető döntéshozatali hatáskörök révén döntő módon befolyásolta a Schümann Sasol International felügyelőbizottságában és közgyűlésében hozott határozatokat.
- 117 Meg kell állapítani, hogy a Bizottság által a megtámadott határozat (473) és (474) preambulumbekzdésében összegyűjtött adatok azt mutatják, hogy a Schümann Sasol International közgyűlésében és felügyelőbizottságában mind a Sasol, mind pedig a Vara az összes határozatot megvétőzhatta, kivéve azokat, amelyeket a részvényesi megállapodás 1.5. cikkének hatálya alá tartoznak.
- 118 A részvényesi megállapodás 1.5. cikkével érintett határozatok közül csak a befektetések jóváhagyása tartozik a közös vállalkozást érintő, a 139/2004 rendelet szerinti egységes jogalkalmazásról szóló bizottsági közlemény (HL 2008. C 95., 1. o.) értelmében vett stratégiai üzleti döntések kategóriájába.
- 119 Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a 139/2004 rendelet szerinti egységes jogalkalmazásról szóló bizottsági közlemény (69) pontja szerint a legfontosabb vétőjogok a felső vezetés kinevezésére vagy leváltására, valamint a közös vállalkozás költségvetésének jóváhagyására vonatkoznak. Ugyanebben a pontban az is szerepel, hogy a felső vezetés összetételére (így például az igazgatótanács tagjaira) vonatkozó határozatokban való részvétel joga általában felhatalmazza a jogosultját arra, hogy meghatározó befolyást gyakoroljon a vállalkozás üzletpolitikájára. Ugyanez érvényes a költségvetésre vonatkozó döntésekre, hiszen a költségvetés határozza meg a közös vállalkozás tevékenységeinek pontos kereteit, különösképpen a vállalkozás által megvalósítható beruházásokat.
- 120 Márpedig a jogszabályi rendelkezések és a Schümann Sasol International közös vállalkozás működését szabályozó megállapodásokban foglalt kikötések szerint a Sasol Holding in Germany csak a befektetések jóváhagyását illetően rendelkezett hatáskörrel arra, hogy egyoldalúan meghatározza a

határozatok tartalmát, és nem illette meg ilyen hatáskör a legfontosabb stratégiai üzleti döntéseket, vagyis a költségvetésre, valamint a vezetők kinevezésére és leváltására vonatkozó határozatokat, sem pedig az üzleti tervvel kapcsolatos határozatokat illetően.

- 121 Ezért a Bizottság a jogszabályokon és a közös vállalkozás működését szabályozó megállapodásokban foglalt kikötéseken alapuló elvont elemzés (lásd a fenti 49. pontot) útján nem bizonyította, hogy a Sasol a Schümann Sasol International felügyelőbizottságában és közgyűlésében egyedül meghatározhatta az e vállalkozást érintő valamennyi stratégiai üzleti döntés tartalmát. Épp ellenkezőleg, az elvont elemzésből az tűnik ki, hogy az említett határozatok legnagyobb részét a Sasol Holding in Germanynek és a Varának közösen kellett elfogadnia.
- 122 Ezenkívül a megtámadott határozat nem tartalmaz semmi olyan, konkrét adatokon alapuló bizonyítást (lásd a fenti 50. pontot), amelyből kiderülne, hogy a Sasol Ltd és a Sasol Holding in Germany a Varát megillető vétőjog ellenére *de facto* egyedül meghatározta volna a Schümann Sasol International közös vállalkozás stratégiai üzleti döntéseinek tartalmát.
- 123 Az eddigiekre tekintettel a Törvényszék megállapítja, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy a Sasol egyoldalúan meghatározta volna a Schümann Sasol International felügyelőbizottságában és igazgatótanácsában hozott határozatok legnagyobb részének, különösen pedig a költségvetésre, az üzleti tervre, valamint a felső vezetés kinevezésére vonatkozó, e vállalkozást érintő stratégiai üzleti döntéseknek a tartalmát.

A Schümann Sasol International üzleti magatartása feletti meghatározó befolyásnak a Sasol Holding in Germany általi tényleges gyakorlásáról

- 124 Emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozat (475) preambulumbekzdése szerint „[a] (472)–(474) preambulumbekzdésben ismertetett helyzetre, különösen pedig a Sasol azon képességére tekintettel, hogy a szavazati jogokról szóló részvényesi megállapodás 1.5. cikkében felsoroltakhoz hasonló fontos stratégiai döntések (például a tőkebefektetések jóváhagyása) keretében egyetértés hiányában keresztülvigye az akaratát, a Sasolt úgy kell tekinteni, mint amely *de facto* irányította a közös vállalkozást”. A megtámadott határozat (481) preambulumbekzdésében a Bizottság megállapította, hogy „a közös vállalkozás Sasol általi irányítása bizonyítást nyert”, valamint hogy „a ténybeli bizonyítékok” a Sasol Holding in Germany által a Schümann Sasol International feletti „meghatározó befolyás gyakorlására utalnak”.
- 125 A fenti elemzésből kitűnik, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem bizonyította, hogy a Sasol egyoldalúan meghatározta volna a Schümann Sasol International igazgatósága határozatainak tartalmát, valamint a közgyűlése és a felügyelőbizottsága által hozott stratégiai döntések legnagyobb részét (lásd a fenti 115. és 123. pontot).
- 126 Hasonlóképp, emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság közvetlen bizonyítékokkal nem támasztotta alá a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd által a Schümann Sasol International üzleti magatartása feletti meghatározó befolyás gyakorlását.
- 127 Következésképpen mérlegelési hibákat tartalmaz a Bizottság azon elemzése, amely ahhoz vezetett, hogy a Schümann Sasol International leányvállalata, a Schümann Sasol által elkövetett jogsértésért való felelősséget a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek tudja be. Ezért az első jogalapnak helyt kell adni, és a megtámadott határozatot meg kell semmisíteni annyiban, amennyiben az a Schümann Sasol által elkövetett jogsértésért való felelősséget a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek tudja be.
- 128 A megtámadott határozatot így meg kell semmisíteni annyiban, amennyiben a Bizottság megállapította, hogy a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd 2002. július 1-je előtt részt vett a jogsértésben.

A felperesek bizonyítékfelajánlásairól

- 129 A felperesek azt indítványozzák, hogy a Törvényszék tanúként hallgassa ki C. D. I-t (a Sasol Wax International igazgatótanácsának jelenlegi tagját) azzal kapcsolatban, hogy a közös vállalkozás időszakában a közös szerkezet stratégiájának és kereskedelmi műveleteinek alapvető irányvonalát H.-O. Schümann és B. I. közvetítésével a Vara határozta meg.
- 130 Az eddigi elemzésre tekintettel a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy e tanúvallomásra nincs szükség, vagyis a bizonyítékfelajánlást elutasítja.

2. Az arra alapított második jogalapról, hogy a Bizottság a Sasol-időszakot illetően a jogsértésért való felelősséget tévesen tudta be a Sasol Ltd-nek, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Wax Internationalnek

- 131 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság a 2002. július 1-jétől 2005. április 28-ig terjedő Sasol-időszakot illetően a Sasol Wax cselekményeiért való felelősséget jogellenesen tudta be az anyavállalatának, a Sasol Wax Internationalnek, továbbá ez utóbbi anyavállalatának, a Sasol Holding in Germanynek, valamint a csoport végső anyavállalatának, a Sasol Ltd-nek.

Az annak lehetőségével kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított első részről, hogy a leányvállalat által elkövetett jogsértést egyedül a tőke 100%-ával való rendelkezésre alapított vélelem alapján tudják be az anyavállalatának

- 132 A Bizottság a megtámadott határozat (494) preambulumbekzdésében a következőket állapította meg:

„[A]z ítélezési gyakorlat megállapította: a Bizottság vélelmezheti, hogy az anyavállalatok meghatározó befolyást gyakorolnak a 100%-os tulajdonukban lévő leányvállalataikra. Ha ilyen vélelmet kell alkalmazni, mint a jelen esetben is a Sasol Wax International AG, a Sasol Holding in Germany GmbH és a Sasol Ltd kapcsán, az anyavállalatok feladata, hogy az arra vonatkozó bizonyítékok előterjesztésével megdöntsék e vélelmet, hogy a leányvállalatuk autonóm módon döntött a piaci magatartásáról.”

- 133 A felperesek szerint a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot, amennyiben helytelen jogi normát alkalmazott. Semmilyen érvényes jogi alap nem teszi lehetővé annak vélelmezését, hogy a 100%-os részesedés önmagában elegendő annak alátámasztásához, hogy az anyavállalat felelős azért a kartellért, amelyben a leányvállalata részt vett. Az ilyen vélelem megsérti a személyes jogi felelősség elvét és az ártatlanság vélelmét.
- 134 Emlékeztetni kell arra, hogy abban a különös esetben, ha az anyavállalat az uniós versenyszabályokba ütköző jogsértést elkövető leányvállalatában 100%-os részesedéssel rendelkezik, egyrészt ezen anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolhat e leányvállalat magatartására, másrészt pedig fennáll azon megdönthető vélelem, amely szerint az említett anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata magatartására. E körülmények között elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy valamely leányvállalatnak az anyavállalata az egyedüli tulajdonosa, ahhoz hogy arra következtethessen, hogy ez utóbbi meghatározó befolyást gyakorol e leányvállalat üzletpolitikájára. A Bizottságnak ezt követően módjában áll az anyavállalat egyetemleges felelősségét megállapítani a leányvállalatával szemben kiszabott bírság megfizetését illetően, kivéve, ha a fenti vélelem megdöntésére köteles anyavállalat elegendő bizonyítékot terjeszt elő annak bizonyításához, hogy a leányvállalata önálló piaci magatartást követ (lásd a fenti 30. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet 60. és 61. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlatot).

- 135 Ezenkívül az ítélkezési gyakorlat szerint a felelősségnek a valamely másik társaság tőkéjének egészével való rendelkezésre alapított véelme nem csupán azon esetekben alkalmazandó, amikor az anyavállalat és leányvállalata között közvetlen kapcsolat áll fenn, hanem azon esetekben is, amikor – mint a jelen ügyben is – e kapcsolat más közbenső társaság miatt közvetett (a Bíróság C-90/09. P. sz., General Química és társai kontra Bizottság ügyben 2011. január 20-án hozott ítéletének [EBHT 2011., I-1. o.] 90. pontja).
- 136 Ezért a Bizottság nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor úgy ítélte meg, hogy ha a leányvállalat tőkéjének 100%-a az anyavállalat tulajdonában van, a Bizottság vélelmezheti, hogy az említett anyavállalat, valamint a közvetett anyavállalatok ténylegesen meghatározó befolyást gyakoroltak a leányvállalat üzletpolitikájára.
- 137 Ha az anyavállalat által a leányvállalat feletti meghatározó befolyás gyakorlásának véelmét nem döntik meg, a Bizottság bizonyíthatja, hogy a leányvállalat, valamint a közvetlen és közvetett anyavállalatok egy és ugyanazon gazdasági egység részét képezik, következésképpen pedig a fenti 31. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint egyetlen vállalkozást alkotnak. Az, hogy valamely anyavállalatok és a leányvállalat az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkotnak, lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy bírság megfizetésére kötelező határozatot címezzen az anyavállalatoknak, anélkül hogy bizonyítania kellene az utóbbinak a jogsértésben való személyes részvételét (lásd a fenti 36. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 138 Az ilyen eljárás nem sérti a személyes felelősség elvét. A Sasol Wax Internationalt, a Sasol Holding in Germanyt és a Sasol Ltd-t ugyanis a Bizottság személyükben szankcionálta azért a jogsértésért, amelyet úgy kellett tekinteni, mint ha maguk követték volna el azon szoros gazdasági és jogi kapcsolatok miatt, amelyek a Sasol Waxszel egyesítették őket, és amelyek abból eredtek, hogy az utóbbi egész tőkéjével ők rendelkeztek (lásd ebben az értelemben a fenti 34. pontban hivatkozott Metsä-Serla és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 34. pontját).
- 139 Ami az ártatlanság véelmének állítólagos megsértését illeti, emlékeztetni kell arra, hogy e vélelem szerint minden gyanúsított személyt mindaddig ártatlannak kell vélelmezni, amíg bűnösségét jogszerűen meg nem állapították. Ellentétes vele tehát egy eljárást befejező határozatban tett bármilyen olyan formális megállapítás vagy bármilyen olyan utalás, amely egy adott jogsértéssel gyanúsított személy felelősségére vonatkozik, ha ez a személy nem élhetett a szokásos módon lefolytatott és az ellenérvek megalapozottságáról hozott határozathoz vezető eljárás keretében a védelemhez való jog gyakorlása érdekében általában biztosított összes garanciával (a Törvényszék T-474/04. sz., Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse kontra Bizottság ügyben 2007. október 12-én hozott ítéletének [EBHT 2007., II-4225. o.] 76. pontja).
- 140 Az ártatlanság véelmének a versenyjog területén történő alkalmazását hozzá kell igazítani ahhoz, hogy ellentétben a büntető eljárással, amely szükségképpen valamely jogi személyiséget (természetes vagy jogi személyt) érint, a versenyjogot valamely vállalkozással szemben kell alkalmazni, amely olyan gazdasági egységet jelent, amelyet adott esetben több jogi személy alkot. Ráadásul a csoport legmagasabb szintjén elhelyezkedő társaságok szabadon átszervezhetik a belső struktúráikat, többek között úgy, hogy bizonyos tevékenységekre elkülönült jogi személyiséggel rendelkező társaságokat hoznak létre.
- 141 Ilyen körülmények között, az uniós versenyjog hatékony érvényesülésének megőrzése érdekében önmagában az, hogy valamely anyavállalat 100%-os vagy közel 100%-os tulajdonban lévő leányvállalattal rendelkezik, amely közvetlenül részt vett a jogsértésben, elegendő lehet a Bizottságnak ahhoz, hogy megalapozza az anyavállalat felelősségét. Miután a Bizottság közölte e kifogást, az anyavállalat feladata, hogy az ellenkezőjére vonatkozó bizonyítékokat terjesszen elő annak alátámasztása érdekében, hogy nem áll fenn gazdasági egység közte és a leányvállalata között. A jelen ügyben a Bizottság e megközelítést követte, amennyiben figyelmesen megvizsgálta a felperesek által előterjesztett bizonyítékokat, ezáltal pedig tiszteletben tartotta az ártatlanság véelmét.

142 A fentiekből következik, hogy a második jogalap első részét el kell utasítani.

A vélelem megdöntésének hiányára vonatkozó, állítólag téves megállapításra alapított második részről

143 A felperesek úgy vélik, hogy a kifogásközlésre adott válaszaikban szereplő bizonyítékok révén bizonyították, hogy a Sasol Wax International *de facto* nem gyakorolt meghatározó befolyást a Sasol Wax felett, mivel nem avatkozott bele sem a stratégiai üzleti döntésekbe, sem pedig a Sasol Wax operatív irányításába.

A megtámadott határozatról

144 A felperesek által a kifogásközlésre adott válaszaik keretében előadott bizonyítékokat illetően a Bizottság a megtámadott határozatban a következő megállapításokat tette:

„[...]”

(498)

Ami az ügyvezetőket, valamint a Sasol Wax GmbH felügyelőbizottságának összetételét és szerepét illeti, a Sasol elismeri, hogy a Sasol Wax International AG hatáskörrel rendelkezett a Sasol Wax GmbH ügyvezetőinek és a felügyelőbizottsága tagjainak kijelölésére. Az is megerősítést nyert, hogy az évek során a Sasol Wax GmbH felügyelőbizottságának több tagja a Sasol Wax International AG igazgatótanácsának tagja volt. A Sasol ugyanakkor azt állítja, hogy e tények megalapozatlanok, mivel a felügyelőbizottság nem játszott fontos szerepet (a Sasol Wax GmbH vezetése és/vagy stratégiája felett semmilyen tényleges ellenőrzést nem gyakorolt), továbbá hogy a felügyelőbizottságot a Vara korábbi munkavállalói tartották kézben, valamint hogy nem gyakorolt semmilyen befolyást a Sasol Wax GmbH magatartása felett. Először is az, hogy a Sasol International AG hatáskörrel rendelkezett az ügyvezetők és a felügyelőbizottság tagjainak kijelölésére, elegendő ahhoz, hogy tárgytalanná váljék az a kérdés, hogy a felügyelőbizottság a Vara korábbi munkavállalóitól függött-e. Másodsor, ami a felügyelőbizottság szerepét illeti, az alapszabály felsorol bizonyos olyan kérdéseket, amelyek a felügyelőbizottság hatáskörébe tartoznak, így például az igazgatóság kijelölése, leváltása és ellenőrzése, az éves beszámoló és költségvetések jóváhagyása, vagy a 0,5 millió eurót meghaladó befektetéseknek és az üzleti szerkezet megváltoztatásainak a jóváhagyása. Jóllehet a Sasol azt állítja, hogy e hatáskörök egyike sem játszott jelentős szerepet a Sasol Wax GmbH üzleti magatartásában, továbbá hogy soha nem volt példa olyan körülményekre, amelyekben a felügyelőbizottság bármilyen befolyást gyakorolt volna a Sasol Wax GmbH tevékenységeinek vezetése felett, és hogy a Sasol Wax ügyvezetői szokásuk szerint anélkül döntöttek a Sasol Wax GmbH stratégiai üzleti magatartása szempontjából alapvető jelentőségű intézkedésekről, hogy a felügyelőbizottság hozzájárulását kérték volna, a felügyelőbizottságra ruházott hatáskörök azt mutatják, hogy az elképzelések szerint a felügyelőbizottság ténylegesen stratégiai és pénzügyi szerepet játszik, valamint olyan területek tartoznak a felelőssége alá, amelyek elkülönülnek a társaság azon napi szintű ügyeinek intézésétől, amelyekről rendes körülmények között a társaság igazgatótanácsa és ügyvezetői gondoskodnak.

(499)

A Sasol azt az érvet is előadja, hogy a Sasol Wax International AG befolyásának hiányát erősíti meg az, hogy a Sasolnak a technikai találkozók jelen lévő képviselői továbbra is a Vara korábbi munkavállalói voltak, azon kereskedelmi egységek vezetői pedig, amelyeknek a tevékenységeit a technikai találkozók érintették, nem tartottak fenn semmilyen kapcsolatot a Sasol Ltd-vel. Ami a Vara úgynevezett korábbi munkavállalóinak magatartását illeti, e személyek abban az időpontban, amikor a jogellenes tevékenységeket tanúsították, a Sasol csoport alkalmazásában álltak, az pedig, hogy a Vara korábbi munkavállalói voltak, vagy a közvetlen munkáltatójuk a Sasol Wax International AG, a Sasol Holding in Germany GmbH vagy a Sasol Ltd leányvállalata volt, tárgytalan, mivel bizonyítható, hogy az anyavállalatok meghatározó befolyást gyakoroltak e leányvállalat felett.”

Általános észrevételek

- 145 Az ítélezési gyakorlat szerint az anyavállalat által a leányvállalatának magatartása feletti meghatározó befolyás gyakorlására vonatkozó, a fenti 134. pontban ismertetett vélelem megdöntése érdekében a felpereseknek kell előterjeszteniük minden olyan, a Sasol Wax és a Sasol Wax International közötti szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatra vonatkozó bizonyítékot, amelyről úgy vélik, hogy alátámasztja azt, hogy a felperesek nem képeztek egyetlen gazdasági egységet. Az értékeléskor a Törvényszéknek ugyanis figyelembe kell vennie az elé terjesztett valamennyi elemet, amelyeknek jellege és jelentősége esetenként különböző lehet (a Törvényszék fenti 108. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott, a fenti 30. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélettel helybenhagyott ítéletének 65. pontja, valamint a T-39/07. sz., Eni kontra Bizottság ügyben 2011. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-4457. o.] 95. pontja).
- 146 A szóban forgó vélelem azon a megállapításon alapul, miszerint egyrészt egészen rendkívüli körülmények hiányában az a társaság, amelynek valamely leányvállalat a kizárólagos tulajdonában van, pusztán e tulajdon alapján meghatározó befolyást gyakorolhat e leányvállalat magatartására, másrészt pedig e befolyás tényleges gyakorlásának hiánya általában könnyebben igazolható azon jogalanyok által, amelyekkel szemben e vélelem felállításra kerül (a Bíróság C-521/09. P. sz., Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítéletének [EBHT 2011., I-8947. o.] 60. pontja).
- 147 Ráadásul, az ilyen vélelem alkalmazását igazolja az, hogy amikor az anyavállalat a leányvállalat egyedüli részvényese, minden lehetséges eszközzel rendelkezik annak biztosításához, hogy a leányvállalat üzleti magatartása a sajátjához igazodjon. Különösen az egyedüli részvényes az, aki a leányvállalat létesítő okiratát megállapítva főszabály szerint meghatározza a leányvállalat autonómiájának terjedelmét, aki megválasztja vezetőit, és aki meghozza, illetve jóváhagyja a leányvállalat üzleti stratégiai döntéseit, adott esetben úgy, hogy képviselői jelen vannak a leányvállalat szerveiben. Ugyanígy az anyavállalat és a leányvállalat közötti gazdasági egységet rendszerint még inkább biztosítják a tagállamok társasági jogából eredő kötelezettségek, úgymint a konszolidált beszámolók elfogadása, a leányvállalat azon kötelezettsége, hogy rendszeresen beszámoljon tevékenységeiről az anyavállalatnak, valamint e gazdasági egységet biztosítja az is, hogy a leányvállalat éves beszámolóját a kizárólag az anyavállalat által létrehozott közgyűlés hagyja jóvá, ami szükségképpen azzal jár, hogy az anyavállalat legalábbis nagy vonalakban követi a leányvállalat üzleti tevékenységeit.
- 148 Ezenkívül hangsúlyozni kell, hogy az egyetlen anyavállalat 100%-os vagy közel 100%-os tulajdonában lévő leányvállalat esetében főszabály szerint egyetlen üzleti érdek van, és a leányvállalat szerveinek tagjait egyetlen részvényes jelöli és nevezi ki, aki legalábbis informális módon utasításokat adhat nekik, és a teljesítménnyel kapcsolatos kritériumokat írhat elő számukra. Ennélfogva ilyen esetben szükségképpen bizalmi kapcsolat van a leányvállalat és az anyavállalat vezetői között, és az említett vezetők szükségképpen az egyetlen fennálló üzleti érdek, azaz az anyavállalat üzleti érdekét képviselve és azt elősegítve járnak el (lásd a fenti 35. pontot is). Így az anyavállalat és leányvállalata piaci magatartásának egységessége biztosítva van bármilyen, a leányvállalat vezetőinek a leányvállalat operatív irányítását illetően nyújtott autonómia ellenére, amely irányítás a leányvállalat szoros értelmében vett üzletpolitikájának meghatározásához tartozik. Ráadásul főszabály szerint az egyedüli részvényes az, aki önállóan és saját érdekei szerint határozza meg a leányvállalat döntéshozatalának módjait, és aki dönt a leányvállalat működési autonómiájának terjedelméről, amelyet saját akaratából megváltoztathat úgy, hogy módosítja a leányvállalat működésére vonatkozó szabályokat, illetve szerkezetátalakítás keretében, akár informális döntéshozatali struktúrák létrehozásával is.
- 149 Így azon vélelem alkalmazása, miszerint az anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalatának üzleti magatartására, igazolt annyiban, amennyiben a leányvállalat és egyedüli anyavállalata közötti kapcsolatokat illetően jellegzetes helyzetekre vonatkozik, kimondva, hogy azon tény, hogy egyetlen anyavállalat kizárólagos vagy közel kizárólagos részesedéssel rendelkezik a leányvállalatban, főszabály szerint e vállalatok piaci magatartásának egységességével jár.

150 Ugyanakkor az érintett társaságoknak a kifogásközlést követően teljes mértékben lehetőségük volt annak bizonyítására, hogy a fenti 147. és 148. pontban leírt mechanizmusok, amelyek a leányvállalat üzleti magatartását rendszerint anyavállalatának üzleti magatartásához igazítják, nem működtek rendesen, így a cégcsoport gazdasági egysége megtört.

A Sasol Wax operatív ügyvezetéséről

151 A felperesek úgy vélik, bizonyították, hogy a Sasol csoport azt a politikát követte, hogy nem avatkozik bele a leányvállalata, a Sasol Wax autonóm magatartásába. E tekintetben olyan közleményre hivatkoznak, amelyet a Sasol Wax International vezetői 2001. április 9-én írtak alá.

152 Így a felperesek szerint „a napi szintű operatív tevékenység körébe tartozó tárgyköröket a Sasol Waxnak [...] mint autonóm jogalanyként kellett kezelnie”, míg „az elképzeléseket, feladatokat és stratégiákat” a Sasol Wax Internationalnek kellett kialakítania. Ezenkívül a Sasol Wax ügyvezetőinek soha nem kellett azzal szembesülniük, hogy a Sasol Wax International vétőjogot gyakorolt volna, ez utóbbi vállalkozás vezetői pedig nem emlékeznek arra, hogy a Sasol-időszak folyamán a Sasol Wax ügyvezetőinek bármilyen utasítást adtak volna.

153 E tekintetben a Törvényszék már megállapította, hogy azon tény, hogy valamely leányvállalat saját helyi vezetéssel és saját eszközökkel rendelkezik, önmagában nem bizonyítja, hogy piaci magatartását önállóan, az anyavállalatától függetlenül határozza meg. A leányvállalatok és anyavállalataik közötti feladatmegosztás, és különösen azon tény, hogy a napi tevékenységek vezetésével 100%-ban a leányvállalat helyi vezetését bízzák meg, azon nagyméretű vállalkozások szokásos gyakorlata, amelyek számos, végső soron ugyanazon végső anyavállalat tulajdonában lévő leányvállalatból állnak. Ennélfogva a jogsértésben közvetlenül részt vevő leányvállalatban való kizárólagos vagy közel kizárólagos részesedéssel való rendelkezés esetén az e tekintetben előterjesztett bizonyítékok nem dönthetik meg azon vélelmet, miszerint az anyavállalat és a végső anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol a leányvállalat magatartására (lásd ebben az értelemben a fenti 35. pontban hivatkozott Alliance One International kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 130. és 131. pontját).

154 Az ilyen megoldást igazolják egyébként a fenti 35., 147. és 148. pontban kifejtett megfontolások is, amelyekből kitűnik, hogy az anyavállalat 100%-os vagy közel 100%-os tulajdonában lévő leányvállalat vezetői szükségképpen az egyetlen fennálló üzleti érdeket, azaz az anyavállalat üzleti érdekét képviselve és azt elősegítve járnak el. Ezáltal biztosítják, hogy a leányvállalat üzleti magatartása összhangban legyen a csoport többi részének magatartásával az autonóm hatásköreik gyakorlása során.

155 A fentiekből következik, hogy el kell utasítani a felperesek által a Sasol Wax operatív autonómiájára alapított azon érveket, amelyek nem alkalmasak annak bizonyítására, hogy a Sasol Wax és a Sasol Wax International közötti gazdasági egység megtört.

A stratégiai üzleti döntésekről

156 Először is, a felperesek azt állítják, hogy a Sasol Wax International nem élt a Sasol Wax ügyvezetőinek kijelölésére irányuló hatáskörével, és nem váltotta le a HOS korábbi igazgatóságát. A Sasol Waxet a Schumann család hagyományai szerint független gazdasági egységként irányította a HOS-tól örökölt három ügyvezető. A felperesek szerint a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megtámadott határozatban tagadta e körülmény relevanciáját, továbbá amikor úgy ítélte meg, hogy elegendő, ha a Sasol Wax International hatáskörrel rendelkezett az ügyvezetők kijelölésére.

157 Meg kell állapítani, hogy ezt az érvet a Törvényszék már elutasította a fenti 35. pontban hivatkozott Alliance One International kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 137. pontjában. Tekintettel az egyetlen társasági tag – a jelen esetben a Sasol Wax International – azon hatáskörére, hogy a Sasol

Wax teljes tőkénének megszerzését követően megválassza annak ügyvezetőit, az említett ügyvezetőknek a beosztásukban való megtartása csak az egyetlen anyavállalat döntésének tulajdonítható, és azt mutatja, hogy az említett ügyvezetők az anyavállalatba tagozódtak. Ezért e körülmény nem alkalmas azon vélelem megdöntésére, hogy az anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt a leányvállalatának magatartására.

- 158 Másodszor, a felperesek hangsúlyozzák, hogy a Sasol Wax és a Sasol Wax International felügyelőbizottságának valamennyi üléséről csatolták a jegyzőkönyveket. A felperesek szerint e dokumentumok egyike sem tartalmaz utalást arra, hogy a Sasol Wax közvetlen és közvetett anyavállalatai bármilyen jelentős befolyást gyakoroltak volna a Sasol Wax felett. Ráadásul a Sasol Wax stratégiai üzleti magatartását illetően szokás szerint a Sasol Wax ügyvezetői vették át a kezdeményezést, anélkül hogy a felügyelőbizottság vagy a társasági tagok beleegyezését kérték volna. Ez volt a helyzet az ExxonMobillal és a Shell-lel kötött hosszú távú anyagbeszerzési szerződéseket illetően, amelyeket egyedül a Sasol Wax ügyvezetői tárgyaltak és kötöttek meg, továbbá a Sasol Wax nyereségközpontjai személyi állományának beosztását, hasonlóképp pedig egy költségcsökkentési programot és a Sasol Wax logisztikai szolgáltatásainak harmadik személyek részére történő alvállalkozásba adását illetően.
- 159 Meg kell állapítani, hogy a Sasol Wax ügyvezetőinek kezdeményezései nem terjednek ki a leányvállalat és az anyavállalata által tanúsított piaci magatartás egységességének mérlegelése szempontjából legfontosabb olyan stratégiai üzleti döntésekre, mint például a költségvetést, az üzleti tervet, a nagy befektetéseket vagy akár a felső vezetés kinevezését érintő döntések. Hasonlóképp, a felperesek nem vitatják, hogy a Sasol Wax éves beszámolóinak jóváhagyása a felügyelőbizottság hatáskörébe tartozott.
- 160 Ezért az eddigi megfontolásokra tekintettel meg kell állapítani, hogy a felperesek érvei nem bizonyítják, hogy megtörtént volna az anyavállalat és a 100%-os tulajdonában lévő leányvállalata piaci magatartásának egységességét biztosító azon szokásos mechanizmusok, amelyek a meghatározó befolyás tényleges gyakorlásával kapcsolatos vélelem alapjául szolgálnak (lásd a fenti 147. és 148. pontot), vagyis a Bizottság megalapozottan állapíthatta meg, hogy a vállalkozás EK 81. cikkben említett fogalmának megfelelő gazdasági egység állt fenn.

A vélelem megdönthetetlen jellegéről

- 161 A felperesek szerint abban az esetben, ha az általuk előadott összes körülmény ellenére megállapítást nyerne, hogy e körülmények nem elegendőek azon vélelem megdöntéséhez, hogy az anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol a leányvállalatának magatartása felett, akkor e vélelem *de facto* megdönthetetlen lenne, megsértve ezzel az 1/2003 rendelet 2. cikkét, az indokolási kötelezettséget, a személyes felelősség elvét és az ártatlanság vélelmét.
- 162 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a felperesek által a szóban forgó vélelem megdöntése érdekében összegyűjtött érvek olyan nemzetközi nagyvállalat szokásos működését írják le, amelynek a helyi egységét, a Sasol Waxet a 100%-os anyavállalata, a Sasol Wax International döntése értelmében a beosztásukban megtartott ügyvezetők irányítják, amely anyavállalat olyan döntést is hozott, amely szerint a szűk értelemben vett üzletpolitika meghatározásának hatásköréit az említett ügyvezetők ruházza, valamint magának tartotta fenn azt a hatáskört, hogy a Sasol Wax felügyelőbizottságában és közgyűlésében meghozza a stratégiai üzleti döntéseket.
- 163 Az anyavállalatot a leányvállalatának magatartása felett megillető meghatározó befolyás tényleges gyakorlásával kapcsolatos vélelem megdöntése azonban nem a bizonyítékok mennyiségével és részleteivel kapcsolatos kérdés abban az esetben, amikor e bizonyítékok olyan multinacionális nagyvállalat rendes szervezeti viszonyaira utalnak, ahol az operatív ügyvezetési hatásköröket a helyi egységek vezetőire ruházzák. A vélelem megdöntéséhez olyan rendkívüli körülményeket kell előadni,

amelyek bizonyítják: annak ellenére, hogy a csoport leányvállalatainak teljes tőkéje az anyavállalataik tulajdonában van, a csoport gazdasági egysége megtört, mivel a leányvállalatok és az anyavállalatok üzleti magatartásának egymáshoz igazodását biztosító mechanizmusok nem működtek megfelelően.

164 Márpedig a felperesek a jelen ügyben nem adtak elő ilyen körülményeket.

165 Emlékeztetni kell arra is, hogy a Bíróság és a Törvényszék már megállapította, hogy nem megdönthetetlen az a vélelem, amely szerint az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorol a leányvállalatának magatartása felett. Az ítélkezési gyakorlat szerint, még ha egy vélelem nehezen megdönthető is, elfogadható keretek között marad mindaddig, amíg az elérni kívánt jogszerű célkitűzéssel arányos, fennáll az ellenkező bizonyításának lehetősége, és biztosítva van a védelemhez való jog (a fenti 146. pontban hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 62. pontja, valamint a Törvényszék T-343/06. sz., Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben 2012. szeptember 27-én hozott ítéletének 54. pontja). Ez a helyzet a leányvállalat és az egyetlen anyavállalata közötti gazdasági egység fennállásával kapcsolatos vélelmet illetően, tekintettel a fenti 147–150. pontban kifejtett megfontolásokra is.

166 Ezért a felperesek által a szóban forgó vélelem megdönthetetlen jellegére alapított kifogást el kell utasítani.

Következtetés

167 Az eddigi megfontolások összességére tekintettel meg kell állapítani, hogy a Bizottság helyesen állapította meg, hogy a Sasol Wax és a Sasol Wax International a fenti 36. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében vett gazdasági egységet képezett, mivel az ezen egységet alkotó társaságokat egyetemlegesen felelősségre lehetett vonni a szóban forgó jogsértésért.

168 Végeredményben meg kell jegyezni, hogy a felperesek nem adnak elő semmilyen különleges érvet azon vélelem megdöntésével kapcsolatban, hogy a Sasol Holding in Germany ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt a Sasol Wax International üzleti magatartására, sem pedig azzal kapcsolatban, hogy a Sasol Ltd meghatározó befolyást gyakorolt a Sasol Holding in Germany felett.

169 Ezért a második jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

A felperesek bizonyítékfelajánlásáról

170 A felperesek azt indítványozzák, hogy a Törvényszék tanúként hallgassa ki C. D. I.-t és R. G. S.-t – akik a Sasol-időszakban a Sasol Wax ügyvezetői voltak – azzal kapcsolatban, hogy sem a Sasol Wax International, sem pedig a Sasol Ltd nem adott utasításokat a leányvállalatuknak, továbbá hogy a Sasol Wax autonóm módon határozta meg az üzleti magatartását.

171 Az eddigi elemzésre tekintettel a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy az említett tanúvallomások nem befolyásolhatják azt a kérdést, hogy a Sasol Wax által elkövetett jogsértésért való felelősséget be kell-e tudni a Sasol Wax Internationalnak, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek. Ezért a felperesek bizonyítékfelajánlásának nem lehet helyt adni.

3. A Schümann-időszakban és a közös vállalkozás időszakában a Vara egyetemleges felelősségének hiányával kapcsolatos harmadik jogalapról

172 A felperesek azt állítják, hogy a Schümann-időszak során a jogsértésben közvetlenül részt vevő társaságot, a HOS-t a Vara, végső soron pedig személyesen H.-O. Schümann irányította. Hasonlóképp, a közös vállalkozás időszakában a Vara legalább közös irányítást is gyakorolt az operatív jogalany, a

Schümann Sasol felett. A Bizottság a Varához képest hátrányosan megkülönböztette a Sasolt, azáltal hogy a HOS és a Schümann Sasol cselekményeiért való felelősséget nem tudta be a Varának, a közös vállalkozás időszakában pedig egyedül a Sasol egyetemleges felelősségét állapította meg.

- 173 A felperesek szerint a Bizottság nem ad semmilyen magyarázatot azokról az okokról, amelyek alapján egyrészt a Sasolt, másrészt pedig a Varát/H.-O. Schümannn eltérően kezelte. Ezenkívül a felperesek emlékeztetnek a fenti 33. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 105. pontjából eredő elvekre.
- 174 A Bizottság ezen eljárása súlyosan veszélyezteti azokat az igényérvényesítési lehetőségeket, amelyek a Sasol Ltd-t, a Sasol Holding in Germanyt és a Sasol Wax Internationalt megilletik annak érdekében, hogy megtérítési igénnyel lépjenek fel H.-O. Schümannnal, illetve a Varával szemben, hiszen a Sasolnak bizonyítania kellene, hogy az utóbbiak részt vettek a jogsértésben. Márpedig ennek bizonyítása különösen nehéz lenne, mivel a felpereseknek magyarázatot kellene adniuk azokról az okokról, amelyek alapján a Bizottság sem a Vara, sem pedig H.-O. Schümann felelősségét nem állapította meg. Ezenkívül az utóbbiak egyetemleges felelősségének megállapítása annál is inkább fontos lett volna a Sasol számára, hogy a kartellt többek között a HOS és H.-O. Schümann olyan időpontban hozta létre, amikor a Sasol a paraffinviaszok európai ágazatában nem gyakorolt semmilyen tevékenységet.
- 175 Végül, mivel a Vara egyetemleges felelősségét nem állapította meg, a Bizottság a Vara forgalma vonatkozásában nem alkalmazta az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében megállapított 10%-os felső határt.
- 176 A Bizottság azt állítja, hogy mérlegelési hatáskörrel rendelkezik annak eldöntésére, hogy valamely vállalkozáson belül mely jogalanyokat ítél felelősnek a jogsértésért, a mérlegelést pedig esetről esetre folytatja le, és nem köteles megindokolni, ha harmadik személyekkel szemben nem fogad el ahhoz hasonló aktusokat, mint amilyeneket a felelősnek ítéljt jogalanyokhoz címzett.
- 177 Mindazonáltal a Bizottság azt állítja, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint, amennyiben a vállalkozás magatartásával megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését, nem mentesülhet a szankciók alól csupán azon indokból, hogy a másik gazdasági szereplővel szemben nem került sor bírság kiszabására. Még ha a Bizottság tévesen is járt volna el, amikor a jogsértést nem tudta be a Varának, az egyenlő bánásmód elvének betartását összhangba kell hozni a jogszerűség elvének betartásával, miszerint senki sem hivatkozhat valamely harmadik személy javára elkövetett jogellenes magatartásra előnyök szerzése végett.
- 178 Előjáróban meg kell állapítani, hogy mivel a Törvényszék az első jogalapnak helyt adott, a közös vállalkozás időszakát illetően nem szükséges megvizsgálni az egyenlő bánásmód elvének megsértését, mivel a Törvényszék a megtámadott határozatot e tekintetben megsemmisítette.
- 179 Az alábbi okfejtések keretében a Törvényszék a felpereseknek kizárólag azt a kifogását fogja megvizsgálni, amely a Schümann-időszakot illetően a Varához és H.-O. Schümannhoz képest történő hátrányos megkülönböztetésre vonatkozik.
- 180 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (457) preambulumbekkezdésében kifejezetten elismerte, hogy „a HOS, vagyis a jogsértésben közvetlenül részt vevő társaság végső soron személyesen H.-O. Schümann tulajdonában volt, az ezen időszakban elkövetett jogsértésért való felelősség pedig végeredményben H.-O. Schümannra hárul[t]”. Ugyanakkor a Bizottság a HOS által elkövetett jogsértésért sem a Varát, vagyis a HOS közvetlen anyavállalatát, sem pedig H.-O. Schümannn nem marasztalta egyetemlegesen.
- 181 Az ítélkezési gyakorlat szerint az egyenlő bánásmód elve – amely megköveteli, hogy hasonló helyzeteket ne kezeljenek eltérő módon, és hogy az eltérő helyzeteket ne kezeljék egyenlő módon, kivéve ha az ilyen bánásmód objektíven igazolható – az uniós jog általános jogelve, amelyet az Európai

Unió Alapjogi Chartájának 20. és 21. cikke rögzít (a Bíróság C-494/11. P. sz., Otis Luxembourg és társai kontra Bizottság ügyben 2012. június 15-én hozott végzésének 53. pontja; lásd ebben az értelemben a Bíróság C-550/07. P. sz., Akzo Nobel Chemicals és Akcros Chemicals kontra Bizottság és társai ügyben 2010. szeptember 14-én hozott ítéletének [EBHT 2010., I-8301. o.] 54. és 55. pontját is).

- 182 Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a fenti 36. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatban biztosított azon lehetőség, hogy az anyavállalattal szemben szabják ki a leányvállalatának jogellenes magatartása miatt járó szankciót, önmagában nem zárja ki, hogy magát a leányvállalatot is szankcionálják. Egy vállalkozást – azaz egy személyi, anyagi és nem anyagi elemekből álló gazdasági egységet (a Bíróság 19/61. sz., Mannesmann kontra Főhatóság ügyben 1962. július 13-án hozott ítélet [EBHT 1962., 675., 705. és 706. o.]) – ugyanis az alapszabályában meghatározott szervek irányítanak, és minden velet szemben bírságot kiszabó határozatot a vállalkozás alapszabály szerinti vezetésének lehet címezni (igazgatótanács, ügyvezetés, elnök, ügyvezető igazgató, stb.), akkor is, ha a pénzügyi következményeket végső soron a tulajdonosok viselik. E szabályt sértené az, ha valamely vállalkozás jogsértő magatartása esetén a Bizottságnak ahhoz, hogy csak e csak e tulajdonossal szemben alkalmazzon joghátrányt, mindig ellenőriznie kellene, hogy ki a vállalkozásra döntő befolyást gyakorló tulajdonos (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-236/01., T-239/01., T-244/01-T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-1181. o.] 279–281. pontját). Mivel tehát az a lehetőség, hogy a leányvállalat magatartásáért az anyavállalatot szankcionálják, nincs hatással azon határozat jogszerűségére, amelyet egyedül a jogsértésben részt vevő leányvállalatnak címeznek, a Bizottság választhat, hogy a jogsértésben részt vevő leányvállalattal, vagy e leányvállalatot ebben az időszakban irányító anyavállalattal szemben szab ki bírságot (a Törvényszék T-259/02-T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-5169. o.] 331. pontja).
- 183 E választás megilleti a Bizottságot a leányvállalat irányításában bekövetkező gazdasági jogutódlás esetén is. Jóllehet ilyen esetben a Bizottság betudhatja a leányvállalat magatartását a korábbi anyavállalatnak az átruházást megelőző és az új anyavállalatnak az azt követő időszak tekintetében, nem köteles ezt tenni, és dönthet úgy is, hogy csak a leányvállalatot szankcionálja a saját magatartásáért (a fenti 182. pontban hivatkozott Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 332. pontja).
- 184 A jelen ügyben a felperesek nem vitatják a HOS által elkövetett jogsértésnek a társaságok közötti jogutódlás folytán a Sasol Waxnek történő betudását. E betudást másfelől az az ítélkezési gyakorlat is igazolja, amely szerint ha a versenyszabályok megsértését elkövető valamely jogalany jogi vagy szervezeti változáson ment át, e változás nem feltétlenül eredményezi új, a korábbi jogalany versenyszabályokkal ellentétes magatartása miatti felelősség alól mentesülő vállalkozás létrejöttét, ha gazdasági szempontból azonos a két jogalany (lásd a Bíróság C-125/07. P., C-133/07. P., C-135/07. P. és C-137/07. P. sz., Erste Group Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2009. szeptember 24-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-8681. o.] 79. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 185 A felperesek ugyanakkor úgy vélik, hogy mivel a Bizottság a Sasol-időszak vonatkozásában a Sasol Waxszel egyetemlegesen felelőssé nyilvánította a Sasol Wax Internationalt, a Sasol Holding in Germanyt és a Sasol Ltd-t, a Schümann-időszak vonatkozásában az egyenlő bánásmód elvének megsértése nélkül nem mentesíthette volna az egyetemleges felelősség alól a HOS anyavállalatait.
- 186 Meg kell állapítani, hogy a Sasol Wax International, a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd, azáltal hogy a Sasol-időszak során a jogsértésben közvetlenül részt vevő társaság tőkéje teljes egészében az ő tulajdonukban volt, a Schümann-időszakot illetően azonos helyzetben voltak a Varával és H.-O. Schümannal.
- 187 Ezért a Bizottság két hasonló helyzetet eltérő módon kezelte.

- 188 A Bizottság egyéb érvei nem vonhatják kétségbe e megállapítást.
- 189 Először is, a Bizottság azt állítja, hogy az elévülésre vonatkozó, az 1/2003 rendelet 25. cikkében foglalt szabályok megakadályozták őt abban, hogy megállapítsa a Vara és H.-O. Schümann egyetemleges felelősségét a HOS által elkövetett jogsértésért, mivel a Vara és H.-O. Schümann csak 1995. április 30-ig rendelkezett a HOS tőkéjének egészével.
- 190 E tekintetben, anélkül hogy a Törvényszéknek a jelen eljárás keretében a Schümann Sasol által elkövetett jogsértést illetően döntenie kellene a Vara és H.-O. Schümann felelősségéről, meg kell állapítani: lehetséges, hogy a Bizottság által elkövetett, az első jogalap vizsgálata során megállapított mérlegelési hibák hiányában a Bizottság megvizsgálta volna az ilyen felelősség fennállásának kérdését. Márpedig, ha a Bizottság megállapította volna, hogy a Vara és H.-O. Schümann felelőssége érintette a közös vállalkozás időszakát, amely a jelen esetben 2002. június 30-ig tartott, az 1/2003 rendelet 25. cikkében szabályozott elévülési idők közül egyik sem telt volna le 2005. március 17-én, amikor is a Bizottságot tájékoztatták a kartellról és a HOS részvételéről.
- 191 Ebből következik, hogy a Bizottság által az elévülésre alapított érveket el kell utasítani, mivel a Bizottság az egyenlőtlen bánásmód igazolásaképpen nem hivatkozhat megalapozottan az egyrészt a Vara és H.-O. Schümann, másrészt pedig a felperesek helyzete közötti eltérésre, amely a Bizottság által elkövetett mérlegelési hibák hiányában lehet, hogy nem merült volna fel.
- 192 Másodszor, a Bizottság által hivatkozott ítélkezési gyakorlat nem orvosolhatja a fenti 187. pontban megállapított egyenlőtlen bánásmódot. A fenti 182. pontban hivatkozott Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 331. pontjában ugyanis a Törvényszék megerősítette, hogy a Bizottság megalapozottan nyilváníthatja felelősnek „a jogsértésben részt vevő leányvállalat[ot], vagy az azt a jogsértés idején irányító anyavállalat[ot]”, viszont nem említette, hogy a Bizottság a leányvállalat átruházását követő időszak vonatkozásában egyetemlegesen felelősségre vonhatná az új anyavállalatot, ezzel egyidejűleg pedig az átruházást megelőző időszak vonatkozásában mentesíthetné az egyetemleges felelősség alól a korábbi anyavállalatot. Hasonlóképp, az ítélkezési gyakorlat megengedi a Bizottság azon gyakorlatát, hogy vagy kizárólag a kartellben közvetlenül részt vevő társaságot vonja felelősségre, vagy a leányvállalattal egyetemlegesen mind a korábbi, mind pedig az új anyavállalatot felelőssé nyilvánítsa (a Törvényszék T-40/06. sz., Trioplast Industrier kontra Bizottság ügyben 2010. szeptember 13-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-4893. o.] 72. pontja, valamint a T-17/07. és T-121/07. sz., Areva és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. március 3-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-633. o.] 137. pontja). Ezzel szemben a Bizottság nem hivatkozik az ítélkezési gyakorlat egyetlen olyan előzményére sem, amely megerősítette volna a felelősség olyan megosztását, amelyet a Bizottság a jelen ügyben alkalmazott.
- 193 Ezért meg kell vizsgálni a fenti 187. pontban megállapított egyenlőtlen bánásmód következményeit.
- 194 Az ítélkezési gyakorlat szerint az egyenlő bánásmód elvének betartását összhangba kell hozni a jogszerűség elvének betartásával, miszerint senki sem hivatkozhat valamely harmadik személy javára elkövetett jogellenes magatartásra előnyök szerzése végett. A Törvényszék előtti eljárásban félként nem szereplő másik vállalkozás tekintetében elkövetett esetleges jogsértés ugyanis nem vezetheti a Törvényszéket hátrányos megkülönböztetés, következésképpen a felperesekkel szemben elkövetett jogsértés megállapítására. Az ilyen megközelítés a „jogellenességben való egyenlő bánásmód” elvének lefektetését jelentené, amelynek alapján a Bizottság a valamely jogsértésben részt vevő vállalkozásra vonatkozó szankció kiszabása során köteles lenne a rendelkezésére álló bizonyítékot figyelmen kívül hagyni mindössze azért, mert valamely más, esetlegesen hasonló helyzetben lévő vállalkozás jogellenesen elkerülte az ilyen szankciót. Ezenkívül, amennyiben a vállalkozás magatartásával megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését, nem mentesülhet a szankciók alól csupán azon indokból, hogy a más gazdasági szereplőkkel szemben nem került sor bírság kiszabására, miközben – mint a jelen ügyben – azok helyzete nem is képezi az eljáró uniós bíróság előtti ügy tárgyát (a Bíróság C-89/85., C-104/85., C-114/85., C-116/85., C-117/85. és C-125/85-C-129/85. sz., Ahlström Osakeyhtiö és társai

kontra Bizottság egyesített ügyekben 1993. március 31-én hozott ítéletének [EBHT 1993., I-1307. o.] 197. pontja, valamint a Törvényszék T-120/04. sz., Peróxidos Orgánicos kontra Bizottság ügyben 2006. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4441. o.] 77. pontja).

- 195 Márpedig meg kell állapítani, hogy a Bizottság megalapozottan állapította meg, hogy a Sasol Wax felelős volt a HOS – amelynek a jogsértésben közvetlenül részt vevő társaságként jogutódja lett – által elkövetett jogsértésért (lásd a fenti 184. pontot), vagyis a Bizottság jogszerűen elmarasztalhatta őt az 1992. szeptember 3-tól 2005. április 28-ig terjedő időszak tekintetében.
- 196 Hasonlóképp, mint az kitűnik a második jogalap vizsgálatából, a Bizottság nem követett el hibát, amikor a Sasol-időszakban közvetlenül a Sasol Wax által elkövetett jogsértésért való felelősséget a Sasol Wax Internationalnek, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek tudta be. Következésképpen a Bizottság helyesen járt el, amikor a 2002. július 1-jétől 2005. április 28-ig tartó időszak tekintetében egyetemlegesen felelősnek nyilvánította őket, vagyis ilyen mértékben a jelen jogalapot el kell utasítani.
- 197 Ugyanakkor a fenti 187. pontban megállapított egyenlőtlen bánásmód annyiban igazolja a megtámadott határozat megváltoztatását, amennyiben e bánásmód azt eredményezi, hogy a bírságnak a Schümann-időszak tekintetében kiszabott részét illetően súlyosítja a Sasol Wax International, a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd felelősségét (lásd az alábbi 452. pontot).
- 198 Ezenkívül hangsúlyozni kell: az, hogy a Törvényszék a megtámadott határozatot nem semmisítette meg a tekintetben, hogy e határozat a HOS cselekményeiért nem marasztalta el a Varát és H.-O. Schümann, nincs hatással a felpereseket esetlegesen megillető azon jogra, hogy a nemzeti bíróság előtt megtérítési keresetet indítsanak.

4. A bírság alapösszegének téves meghatározására alapított negyedik jogalapról

Az arra alapított első részről, hogy a megtámadott határozatnak nincs érvényes jogi alapja

- 199 Először is, a felperesek azt állítják, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése nem képez érvényes jogi alapot a megtámadott határozat elfogadásához.
- 200 E rendelkezés ugyanis nem felel meg az elmarasztaló jellegű bizottsági határozatokra vonatkozó „világos és egyértelmű alap” követelményének, tekintettel különösen az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én aláírt egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 6. cikkére és az Alapjogi Chartára, mivel e rendelkezés teljes szabadságot biztosít a Bizottságnak arra, hogy az érintett vállalkozás forgalmának 10%-ában meghatározott felső határon belül bírságokat szabjon ki.
- 201 Emlékeztetni kell arra, hogy a Törvényszék ezeket az érveket már megvizsgálta és elutasította.
- 202 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a felperesek által a „világos és egyértelmű jogi alap” hiányára vonatkozóan előadott érvet akként kell érteni, hogy a felperesek a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvére (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) hivatkoznak, ahogy arról többek között az Alapjogi Charta 49. cikkének (1) bekezdése rendelkezik. Ez az elv megköveteli, hogy az uniós szabályozás egyértelműen meghatározza a jogsértéseket és a szankciókat (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-352/09. P. sz., ThyssenKrupp Nirosta kontra Bizottság ügyben 2011. március 29-én hozott ítéletének [EBHT 2011., I-2359. o.] 80. pontját).
- 203 Ezenkívül az ítélkezési gyakorlat szerint a jogellenes kartellekben való részvételért bírságokat kiszabó határozatok elfogadása során a Bizottság nem rendelkezik korlátlan mérlegelési jogkörrel az ilyen bírság összegének meghatározását illetően, mivel az irányadó rendelkezések az érintett vállalkozások

forgalma szerint, vagyis objektív kritériumok alapján határozzák meg a bírságok felső határát. Így, még ha a versenyjogi szabályok megsértésének összességére vonatkozó abszolút felső határ nem is létezik, a kiszabható bírság számszerűsíthető és abszolút felső határral bír, amelyet az egyes vállalkozásokkal szemben az egyes jogsértések miatt oly módon szabnak ki, hogy az adott vállalkozással szemben kiszabható bírság maximuma előre meghatározható (a Törvényszék T-279/02. sz., Degussa kontra Bizottság ügyben 2006. április 5-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-897. o.] 74–76. pontja; a T-69/04. sz., Schunk és Schunk Kohlenstoff-Technik kontra Bizottság ügyben 2008. október 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-2567. o.] 35. és 36. pontja, valamint a T-400/09. sz., Ecka Granulate és non ferrum Metallpulver kontra Bizottság ügyben 2012. december 12-én hozott ítéletének 28. pontja).

- 204 Másfelől – elismerve, hogy a jogsértés súlyával és időtartamával kapcsolatos, az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdésében említett kritériumok széles körű mérlegelési mozgásteret hagynak a Bizottságnak – mindazonáltal a más jogalkotók által a hasonló rendelkezések esetében meghatározott olyan kritériumokról van szó, amelyek a Bizottság számára lehetővé teszik a szankciók kiszabását, figyelembe véve a szóban forgó magatartás jogellenességének mértékét (a fenti 203. pontban hivatkozott Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 76. pontja; a fenti 203. pontban hivatkozott Schunk és Schunk Kohlenstoff-Technik kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 37. pontja, valamint a fenti 203. pontban hivatkozott Ecka Granulate és non ferrum Metallpulver kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 29. pontja).
- 205 Ezenkívül a jelen ügy tárgyát képezőhöz hasonló bírságok meghatározása során a Bizottság köteles tiszteletben tartani az általános jogelveket, különösen a az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét, ahogyan azokat a saját döntéshozatali gyakorlata és a Bíróság ítélkezési gyakorlata kialakította. Hasonlóképp, a Bizottság közigazgatási gyakorlata az uniós bíróság korlátlan felülvizsgálata alá tartozik. E felülvizsgálat az állandó és kihirdetett ítélkezési gyakorlattal pontosan az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése szerinti meghatározatlan fogalmak pontosítását teszi lehetővé (a fenti 203. pontban hivatkozott Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 77. és 79. pontja; a fenti 203. pontban hivatkozott Schunk és Schunk Kohlenstoff-Technik kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 41. pontja, valamint a fenti 203. pontban hivatkozott Ecka Granulate és non ferrum Metallpulver kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 30. pontja).
- 206 Másfelől hangsúlyozni kell, hogy még ha a versenyjog kétségtől kvázi büntető jellegű is, mégsem képezi a büntetőjog „központi területének” részét. Márpedig az EJEE 6. cikkében rögzített büntetőjogi biztosítékok nem szükségszerűen alkalmazandók teljes terjedelmükben a büntetőjog „kemény magján” kívül (lásd az EJEB, 2006. november 23-i Jussila kontra Finnország ítéletet, *Ítéletek és Határozatok Tára* 2006-XIV., 43. §).
- 207 Ezzel összefüggésben meg kell jegyezni azt is, hogy a versenyjog területén – ellentétben a büntetőjoggal – mind a hasznok, mind pedig a jogellenes tevékenység miatt alkalmazott szankciók tisztán pénzügyi jellegűek, csakúgy mint a jogsértők indítékai, akik egyébként a cselekményeik során gazdasági logikát követnek. Ezért a jogellenes kartellben való részvétel miatt kiszabandó bírság összegének többé vagy kevésbé pontos előreláthatósága rendkívül hátrányos következményekkel járna az uniós versenypolitika hatékonyságára nézve, mivel a jogsértéseket elkövető vállalkozások közvetlenül összehasonlíthatnák a jogellenes tevékenységeik költségeit és hasznait, valamint figyelembe vehetnék a felfedés esélyeit, ezáltal pedig megkísérelhetnék biztosítani az említett tevékenységek nyereségességét (lásd ebben az értelemben a fenti 203. pontban hivatkozott Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 83. pontját; a fenti 203. pontban hivatkozott Schunk és Schunk Kohlenstoff-Technik kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 45. pontját, valamint a fenti 203. pontban hivatkozott Ecka Granulate és non ferrum Metallpulver kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 32. pontját).

- 208 Az eddigi megfontolások alapján meg kell állapítani, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése egyszerre minősül olyan eszköznek, amely lehetővé teszi a Bizottság számára az uniós versenypolitika kellő hatékonysággal történő végrehajtását, valamint kellően világos és pontos jogi alapnak az olyan határozatok elfogadásához, amelyek a kartellek résztvevőivel szemben bírságokat szabnak ki. Ezért a felperesek által e tekintetben felhozott kifogást el kell utasítani.
- 209 Másodszor, a felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság megsértette a visszaható hatály tilalmának elvét, amikor a megtámadott határozatban a 2006. évi iránymutatást alkalmazta, miközben a szóban forgó jogsértés 2005 áprilisában befejeződött.
- 210 E tekintetben a Bíróság már megállapította, hogy az a tény, miszerint a Bizottság a múltban bizonyosfajta jogsértésekre bizonyos szinten szabta ki a bírságokat, nem fosztja meg attól a lehetőségtől, hogy ezt a szintet az 1/2003 rendeletben jelzett korlátok között felemelje, ha ez az uniós versenypolitika végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges. Az uniós versenyszabályok hatékony alkalmazása ugyanis megköveteli, hogy a Bizottság a bírságok szintjét bármikor e politika szükségleteihez igazíthassa (a Bíróság 100/80-103/80. sz., *Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben* 1983. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 1825. o.] 109. pontja; a C-196/99. P. sz., *Aristrain kontra Bizottság ügyben* 2003. október 2-án hozott ítéletének [EBHT 2003., I-11005. o.] 81. pontja, valamint a fenti 44. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben* hozott ítéletének 169. pontja).
- 211 Ugyanis a Bizottság felügyeleti feladata, amelyet az EK 81. cikk és az EK 82. cikk ruház rá, nemcsak az egyedi jogsértések felderítését és megbüntetését foglalja magában, hanem azt a kötelezettséget is, hogy a Bizottság a Szerződésben megállapított elvek versenyügyekben való alkalmazására és a vállalkozások magatartásának ebbe az irányba történő befolyásolására irányuló általános politikát kövessen (a fenti 210. pontban hivatkozott *Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben* egyesített ügyekben hozott ítélet 105. pontja és a fenti 44. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben* hozott ítéletének 170. pontja).
- 212 Következésképpen az említett vállalkozásoknak tekintetbe kell venniük azt a lehetőséget, hogy a Bizottság bármikor úgy dönthet, hogy a múltban alkalmazotthoz képest megemeli a bírságok összegének mértékét. Ez nemcsak arra az esetre érvényes, amikor a Bizottság a bírságok kiszabásakor az egyes határozatokban megemeli a bírság mértékét, hanem arra is, ha ez az emelés egyes esetekben olyan általános hatályú magatartási szabályok alkalmazásával történik, mint az iránymutatás (a fenti 44. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben* hozott ítélet 229. és 230. pontja).
- 213 Ezért az 1998. évi iránymutatásnak a 2006. évi iránymutatásban foglalt új bírságszámítási módszerrel történő felváltása – még ha feltételezzük is, hogy a kiszabott bírságok mértéke tekintetében súlyosító hatással járt – a kartell résztvevői számára ésszerűen előrelátható volt, tekintettel arra az időszakra, amelyben a kartellt végrehajtották. Ezenkívül emlékeztetni kell arra, hogy a fenti 206. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint az EJEE 6. cikkében rögzített büntetőjogi biztosítékok nem szükségszerűen alkalmazandók teljes terjedelmükben a versenyjog területén. Ezen ítélkezési gyakorlatot analógia útján ki kell terjeszteni az EJEE 7. cikkére. Mindazonáltal az új iránymutatás bevezetése nem változtatott a bírságnak az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében – amely az egyetlen jogi keretet képezi – meghatározott legmagasabb mértékén. Következésképpen a Bizottság nem sértette meg a visszaható hatály tilalmának elvét, amikor a megtámadott határozatban a 2006. évi iránymutatást az elfogadása előtt elkövetett jogsértésekre alkalmazta (lásd ebben az értelemben a fenti 44. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben* hozott ítélet 231. és 232. pontját).

- 214 Végül meg kell állapítani, hogy ha a Bizottság köteles lett volna a jelen ügyben tizenhárom évig elhúzódó jogsértés elkövetésének időpontjában hatályos iránymutatást alkalmazni, az ilyen kötelezettség megfosztaná tartalmától a Bizottságot megillető, a fenti 210. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatban elismert azon jogot, hogy a bírság számításának módszereit az uniós versenyszabályok hatékony alkalmazására irányuló kötelezettségére tekintettel kiigazítsa.
- 215 A fentiekből következik, hogy a felperesek második kifogását is, következésképpen pedig a negyedik jogalap első részét teljes egészében el kell utasítani.

Az arra alapított második részről, hogy a Bizottság a mikroviaszok eladását tévesen foglalta bele a Sasol eladásainak értékébe

- 216 A 2006. évi iránymutatás 13. pontja szerint a kiszabásra kerülő bírságok alapösszegének meghatározásához a Bizottság a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve érintett, a vállalkozás által az EGT-n belül, az érintett földrajzi területen értékesített áruk és szolgáltatások eladásának értékét alkalmazza. Az e ponthoz fűzött lábjegyzet szerint a közvetett eladások értékét kell figyelembe venni például az adott áru árának rögzítéséről szóló horizontális megállapodások esetén, amikor ezen áru ára szolgál alapjául alacsonyabb vagy magasabb minőségű áruk árának.
- 217 A felperesek úgy vélik, hogy a mikroviaszokat a kartell nem érintette, vagyis a Bizottság az e termékekkel kapcsolatos forgalmat tévesen foglalta bele az eladásoknak a bírság számítása során figyelembe vett értékébe.

A bizonyítékok értékelésének elveiről

- 218 Az ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság kötelezettsége bizonyítani az általa megállapított jogsértést, és olyan bizonyítékokat előterjeszteni, amelyek a jogilag megkövetelt módon igazolják a jogsértést megvalósító körülmények fennállását (lásd a Bíróság C 185/95. P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-8417. o.] 58. pontját, és a fenti 76. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 59. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 219 A bírósági felülvizsgálat terjedelmével kapcsolatban az állandó ítélkezési gyakorlat kimondja, hogy amikor az EK 81. cikk (1) bekezdését alkalmazó határozat megsemmisítése iránti keresetet terjesztenek a Törvényszék elé, e bíróság köteles általában teljes körűen megvizsgálni, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése alkalmazásának feltételei fennállnak-e (lásd a Törvényszék T-41/96. sz., Bayer kontra Bizottság ügyben 2000. október 26-án hozott ítéletének [EBHT 2000., II-3383. o.] 62. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 220 Ezen összefüggésben, ha a bíróságnak kétségei vannak, azt a jogsértést megállapító határozat címzettjének minősülő vállalkozás javára kell értelmezni. A bíróság tehát nem állapíthatja meg, hogy a Bizottság jogilag megkövetelt módon bizonyította a kérdéses jogsértés fennállását, amennyiben – különösen egy bírságot kiszabó határozat megsemmisítésére irányuló eljárás során – még bármely kéteye áll fenn e kérdéssel kapcsolatosan (a Törvényszék fenti 76. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 60. pontja, valamint a T-112/07. sz., Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben 2011. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-3871. o.] 58. pontja).
- 221 Ez utóbbi esetben ugyanis tekintettel kell lenni az ártatlanság védelmének elvére, amely különösen az EJEE 6. cikkének (2) bekezdéséből következik, és amely az európai uniós jog általános elvei közé tartozó alapvető jogok részét képezi. Tekintettel a kérdéses jogsértések jellegére, valamint a hozzájuk kapcsolódó szankciók jellegére és súlyára, az ártatlanság védelmének elve irányadó többek között a vállalkozásokra alkalmazandó versenyszabályok megsértésével kapcsolatos olyan eljárásokra, amelyek

bírság vagy kényszerítő bírság kiszabásához vezethetnek (a fenti 220. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 59. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 76. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 61. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 222 Így a Bizottságnak pontos és egybehangzó bizonyítékokra kell hivatkoznia annak bizonyítására, hogy a jogsértés megtörtént. Mindazonáltal fontos hangsúlyozni, hogy nem szükséges a Bizottság által előterjesztett minden egyes bizonyítéknak eleget tennie e feltételeknek a jogsértés összes elemét tekintve. Elegendő, ha az intézmény által hivatkozott valószínűsítő körülmények csoportja összességében értékelve megfelel e követelménynek (lásd a fenti 76. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 62. és 63. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 223 A Bizottság által a megtámadott határozatban az EK 81. cikk (1) bekezdése valamely vállalkozás által megsértése fennállásának bizonyítására hivatkozott valószínűsítő körülményeket nem elszigetelten, hanem összességükben kell értékelni (lásd a Törvényszék T 53/03. sz., BPB kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-1333. o.] 185. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 224 Meg kell jegyezni azt is, hogy a gyakorlatban a Bizottságnak kevésbé kedvező körülmények mellett kell bebizonyítania a jogsértés fennállását, mivel több év eltelhetett a jogsértést megvalósító események óta, és mivel a vizsgálat alá vont több vállalkozás nem működött vele tevékenyen együtt. Míg szükségszerűen a Bizottság feladata, hogy bebizonyítsa a jogellenes árrögzítő megállapodás megkötését, túlzás lenne ezenfelül elvárni, hogy bizonyítékot szolgáltatson e cél elérésének konkrét mechanizmusáról is. A jogsértésért felelős vállalkozásnak ugyanis túl könnyű lenne kibújni a szankció alól, ha arra hivatkozhatna, hogy a jogellenes megállapodás működésével kapcsolatban előterjesztett információk homályosak, olyan helyzetben, amikor a megállapodás létezése és versenyellenes célja mindazonáltal kellőképpen bizonyítva van. A vállalkozások ilyen helyzetben képesek megvédeni magukat, ha észrevétel tehetnek a Bizottság által ellenük előterjesztett minden bizonyítékra nézve (a Törvényszék T-67/00., T-68/00., T-71/00. és T-78/00. sz., JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2501. o.] 203. pontja).
- 225 Az EK 81. cikk megsértésének megállapítása érdekében felhozható bizonyítékokat illetően az uniós jogban érvényesülő elv a bizonyítékok szabad értékelésének elve (a Törvényszék T-50/00. sz., Dalmine kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2395. o.] 72. pontja, valamint a fenti 220. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 64. pontja).
- 226 A különböző bizonyítékok bizonyító erejét illetően az egyetlen releváns tényező, amelyet meg kell vizsgálni, a benyújtott bizonyítékok hitelessége (a fenti 225. pontban hivatkozott Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontja).
- 227 A bizonyítás általános szabályai szerint egy dokumentum hitelessége és ennél fogva bizonyító ereje az eredetétől, készítésének körülményeitől, címettségétől és tartalmától függ (a Törvényszék T-25/95., T-26/95., T-30/95-T-32/95., T-34/95-T-39/95., T-42/95-T-46/95., T-48/95., T-50/95-T-65/95., T-68/95-T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-491. o.] 1053. és 1838. pontja, valamint a fenti 220. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 70. pontja).
- 228 Amennyiben a Bizottság kizárólag az érintett vállalkozások piaci magatartására támaszkodik a jogsértés fennállásának megállapításakor, elegendő, ha ez utóbbiak bizonyítják olyan körülmények fennállását, amelyek más megvilágításba helyezik a Bizottság által az uniós versenyszabályok megsértésének

megállapítása érdekében leírt tényeket, és így a bizottsági érvelést helyettesítő hihető magyarázatát adják azoknak (lásd ebben az értelemben a fenti 224. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 186. pontját).

- 229 Ellenben, amikor a Bizottság okirati bizonyítékokra támaszkodott, az érintett vállalkozások feladata, hogy ne csak a Bizottság elméletének hihető alternatíváját mutassák be, hanem hivatkozzanak a megtámadott határozatban a jogsértés létezésének alátámasztására előterjesztett bizonyítékok elégtelen voltára is (a fenti 224. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 187. pontja). A bizonyítékok ilyen szabad értékelése nem sérti az ártatlanság vélelmének elvét (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-235/92. P. sz., Montecatini kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4539. o.] 181. pontját).
- 230 A versenyellenes megállapodások tilalmának közismert jellegére figyelemmel a Bizottságtól nem várható el, hogy olyan okirati bizonyítékot nyújtson, amely kifejezetten bizonyítja az érintett szereplők kapcsolatfelvételét. A Bizottság rendelkezésére álló töredékes és szórványos elemek mindenesetre kiegészíthetők a releváns körülmények rekonstruálására alkalmas következtetésekkel. A versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezésére tehát bizonyos egybeesésekből és valószínűsítő körülményekből lehet következtetni, amelyek együttesen vizsgálva, más összefüggő magyarázat hiányában, a versenyszabályok megsértésének bizonyítékát nyújthatják (a Bíróság C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 55–57. pontja; lásd továbbá a fenti 76. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 64. és 65. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 231 Az okirati bizonyítékok bizonyító erejének értékelésekor nagy jelentőséget kell tulajdonítani annak a körülménynek, hogy valamely dokumentumot a tényekkel közvetlen összefüggésben készítettek (a Törvényszék T-157/94. sz., Ensidesa kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-707. o.] 312. pontja, valamint T-5/00. és T-6/00. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied és Technische Unie kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. december 16-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-5761. o.] 181. pontja), vagy hogy azt e tények közvetlen tanúja készítette (a fenti 224. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 207. pontja).
- 232 Az tény, hogy valamely dokumentumról hiányzik a dátum vagy az aláírás, illetve hogy rosszul olvasható, nem fosztja meg teljesen az iratot a bizonyító erejétől, különösen amennyiben annak eredete, valószínű kelte és tartalma kellő bizonyossággal megállapítható (a Törvényszék T-217/03. és T-245/03. sz., FNGBV kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4987. o.] 124. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a Törvényszék T-11/89. sz., Shell kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-757. o.] 86. pontját).
- 233 A bizonyítékok szabad mérlegelésének elvéből következik, hogy még ha az okirati bizonyítékok hiánya relevánsnak is bizonyulhat a Bizottság által hivatkozott valószínűsítő körülmények együttesének átfogó értékelése keretében, ez önmagában nem jár azzal a következménnyel, hogy az érintett vállalkozás a tények alternatív magyarázatával megkérdőjelezhetné a Bizottság állításait. Ez az eset csak akkor áll fenn, ha a Bizottság által előterjesztett bizonyítékok nem teszik lehetővé a jogsértés fennállásának egyértelmű bizonyítását, anélkül hogy értelmezésre lenne szükség (a fenti 220. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 65. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a Törvényszék T-36/05. sz., Coats Holdings és Coats kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 12-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 74. pontját).
- 234 Ezenkívül az uniós jog egyetlen rendelkezése és egyetlen általános elve sem tiltja, hogy a Bizottság valamely vállalkozással szemben más, a kartellben való részvétellel vádolt vállalkozások nyilatkozataira támaszkodjon. Ha ez nem így lenne, az EK 81. cikkel ellentétes magatartás bizonyításának terhe, amely

a Bizottságra hárul, tarthatatlan lenne, és ellentétes lenne azon feladatával, hogy ezen előírások megfelelő alkalmazását felügyelje (a fenti 224. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 192. pontja, valamint a fenti 220. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 67. pontja).

- 235 Különösen jelentős bizonyító erőt lehet tulajdonítani azon nyilatkozatoknak, amelyek először is megbízhatók, másodsor egy vállalkozás nevében tették őket, harmadszor olyan személytől származnak, akinek szakmai kötelessége e vállalkozás érdekei alapján eljárni, negyedszer a nyilatkozó érdekeit sértik, ötödször a körülmények közvetlen tanújától származnak, és hatodszor írásban, megfontoltan és jól átgondolva teszik őket (a fenti 220. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 71. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a fenti 224. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 205–210. pontját).
- 236 Ugyanakkor egyetlen, kartellben való részvétellel vádolt vállalkozás nyilatkozata, amelynek pontosságát több más érintett vállalkozás vitatja, nem tekinthető az utóbbiak által elkövetett jogsértés megfelelő bizonyítékának, ha más bizonyíték azt nem támasztja alá, jóllehet a megerősítés elvárt mértéke a szóban forgó nyilatkozatok megbízhatósága okán alacsonyabb lehet (a fenti 224. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 219. és 220. pontja, valamint a fenti 220. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 68. pontja).
- 237 Ezenkívül, bár általánosan elfogadott, hogy a jogsértő kartell fő résztvevői által önkéntesen szolgáltatott bizonyítékok bizonyos fenntartással kezelendők, tekintettel annak a lehetőségére, hogy e résztvevők hajlamosak kicsinyíteni a jogsértésben való közreműködésük jelentőségét, a többiekét pedig nagyítani, az a tény, hogy valaki a bírság alóli mentesítés vagy a bírság csökkentése érdekében kéri a 2002. évi engedékenységi közlemény kedvezményéből való részesülést, nem jelent szükségszerűen indítékot arra, hogy a kartell többi tagjának részvételére vonatkozóan elferdített bizonyítékokat terjesszen elő. A Bizottság félrevezetésére irányuló szándék ugyanis megkérdőjelezi a kérelmező együttműködésének őszinteségét és teljességét, következésképpen a 2002. évi engedékenységi közlemény kedvezményéből való részesülés kerül veszélybe (a fenti 220. pontban hivatkozott Hitachi és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a fenti 194. pontban hivatkozott Peróxidos Orgánicos kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 70. pontját).
- 238 Meg kell állapítani különösen, hogy ha egy személy jogsértés elkövetését ismeri be, és így a kérdéses dokumentumokból közvetlenül kikövetkeztethető tényeken túli körülményeket vall be, ez – az ennek ellenkezőjére utaló különleges körülmények hiányában – eleve azt jelzi, hogy e személy elhatározta az igazság feltárását. Ezen túlmenően általában különösen megbízható bizonyítéknak kell tekinteni azt a nyilatkozatot, amely a nyilatkozattevő érdekei ellen irányul (a Törvényszék fenti 224. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 211. és 212. pontja; a T-109/02., T-118/02., T-122/02., T-125/02., T-126/02., T-128/02., T-129/02., T-132/02. és T-136/02. sz., Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. április 26-án hozott ítéletének [EBHT 2007., II-947. o.] 166. pontja, valamint a T-54/03. sz., Lafarge kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 59. pontja).
- 239 A hivatkozott ítélkezési gyakorlat analógia útján az EGT-Megállapodás 53. cikkére is alkalmazható.

A megtámadott határozatról és a kartell résztvevőinek nyilatkozatairól

240 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozat (111) preambulumbekzdése szerint:

„A technikai találkozók többségén az árakkal kapcsolatos megbeszélések általában a paraffinviaszra vonatkoztak, és ritkán csak a paraffinviasz különböző fajtáira (úgy mint a teljesen finomított paraffinviaszok, a félig finomított paraffinviaszok, a viaszkeverékek/különlegességek, a kemény paraffinviaszok vagy a hidrogénezett viaszok). Ráadásul valamennyi vállalkozás számára világos volt, hogy a paraffinviasz valamennyi fajtájának ára ugyanolyan összeggel, illetve ugyanolyan százalékban fog növekedni.”

241 A Shell 2005. április 26-i nyilatkozatában – amelyre a Bizottság a megtámadott határozat (111) preambulumbekzdésében hivatkozik – az szerepel, hogy az árrögzítésre irányuló magatartások a paraffinviaszok valamennyi fajtáját érintették. A Shell ugyanis akként nyilatkozott, hogy a technikai találkozók során a résztvevők általában azt a felfogást képviselték, hogy a paraffinviaszok valamennyi fajtájának ára ugyanolyan összeggel, illetve ugyanolyan százalékban növekedik.

242 Ezenkívül a 2007. március 21-i nyilatkozatában a Shell azt is kijelentette, hogy csak ritkán fordult elő, hogy a paraffinviaszok különböző fajtáit (például a teljesen finomított, a félig finomított és a kemény paraffinviaszokat, valamint a keverékeket/különlegességeket) említették. A résztvevők abban állapodtak meg, hogy a paraffinviaszok valamennyi fajtájának ára ugyanolyan összeggel, illetve ugyanolyan százalékban növekedjék.

243 Továbbá a Total akként nyilatkozott, hogy az áremelkedések alapvetően az általános minőségű, elsősorban a gyertyaágazatban használt paraffinokra vonatkoztak, és ezek voltak az egyedüli paraffinok, amelyek iránt a Sasol és a többi német termelő (a DEA és a Hansen & Rosenthal) valódi érdeklődést tanúsított. Mivel Európában a gyertya a paraffin egyik alapvető felhasználási piaca, az e piacon bekövetkező árváltozás más alkalmazásokban is árváltozást eredményezett.

244 E gyakorlatot a Sasol azáltal is megerősítette, hogy akként nyilatkozott, hogy a technikai találkozók során megkötött megállapodások többé-kevésbé a többi termékszegmens tekintetében is meghatározták a tendenciát, mivel a résztvevők gyakran megkísérelték, hogy az elhatározott áremeléseket megközelítőleg átvigyük a termékek egyéb kategóriáira is.

245 Ezért a kartell résztvevőinek egybehnazó nyilatkozatai alátámasztják és megerősítik a megtámadott határozat (111) preambulumbekzdésének tartalmát.

A mikroviaszok árára vonatkozó megállapodás állítólagos hiányáról

246 A felperesek nem vitatják, hogy a technikai találkozók során alkalomadtán említést tettek a mikroviaszokról. A kartellben részt vevő vállalkozások által tett, a közigazgatási eljárás során beszerzett nyilatkozatokból azonban szerintük kitűnik, hogy a „Blauer Salon” találkozók középpontjában a teljesen finomított és félig finomított paraffinviaszok álltak. Ráadásul a jogsértés időszaka alatt nem került sor egyetlen olyan találkozóra sem, amelynek során a résztvevők megállapodtak volna a mikroviasz áráról, vagy e termékek tekintetében felosztották volna az ügyfeleket. Ezt a Shell nyilatkozatai is megerősítik.

247 Először is meg kell jegyezni, hogy a Shell 2006. június 14-i nyilatkozata, amelyre a felperesek hivatkoznak, a mikroviaszok jellemzőinek ismertetésére és az azokat alkotó alapanyagokkal kapcsolatos pontosításokra szorítkozik. E nyilatkozat nem terjed ki az e termékekkel kapcsolatos jogsértő magatartások fennállására vagy azok hiányára.

- 248 Másodszer, fontos megjegyezni, hogy a paraffinviaszokkal kapcsolatos, a felpereseknek betudott jogsértés a paraffinviaszokat érintő, az árak rögzítésére és érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban (a jogsértés fő ága), illetve összehangolt magatartásokban, valamint az ügyfelek, illetve a piacok felosztásában (a jogsértés második ága) állt.
- 249 A felperesek nem vitatják, hogy a kartell fő ága összetett, vagyis kombinálja az árakra vonatkozó megállapodásokat, az összehangolt magatartásokat és az érzékeny információk cseréjét.
- 250 Márpedig az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint „[a] közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása”.
- 251 Az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett megállapodás létezéséhez elég az, hogy az érintett vállalkozások kifejezzék az arra irányuló közös akaratukat, hogy meghatározott piaci magatartást tanúsítanak (a Törvényszék T-7/89. sz., Hercules Chemicals kontra Bizottság ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1991., II-1711. o.] 256. pontja, és a fenti 33. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 199. pontja). Egy megállapodás az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében létrejötnék tekinthető, ha akaratközösség áll fenn magának a verseny korlátozásának tekintetében, még akkor is, ha a tervezett versenykorlátozás különös elemei még tárgyalás tárgyát képezik (a Törvényszék T-240/07. sz., Heineken Nederland és Heineken kontra Bizottság ügyben 2011. június 16-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-3355. o.] 45. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a fenti 33. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 151–157. és 206. pontját).
- 252 Az összehangolt magatartás fogalma egyfajta egyeztetést jelent a vállalkozások között, amelyek nem kötnek kifejezetten megállapodást, ám a kockázatokkal teli versenyt tudatosan helyettesítik az egymás közötti gyakorlati együttműködéssel (a Bíróság C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4125. o.] 115. pontja és C-199/92. P. sz., Hüls kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4287. o.] 158. pontja).
- 253 E tekintetben az EK 81. cikk (1) bekezdésével ellentétes a gazdasági szereplők közötti bármely olyan közvetlen vagy közvetett kapcsolatfelvétel, amely jellegénél fogva vagy befolyásolja a tényleges, illetve potenciális versenytárs piaci magatartását, vagy feltárja az ilyen versenytárs előtt, hogy az érintett gazdasági szereplő saját maga milyen piaci magatartásról döntött, illetve milyen piaci magatartást fontolgat, amennyiben e kapcsolatfelvétel célja vagy hatása a verseny korlátozása (a fenti 251. pontban hivatkozott Heineken Nederland és Heineken kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 47. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a fenti 252. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 116. és 117. pontját).
- 254 Ezért a Bizottságnak ahhoz, hogy a felperesek eladásainak értékébe belefoglalhassa a mikroviaszok eladása folytán elért forgalmat, nem kellett bizonyítania, hogy a technikai találkozók során a mikroviaszok árára vonatkozó megállapodásokat kötöttek. Ebből következik, hogy hatástalanként el kell utasítani a felperesek arra alapított érveit, hogy állítólag nem léteztek a mikroviaszok árának rögzítésére és e termékeket illetően az ügyfelek felosztására vonatkozó megállapodások.

A mikroviaszokra vonatkozó okirati bizonyítékokról

- 255 Meg kell vizsgálni a mikroviaszokra vonatkozó azon okirati bizonyítékokat, amelyeket a megtámadott határozat, valamint az a dokumentáció ismertet, amelyre az említett határozat hivatkozik, és amelyet a közigazgatási eljárás során közöltek a felperesekkel.

256 Először is, a MOL-nak az 1994. június 24-én Budapesten (Magyarország) tartott technikai találkozóval kapcsolatos azon feljegyzése, amelyre a Bizottság a megtámadott határozat (132) preambulumbekendéséhez fűzött lábjegyzetekben utal, a „Repsol” cím alatt a következőket említi:

„eladások: 60 000 t [20 000 t import]

Cepsa/Elf 15–2000 t, beleértve 3 000 t mikrót

ERT csak gacs 15 000 t”.

257 Ezek az adatok – amelyeket a megtámadott határozat nem vett át, viszont a közigazgatási eljárás során közölték azokat a felperesekkel – azt tanúsítják, hogy a résztvevők a piacok és az ügyfelek felosztása érdekében feltüntették a különböző ügyfeleknek eladott vagy eladni tervezett paraffinviaszok tonnamennyiségeit, ideértve a mikroviaszokat is.

258 Másodsor, a MOL-nak az 1997. október 30-án és 31-én Hamburgban tartott technikai találkozóra vonatkozó, a megtámadott határozat (145) preambulumbekendésében hivatkozott feljegyzésében ez szerepel:

„Hiány 50/52 mikro -> Repsol Mobil Agip

[...]

mikroviasz – francia ár 1500–1600 növekedés 10%”.

259 Harmadsor, a MOL-nak az 1998. május 5-én és 6-án Budapesten tartott technikai találkozóra vonatkozó azon feljegyzése, amelyre a Bizottság a megtámadott határozat (147) preambulumbekendéséhez fűzött lábjegyzetben utal, a következőt tartalmazza:

„Total – [olvashatatlan] 5500 – 6500 mikro [viszkozitás] 14–15 [;] a Cepsának 4900 emu [olvashatatlan] + 4% Total/E”.

260 A Bizottság által a megtámadott határozat (147) preambulumbekendésében említett egyéb bizonyítékokat is figyelembe véve e különböző feljegyzések azt tanúsítják, hogy a résztvevők a piacok és az ügyfelek felosztása érdekében feltüntették a különböző ügyfeleknek eladott vagy eladni tervezett paraffinviaszok tonnamennyiségeit, ideértve a mikroviaszokat is.

261 Negyedszer, a MOL-nak az 1999. április 13-án és 14-én Münchenben (Németország) tartott technikai találkozóra vonatkozó, a megtámadott határozat (153) preambulumbekendésében hivatkozott feljegyzése olyan táblázatot tartalmaz, amelyben egy teljes oszlop a „Mikro” címet viseli. A paraffinviaszok egyéb fajtáinak az olvadáspontjuk szerinti osztályozását tartalmazó többi oszlopra vonatkozó adatok nem hagynak kétséget afelől, hogy a mikroviaszokról van szó.

262 Ötödször, a 2001. június 26-án és 27-én Párizsban (Franciaország) tartott találkozót illetően a Sasol által a „Blauer Salon” találkozóról készített, a megtámadott határozat (163) preambulumbekendésében hivatkozott beszámoló a következőket tartalmazza:

„Júliusban: a lehető leghamarabb, például 30 napon belül törölni a különleges ügyfelek (= akik nem vásárolnak vagy tavaly nagyon keveset/alacsony költségvetéssel vásároltak) árait. Cél: meghatározni egy viszonyítási pontot!

Augusztus vége[:] 01.9.30-án valamennyi ár törlése.

01.10.01-jén + 7,- euró

Fa/emulziók + gumi/gumiabroncsok = később

Ha az ügyfelek kifogásolják az év második felében az árak alakulását:

A tendencia emelkedik, mivel jelentősen meghaladtuk a költségvetés valamennyi adatát, pl. a nyersolaj 25 dolláros árát/az egy dollárért 2 DM átváltási árfolyamot. Ráadásul mikroviaszok hozzávetőleg +30%/jó minőségű paraffinviaszok nagyon ritkák és drágák.”

- 263 Ezek az adatok egyrészt azt bizonyítják, hogy a kartell résztvevőinek megítélése szerint az árnövekedések a paraffinviaszok valamennyi fajtáját illetően összekapcsolódtak, másrészt pedig azt, hogy az ügyfelekkel szemben magyarázatokat is kidolgoztak e növekedésekre.
- 264 Hatodszor, a 2004. május 11-én és 12-én tartott találkozót illetően a Totalnál felfedezett és a megtámadott határozat (174) preambulumbekzdésében hivatkozott, kézzel írott feljegyzésben ez szerepel: „július 1-jétől [...] Mikroviasz +: 25 -> 50 \$/T”. Ezért a mikroviaszok árával kapcsolatos tárgyalásokra, sőt megállapodásra utaló közvetlen nyomról van szó.
- 265 Mint azt a fenti 222. pont felidézte, nem szükséges a Bizottság által előterjesztett minden egyes bizonyítéknak eleget tennie a pontosság és az egybehangzóság kritériumainak a jogsértés összes elemét tekintve. Elegendő, ha az uniós intézmény által hivatkozott valószínűsítő körülmények csoportja összességében értékelve megfelel e követelménynek.
- 266 Ezenkívül a fenti 230. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint nem követelhető meg a Bizottságtól, hogy olyan iratokat mutasson be, amelyek kifejezetten tanúsítják az érintett gazdasági szereplők közötti kapcsolatfelvételt. A Bizottság rendelkezésére álló töredékes és szórványos elemek mindenesetre kiegészíthetők a releváns körülmények rekonstruálására alkalmas következtetésekkel.
- 267 Másfelől a MOL feljegyzéseit a találkozókon készítette egy ott jelen lévő személy, továbbá tartalmuk strukturált és viszonylag részletes. Ennélfogva e feljegyzések bizonyító ereje igen magas. Ami a Sasol által a „Blauer Salon” találkozóról készített beszámolókat illeti, a tényállás időszakából származó és *in tempore non suspecto* – vagyis az egyes technikai találkozókat követően nem sokkal – készített dokumentumokról van szó. Még ha az azokat készítő személy nem is volt jelen a technikai találkozókon, olyan információkra támaszkodott, amelyeket valamely résztvevőtől kapott. Ennélfogva e beszámolókat bizonyító ereje igen magas.
- 268 A Bizottság által összegyűjtött bizonyítékok összességére tekintettel meg kell állapítani, hogy a technikai találkozók során megvitatták az árakat, az előállított mennyiségeket és a mikroviaszokra vonatkozó érzékeny kereskedelmi információkat, valamint az ügyfeleknek eladott vagy eladni tervezett mikroviaszok mennyiségeit.

A felperesek egyéb érveiről

- 269 A felperesek úgy vélik, hogy a teljesen finomított és félig finomított paraffinviaszok (vagyis a szóban forgó megállapodások tárgyát képező termékek) árai a 2006. évi iránymutatás 13. pontja értelmében nem „szolgáltak” a mikroviaszok mint „alacsonyabb vagy magasabb minőségű áruk árának alapjául”, vagyis a mikroviaszok árát nem befolyásolhatták a teljesen finomított és félig finomított paraffinviaszok árára vonatkozó megállapodások. A mikroviaszokat ugyanis (ellentétben a viaszkeverékekkel vagy különlegességekkel) nem teljesen finomított vagy félig finomított paraffinviaszokból állítják elő. A mikroviaszok még csak nem is ugyanazokat az alapanyagokat tartalmazzák, mint a teljesen finomított és félig finomított paraffinviaszok. Míg az utóbbiakat könnyű nyersolajból választják ki, addig a mikroviaszt magas viszkozitású kenőanyagból állítják elő. A mikroviaszok alapanyaga és maguk a

mikroviaszok jelentősen különböznek a gacstól és a teljesen finomított, valamint a félig finomított paraffinviaszoktól. Mindezen körülményekre részletesen felhívták a Bizottság figyelmét a Sasol engedékenységi kérelmének 2–4. oldalán.

- 270 A felperesek végül utalnak a kifogásközlésre adott válaszukban szereplő táblázatra. Szerintük e táblázatból kitűnik, hogy a félig finomított paraffinviaszok árainak és a teljesen finomított viaszok árainak görbéje nagyon hasonlóan alakult, míg a mikroviaszok árai „rendszeretlenebbnek” mutatkoztak. Így a mikroviaszok ára nem függ a teljesen finomított és félig finomított paraffinviaszok piacától, vagyis a Bizottság a bírság alapösszegének számítása során nem lett volna jogosult figyelembe venni a Sasol mikroviasz-eladásait.
- 271 A mikroviaszoknak a többi paraffinviasztól eltérő jellemzőit illetően meg kell állapítani, hogy az ítélezési gyakorlat szerint az, hogy a kartellel érintett termékek adott esetben eltérő termékpiachoz tartoznak, nem érinti a megtámadott határozat jogszerűségét, amennyiben a Bizottság konkrét bizonyítékokkal rendelkezik arra vonatkozóan, hogy a versenyellenes tevékenységek közvetlenül vagy közvetetten kiterjedtek a határozattal érintett valamennyi termékre (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-71/03., T-74/03., T-87/03. és T-91/03. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 15-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] [a továbbiakban: Tokai II-ítélet] 90. pontját).
- 272 Tekintettel az árakat és a mikroviaszokra vonatkozó érzékeny kereskedelmi adatokat, valamint a mikroviaszokkal kapcsolatban a piacok felosztását érintő tárgyalások megtörténtének közvetlen bizonyítására (lásd a 255. és azt követő pontokat), meg kell állapítani, hogy a felperesek ezen érvei nem vonhatják kétségbe a Bizottság azon megközelítésének megalapozottságát, amely a bírság alapösszegének számítása során figyelembe vette a mikroviaszok eladásából származó forgalmat.
- 273 A felperesek végül előadják, hogy gacsból elő tudnak állítani paraffinviaszokat, viszont nem tudnak magas viszkozitású kenőanyagokból mikroviaszokat előállítani. Ezért a Sasol maga is vásárolja a mikroviaszokat, következésképpen nem fűződik semmilyen érdeke a mikroviaszok árának növekedéséhez.
- 274 Ennek az érvnek nem lehet helyt adni.
- 275 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy az iratanyagból kitűnik, hogy a gacs mesterségesen megemelt árai nem vonatkoznak e terméknek a kartell résztvevői közötti keresztzállításaira. Ezenkívül a Törvényszék írásbeli kérdésére adott válaszukban a felperesek részletes adatokkal szolgáltak a 2002 és 2005 közötti mikroviasz-vásárlásaik és -eladásaik euróban és tonnában egyaránt kifejezett mennyiségeiről. Ezen adatokból kitűnik, hogy a továbbértékesítési ár átlagosan 63,7%-kal meghaladta azt az árat, amelynek ellenében a mikroviaszokat megvásárolták. Ezért ésszerűen feltételezhető, hogy a kartellből eredő mesterséges árak a mikroviaszoknak a kartell résztvevői közötti keresztzállításaira sem vonatkoztak, ugyanúgy, mint a gacs esetében. Így, még ha a Sasol maga nem is állított elő mikroviaszokat, teljes mértékben részesülhetett a kartell mikroviaszok árára gyakorolt hatásainak előnyeiből, mivel a kartellben részt vevő termelőktől vagy egyéb forrásokból a versenyárnak megfelelő áron szerezhette be a mikroviaszokat, majd a kartellből eredő, mesterségesen megemelt áron adhatta tovább azokat.
- 276 Ezért az eddigi megfontolásokra tekintettel meg kell állapítani, hogy a Bizottság nem követett el hibát, amikor az eladások értékébe belefoglalta a mikroviaszok eladásait.
- 277 Következésképpen a negyedik jogalap második részét el kell utasítani.

A gacccsal kapcsolatban a bírság alapösszegének számítását érintő hibákra alapított harmadik részről

278 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban csak egyetlen olyan technikai találkozót azonosított, amelynek során a gacs végső ügyfelek részére történő értékesítését érintették, és még csak nem is állította határozottan, hogy a Sasol részt vett az említett találkozón. Ezért a német piacon a végső ügyfeleknek eladott gacsra vonatkozó jogsértés súlya nem indokolhatja az eladások értékének 15%-át. Hasonlóképp, a Bizottság hibát követett el, amikor azt vélelmezte, hogy a jogsértés hat évig és hat hónapig tartott.

A felpereseknek a jogsértés gacságában való részvételéről 1997. október 30. és 2004. május 12. között

279 A Bizottság a megtámadott határozat (288) preambulumbekzdésében a következket állapította meg:

„Mind a Sasol, mind pedig a Shell kifejezetten elismeri, hogy a gacs árai különösen az 1990-es évek végétől a versenytársak közötti megbeszélések tárgyát képezték, és részletekkel szolgáltak néhány szóban forgó kapcsolatra vonatkozóan (lásd továbbá a (112) preambulumbekzdést). Az 1997. október 30-án és 31-én tartott találkozón (lásd a (145) preambulumbekzdést) a gacccsal kapcsolatban folytatott megbeszéléseken részt vett legalábbis az ENI, az H&R/Tudapetrol, a MOL, a Repsol, a Sasol, a Dea (2002-től Shell) és a Total, amelyek megegyeztek az árak emelésében. Bizonyítást nyert, hogy a Shell és a Total képviselve volt legalább egy, kifejezetten a gacsnak szentelt, 1999. március 8-án és 9-én tartott találkozón (lásd a (152) preambulumbekzdést). A Sasol és az ExxonMobil a kifogásközlésre adott válaszában nem tagadja az e találkozón való jelenlétét, és jelenlétük valóban valószínűnek tűnik a Shell másnap küldött és »valamennyi gyártóra« hivatkozó belső elektronikus üzenetére kézzel írott feljegyzésre tekintettel. A Sasol, a Shell és a Total képviselve volt a 2004. május 11-i és 12-i találkozó is (lásd a (174) preambulumbekzdést), amelyen megállapodtak a gacs árában. A Bizottság megjegyzi továbbá, hogy a gacs bizonyos technikai találkozókon megbeszélések tárgyát képezte, amelyekre az ExxonMobil, a Sasol, a Shell és a Total jelenlétében került sor. Az ExxonMobil beismerte, hogy 1993 és 1996 között részt vett e megbeszéléseken. Az ExxonMobil azt is beismerte, hogy [T. H.], aki az ExxonMobilt képviselte, Európa német nyelvterületén 1999 és 2001 között a forgácslemezugyártók helyett vett részt a gacsra vonatkozó megbeszéléseken, és általában megerősíti, hogy a kartellmegállapodások keretében megbeszéléseket folytattak a végső ügyfeleknek értékesített gacs tárgyában. Ugyanígy a Total arról számol be, hogy megbeszéléseket folytattak a gacs árának emelésével kapcsolatban. A Shell és az ExxonMobil is megerősíti, hogy a technikai találkozókon kívül is sor került a gacccsal kapcsolatos találkozókra. Noha az ENI, a H&R/Tudapetrol, a MOL és a Repsol e találkozók némelyikén is képviselve volt, a Bizottság úgy véli, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok nem elegendők ahhoz, hogy meg lehessen állapítani e vállalkozásoknak a gacsra vonatkozó jogsértésért való felelősségét. Ráadásul, mivel úgy tűnik, hogy egyes bizonyítékok más időszakokra és piacokra vonatkoznak, a Bizottság úgy véli, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján csak a német piacon az 1997 és 2004 közötti években a végső ügyfeleknek értékesített gacsra vonatkozó jogsértés állapítható meg.”

280 Ezenkívül a Bizottság a megtámadott határozat (112) preambulumbekzdésében a következket állapította meg:

„Egyes technikai találkozókon rátértek a gacs kérdésre is [lábjegyzet: a megtámadott határozat (144), (145), (152), (157), (174) és (175) preambulumbekzdése]. Ráadásul a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített gacsra vonatkozó megállapodásokat kötöttek a technikai találkozókon kívül legalább egyszer, amikor a Shell, a Sasol, az ExxonMobil és a Total képviselője, és esetleg mások is összegyűltek, és elmélyítették a gacsra vonatkozó megbeszéléseket, azaz rögzítették az árakat, és érzékeny kereskedelmi információkat cseréltek. Például bizonyítást nyert, hogy 1999. március 8-án és 9-én Düsseldorfban találkozót tartottak. A kifejezetten a gacsnak szentelt találkozón a vállalkozásokat képviselő személyek a Total kivételével a vállalkozások nagy részében ugyanazok voltak, mint akik a technikai találkozókon is jelen voltak.”

281 Ki kell emelni, hogy a megtámadott határozat (144), (145), (152), (157), (174) és (175) preambulumbekzdése az 1997. június 19-i és 20-i, az 1997. október 30-i és 31-i, az 1999. március 8-i és 9-i, a 2000. február 3-i és 4-i, a 2004. május 11-i és 12-i, illetve a 2004. augusztus 3-i és 4-i találkozóra vonatkozik.

282 A Bizottság azon döntését, hogy a gacsra vonatkozó versenyellenes magatartások fennállását csak Németországban a végső ügyfeleknek való értékesítéseket illetően állapította meg, a megtámadott határozatban a következőképpen indokolta:

„[...]

(289)

A Bizottság egyébiránt úgy véli, hogy e megbeszélések kizárólag a végső ügyfelekkel – úgymint a forgácslemezgyártókkal – kapcsolatban álló vállalkozások által értékesített gacsra vonatkoztak, a paraffinviaszra például nem. Noha a vállalkozások nyilatkozatai a gacs különböző felhasználási módjai tekintetében általában semmilyen megkülönböztetést nem tesznek, a (152) preambulumbekzdésben hivatkozott levél [Düsseldorfban 1999. március 8-án és 9-én tartott találkozó] kifejezetten a forgácslemezgyártóknak értékesített gacsot említi. Következésképpen a Bizottság úgy véli, hogy kétely áll fenn azon kérdéssel kapcsolatban, hogy a végső ügyfeleken kívüli ügyfeleknek való gacsértékesítés a jogsértés tárgyát képezte-e, és megállapításait a végső ügyfeleknek értékesített gacsra korlátozza. E megfontolásokat megerősíti a Shell és az ExxonMobil is.

(290)

A rendelkezésre álló bizonyítékokból kitűnik, hogy a gacsra vonatkozó alkalmankénti megbeszélések lényegében a német piacra vonatkoztak. Az ExxonMobil, a Sasol, a Shell és a Total is mind gacsot értékesít a német piacon, és azokra a találkozókra, amelyeken a gacs megbeszélések tárgyát képezte, Németországban került sor. A Bizottság úgy véli, hogy nincs elegendő bizonyíték, amely alapján megállapítható lenne, hogy a gaccsal kapcsolatos megállapodások a többi országban a végső ügyfeleknek értékesített gacsra is vonatkoztak volna.

(291)

A Bizottság úgy véli, hogy a jogsértés, amennyiben az a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített gacsra vonatkozik, az 1997. október 30-i és 31-i találkozón kezdődött, és a 2004. május 11-i és 12-i találkozón ért véget.

(292)

A Bizottság következképpen úgy véli, hogy a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített gacsra vonatkozó megbeszélések az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke értelmében vett megállapodásokhoz és/vagy összehangolt magatartásokhoz vezettek. E megállapítás a Shell és a Sasol egymástól függetlenül tett és egybehangzó nyilatkozatain alapul, amelyeket az ExxonMobil és a Total nyilatkozatai is alátámasztanak. E megállapítást az írásbeli bizonyítékok is megerősítik.”

283 Először is, az 1997. október 30-án és 31-én tartott azon találkozót illetően, amelyen a Sasol jelen volt, a Bizottság a megtámadott határozat (145) preambulumbekzdésében a MOL azon feljegyzésére támaszkodott, amely a következőt említi: „slack wax: DM 550 -> 600”. E feljegyzés továbbá részletes utalásokat tartalmaz a paraffinviaszok árának emelése tárgyában, a kartell tagját képező termelőnként pontosan megjelölve az emelések számadatait és végrehajtásuk tervezett időpontjait.

284 A Bizottság ebből azt vezeti le, hogy „mivel a »Januári áremelés« sor a jövőre vonatkoz[ott], e feljegyzés megerősít[ette], hogy a részt vevő vállalkozások az árak összehangolására és növelésére irányuló stratégiában állapod[tak] meg”, továbbá hogy „[a] feljegyzés a paraffinviaszokra és a gacsra egyaránt vonatkoz[ott]”.

- 285 A felperesek azt állítják, hogy a feljegyzés a kartell tagjainak a paraffinviaszok előállítására vonatkozóan szóló megállapodás érdekében szállításra vonatkozik.
- 286 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a kartell résztvevőinek nyilatkozatai szerint, mivel a gacs árát a résztvevők közötti keresztszállítások tárgyát képezte, a gacs ára nem terjedt ki a technikai találkozókra, hanem azt a vállalkozások közötti kétoldalú tárgyalások során határozták meg. Ezért ezt az érvet el kell utasítani.
- 287 A felperesek továbbá megjegyzik, hogy a MOL nem szállított gacsot a német ügyfeleknek, vagyis a feljegyzés nem érinti a jogsértés gacsát. Ráadásul ezen adatokból szerintük nem vezethető le, hogy az árakra vonatkozó megállapodást kötöttek volna.
- 288 Meg kell állapítani, hogy ezek az érvek nem relevánsak, mivel az általános árrögzítés valamennyi ügyfélre irányadó, ideértve – mint a jelen ügyben is – a német végső ügyfeleket. Ezenkívül a Bizottság kifejtette, mely okokból döntött úgy, hogy a gacsra vonatkozó versenyellenes magatartások terjedelmét a megtámadott határozatnak a fenti 282. pontban idézett (289)–(292) preambulumbeközlésében a német végső ügyfeleknek való értékesítésekre korlátozza. A felperesek a megtámadott határozat részét illetően nem adtak elő érvet.
- 289 Ezenkívül a Bizottság összetett, „megállapodásokból és/vagy összehangolt magatartásokból” álló jogsértést rótt a felperesek terhére, vagyis a konkrét árakra vonatkozó megállapodás megkötésének bizonyítása nem követelmény.
- 290 A felperesek végül azt állítják, hogy a „Blauer Salon” találkozóról készített, e technikai találkozóra vonatkozó beszámoló nem tesz említést a gaccsal kapcsolatos tárgyalásokról.
- 291 E tekintetben elegendő emlékeztetni arra, hogy a fenti 230. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság rendelkezésére álló töredékes és szórványos elemek mindenesetre kiegészíthetők a releváns körülmények rekonstruálására alkalmas következtetésekkel, az értékelés pedig az összes rendelkezésre álló bizonyítékra kiterjed. Ezért ésszerűen nem követelhető meg a Bizottságtól, hogy a jogsértés minden egyes részletét több egybehangzó okirati bizonyítékkal támassza alá.
- 292 E megfontolásokra tekintettel a Bizottság helyesen állapította meg, hogy a MOL e technikai találkozókra vonatkozó feljegyzése – különösen a résztvevők nyilatkozatai fényében – a német végső ügyfeleknek eladott gacsra vonatkozó „megállapodások és/vagy összehangolt magatartások” fennállását alátámasztó bizonyítékok összességének részét képezte.
- 293 Másodszor, a megtámadott határozat (152) preambulumbeközlésében hivatkozott, 1999. március 8-i és 9-i találkozót illetően a Bizottság a következőket állapította meg:

„A Shell benyújtott egy kézzel írott feljegyzést, amelyet állítása szerint [S. R.] e találkozó előkészítése érdekében készített. A Shell magyarázattal szolgált a feljegyzés utolsó soráról, amelyben ez szerepel: »8/9.3.99 PM – forgácslemezek«. A Shell azt állítja, hogy a »PM« jelentése »paraffinmaffia«, vagyis az a név, amellyel a Shell a technikai találkozókra rendezett körülmények között részt vevő vállalkozásokat illette. A feljegyzés tartalmazza a találkozó megtartásának dátumát, ami hihetővé és a többi bizonyítékkal koherenssé teszi a Shell által nyújtott, a találkozó előkészítése érdekében írott feljegyzésre vonatkozó magyarázatot. [S. R.] feljegyzése azt tanúsítja, hogy [S. R.] számított arra, hogy a különböző vállalkozásokat képviselő személyek információkat cserélnek bizonyos nagy ügyfelek gacsellátására vonatkozóan. Az e találkozót követő napon [S. R.] e-mailt küldött a felettesének, [S. T.]-nek, amelyben azt írta, hogy [az egyik résztvevő] a forgácslemezek ágazatában használt gacs árát 1999. június 1-jétől kezdve 8–10%-kal emelni szándékozik. Az ezen e-maillal kapcsolatos, kézzel írott feljegyzésben az szerepel, hogy »[a]z összes gyártó szerint emelni kell (az árakat)«. Mindez azt mutatja, hogy a találkozó során a társaságokat képviselő személyek megállapodtak a forgácslemez iparágban a

gacs árának emeléséről, továbbá hogy [az egyik résztvevő] gondoskodik majd arról, hogy e megállapodást 1999 júniusától kezdve alkalmazzák. Az »összes gyártó« fordulatból az is kitűnik, hogy a Total és a Shell mellett a többi vállalkozásnak is részt kellett vennie a találkozón.”

294 A megtámadott határozat (151) preambulumbekzdése szerint a Sasol nem zárja ki, hogy jelen volt e találkozón.

295 Hasonlóképp, a megtámadott határozat (152) preambulumbekzdése szerint az ExxonMobil nem tagadja a részvételét, és elismeri, hogy a képviselője „talán 1999 és 2001 között” részt vett a Sasollal, a Shell/Deával és a Totallal folytatott bizonyos olyan többoldalú tárgyalásokon, amelyek kifejezetten az Európa német nyelvterületén tevékenykedő forgácslemezgyártóknak szánt gacsról szóltak.

296 A Törvényszék megállapítja, hogy az ExxonMobil és a Shell nyilatkozatai, valamint a Shell feljegyzése – amelyekre a megtámadott határozat (152) preambulumbekzdése hivatkozik – részét képezik azon bizonyítékok összességének, amelyekből a Törvényszék levezetheti, hogy a Sasol az 1999-től 2001-ig terjedő időszakban legalább egy olyan találkozón részt vett, amely a német végső ügyfeleknek szánt gacs árának rögzítésére vonatkozó „megállapodásokra és/vagy összehangolt magatartásokra” irányult.

297 Harmadszor, a 2002. december 17-én és 18-án tartott azon technikai találkozót illetően, amelyen a Sasol jelen volt, a Bizottság a Total feljegyzésének vizsgálata alapján a megtámadott határozat (168) preambulumbekzdésében a következő megállapításokat tette:

„Létezik egy »Európai piac« című, keltezéssel ellátott grafikon is, amelyet a találkozó során kiosztottak. A Totalnál felfedezett példányon olyan, kézzel írott megjegyzések szerepelnek, amelyek azt bizonyítják, hogy a találkozó során számadatokat is megbeszéltek. E feljegyzésen olyan további, kézzel írott megjegyzések is szerepelnek, amelyek többek között a következőket tartalmazzák: »Márciusban karbantartás a Petrogalnál. A gacs 500 € alatt. Júliusban 3 hetes karbantartási helyzet a MOL-nál.« Mindez azt bizonyítja, hogy e találkozó során a gacs ára megbeszélések tárgyát képezte.”

298 Meg kell jegyezni, hogy a megtámadott határozat szóban forgó szövegrészeit illetően a felperesek nem adnak elő semmilyen érvelést.

299 Ezért a Totalnál felfedezett grafikon a német végső ügyfeleknek szánt gacs árának rögzítésére vonatkozó „megállapodások és/vagy összehangolt magatartások” fennállását alátámasztó bizonyítékok összességének részét képezi.

300 Negyedszer, a 2004. május 11-én és 12-én tartott azon találkozót illetően, amelyen a Sasol jelen volt, a Bizottság a megtámadott határozat (174) preambulumbekzdésében a Totalnál talált olyan, kézzel írott feljegyzésre hivatkozik, amelyben a következő adatok szerepeltek:

„-> Sasol 40 €/50 \$. – július vége.

-> Mer: 38 – 28.

-> Július 1-je -

+ FRP: 70 -> 6000 €/T

+ Teamécses: 50 -> 500 €/T

+ Mikroviasz: 25 -> 50 \$/T

[...]

-> 40 €/T gacs.”

- 301 A megtámadott határozat (174) preambulumbekzdése szerint „az utolsó sor azt mutatja, hogy a gacs vonatkozásában is megegyeztek áremelésben”, „[a] feljegyzés általános összefüggéseiből [pedig] kitűnik, hogy az árat megelőző nyíl a jövőre vonatkozóan elhatározott stratégia fennállását jelzi, azaz azt, hogy áremelést terveztek”.
- 302 A felperesek szerint semmi nem utal arra, hogy e szövegrész ténylegesen a németországi végső ügyfeleknek eladott gaccsal kapcsolatos megállapodásra vonatkozott. Azon vállalkozások közül, amelyek részt vettek a 2004. május 11-i és 12-i találkozón, egyik sem említette ilyen megállapodás megkötését. Ráadásul, mivel az ExxonMobil – amely a végső ügyfeleknek értékesített gacs egyik legnagyobb eladója – nem szerepel a határozat (174) preambulumbekzdésében felsorolt részt vevő vállalkozások között, igen kevésbé valószínű, hogy a végső ügyfeleknek eladott gacs kérdését e találkozó során érintették volna.
- 303 Ezen érveket a fenti 289. és 291. pontban már kifejtett megfontolások alapján el kell utasítani, és meg kell állapítani, hogy a kérdéses feljegyzés a német végső ügyfeleknek szánt gacsra vonatkozó „megállapodások és/vagy összehangolt magatartások” fennállását alátámasztó bizonyítékok összességének részét képezi.
- 304 Összefoglalva meg kell állapítani, hogy a Bizottság olyan okirati bizonyítékok összességét gyűjtötte össze, amelyek bizonyítják a német végső ügyfeleknek eladott gaccsal kapcsolatos „megállapodások és/vagy összehangolt magatartások” fennállását.
- 305 A felperesek ugyanakkor azt állítják, hogy e bizonyítékok nem támasztják alá a Sasollal kötött megállapodásokat.
- 306 Az olyan versenyellenes megállapodásokat illetően, amelyek – mint a jelen ügyben is – a versenytárs vállalkozások találkozóin során jönnek létre, a Bíróság már kimondta, hogy megvalósul az EK 81. cikk megsértése, ha e találkozók célja a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, és amelyek így a piac működésének mesterséges megszervezésére irányulnak. Ilyen esetben az érintett vállalkozás kartellben való részvételének bizonyításához elegendő az, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az említett vállalkozás olyan találkozókon vett részt, amelyek során versenyellenes megállapodásokat kötöttek. Amennyiben az ilyen találkozókon való részvétel bizonyított, e vállalkozás feladata olyan valószínűsítő körülmények bemutatása, amelyek alapján megállapítható, hogy az említett találkozókon való részvétele minden versenyellenes szándékot nélkülözött, és bizonyítania kell, hogy tájékoztatta a versenytársait arról, hogy az e találkozókon való részvételi szándéka eltér az övétől (a Bíróság fenti 230. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 81. pontja, valamint C-403/04. P. és C-405/04. P. sz., Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. január 25-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-729. o.] 47. pontja).
- 307 E szabály indoka az, hogy az említett találkozón részt vevő valamely vállalkozás, amely nyilvánosan nem határozta el magát annak tartalmától, azt a benyomást kelti a többi résztvevőben, hogy elfogadta annak eredményét, és azt betartja (a fenti 230. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 82. pontja, valamint a fenti 306. pontban hivatkozott Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 48. pontja).
- 308 Ezért az, hogy a felperesek jelen voltak a versenyellenes találkozókon, és nem határolódtak el a jogsértő tartalomtól, igazolja, hogy a Bizottság azt nekik tudja be, anélkül hogy konkrétan bizonyítania kellene, hogy a felperesek e találkozók során megállapodásokat kötöttek. Ezért a felperesek által e tekintetben felhozott érv nem releváns.

- 309 A felperesek végül azt állítják, hogy az 1997. október 30-án és 31-én, valamint a 2004. május 11-én és 12-én tartott technikai találkozókra a kifogásközlés nem „gacstalálkozókként” hivatkozott.
- 310 Ennek az érveknek nem lehet helyt adni. A jogsértés gacságára vonatkozó, a megtámadott határozatban hivatkozott bizonyítékok ugyanis már szerepeltek a kifogásközlésben. Hasonlóképp, e kifogásközlés világosan jelezte, hogy a Bizottság a jogsértés gacságáért való felelősséget a felpereseknek tudta be.
- 311 Végeredményben meg kell jegyezni, hogy a felperesek nem vitatják a Bizottság azon megállapítását, amely szerint a paraffinviaszokkal és a gaccsal kapcsolatos magatartások egyetlen, egységes és folyamatos jogsértést képeznek. Ennélfogva a gaccsal kapcsolatos magatartásokra vonatkozó bizonyítékokat a Bizottság által az egységes jogsértésre vonatkozóan összegyűjtött bizonyítékok összességével összefüggésben kell értékelni. E bizonyítékok alátámasztják, hogy a gacsra vonatkozó magatartásokban részt vevő vállalkozások között folyamatos kapcsolatfelvétellel került sor.
- 312 Az eddigi megfontolások összességére tekintettel helyben kell hagyni a megtámadott határozatban foglalt azon megállapítást, amely szerint a felperesek az 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig terjedő időszak során részt vettek az összetett, egységes és folyamatos, a megtámadott határozatban megállapított jogsértés gacságában.
- 313 Ebből következik, hogy a Bizottság nem követett el hibát, amikor a felperesekkel szemben kiszabott bírság alapösszegének számítása során figyelembe vette a gacs szállítása folytán teljesített eladások értékét, valamint a szóban forgó időtartamnak megfelelő szorzótényezőt alkalmazta.

A gacs eladásaival elért forgalomra alkalmazott 15%-os együttható aránytalan jellegéről

- 314 A felperesek azt kifogásolják, hogy a Bizottság megsértette az arányosság elvét, amennyiben a bírság összegét akként számította, hogy a Sasol által a németországi végső ügyfeleknek eladott gacs tekintetében 15%-os mértéket vett alapul.
- 315 Az ítélezési gyakorlat szerint az arányosság elve megköveteli, hogy az intézmények aktusai ne haladják meg a szóban forgó szabályozás által kitűzött, jogos cél elérésére alkalmas és ahhoz szükséges mértéket, így amennyiben több alkalmas intézkedés kínálkozik, a kevésbé kényszerítő intézkedéshez kell folyamodni, és az okozott hátrányok a kitűzött célokhoz képest nem lehetnek aránytalanul nagyok (a Bíróság C-331/88. sz., Fedesa és társai ügyben 1990. november 13-án hozott ítéletének [EBHT 1990., I-4023. o.] 13. pontja és a C-180/96. sz., Egyesült Királyság kontra Bizottság ügyben 1998. május 5-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-2265. o.] 96. pontja; a Törvényszék T-30/05. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 12-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 223. pontja).
- 316 A versenyszabályok megsértésének szankcionálása érdekében a Bizottság által indított eljárások során az arányosság elvének az alkalmazása azt jelenti, hogy a bírságok nem haladhatják meg a kitűzött célokhoz, vagyis e szabályok tiszteletben tartásához szükséges mértéket, továbbá a valamely vállalkozásra versenyjogi jogsértés címén kiszabott bírság összegének arányban kell állnia az összességében értékelt jogsértéssel, és különösen figyelembe kell vennie annak súlyát és időtartamát (lásd ebben az értelemben a fenti 315. pontban hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 223. és 224. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlatot). Konkrétan az arányosság elve azzal jár, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának értékelése során figyelembe vett tényezőkkel arányosan kell megállapítania a bírságot, és hogy e tényezőket ennek során koherensen és objektíven igazolható módon kell alkalmaznia (a Törvényszék T-43/02. sz., Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 7-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3435. o.] 226–228. pontja, valamint T-446/05. sz., Amann & Söhne és Cousin Filterie kontra Bizottság ügyben 2010. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-1255. o.] 171. pontja).

- 317 Először is meg kell állapítani, hogy a jogsértés gacsa különösen az árak versenytársak közötti rögzítésével kapcsolatos összehangolt tevékenységekből állt, ezáltal pedig a szabad verseny szempontjából legártalmasabb jogsértések kategóriájába tartozott.
- 318 Ezért a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy a bírság összegének számítása során a gacseladások értéke 15%-ának megfelelő együttható alkalmazása a jogsértés ezen ágának súlyához képest arányos.
- 319 Másodszor, hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság a releváns körülményeket koherensen és objektíven igazolható módon vette figyelembe. A jogsértés gacsa ugyanis a 2006. évi iránymutatásnak a jogsértések azon legsúlyosabb formáiról szóló 23. pontjának hatálya alá tartozik, amelyek esetében a „legmagasabb szintű”, vagyis az eladások értékének 15 és 30%-a közötti együttható alkalmazása általában indokolt. A Bizottság, azáltal hogy az együtthatót a gacseladások értékének 15%-ában határozta meg, teljes mértékben tiszteletben tartotta az említett iránymutatást, mivel azt a legalacsonyabb mértékű együtthatót vette alapul, amely a 2006. évi iránymutatásban megállapított általános szabály szerint az árrögzítésre irányuló horizontális megállapodásokra vagy összehangolt magatartásokra alkalmazható.
- 320 Harmadszor, a felperesek ugyanakkor úgy vélik, hogy az említett együttható aránytalan, tekintettel a találkozók és a résztvevők alacsony számára, a jogsértés gacságának korlátozott kiterjedésére, valamint a résztvevők viszonylag alacsony piaci részesedésére.
- 321 Azon találkozók állítólagosan alacsony számát illetően, amelyeken a gaccsal kapcsolatos kérdést érintették, meg kell állapítani, hogy – mint az a fenti 283–310. pontban levezetett elemzésből kitűnik – a felperesek által beismert találkozók számánál, vagyis kettőnél jóval több alkalomról van szó. Ráadásul a Bizottság a jogilag megkövetelt módon bizonyította, hogy a felperesek az 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig tartó időszakban részt vettek az összetett, egységes és folyamatos jogsértés gacságában (lásd a fenti 312. pontot). Ezért a gaccsal kapcsolatos találkozók korlátozott számára alapított érvet el kell utasítani.
- 322 Azzal kapcsolatban, hogy a jogsértés gacságának korlátozott a terjedelme, amennyiben az csak a német végső ügyfelek részére teljesített eladásokat, valamint a Sasol állítólag korlátozott piaci részesedését érinti, meg kell állapítani, hogy e körülményeket a Bizottság a bírság alapösszegének számítása során már figyelembe vette. A Bizottság ugyanis az eladások azon értékének számítása során, amelyre ezt követően a jogsértés súlya címén a 15%-os együtthatót alkalmazta, a Sasol vállalkozásnak csak azon, a pontos piaci részesedését tükröző forgalmát vette figyelembe, amelyet a szóban forgó ügyfélcsoport részére teljesített, a jogsértés gacságának korlátozott terjedelmét tükröző eladásokból eredően ért el.
- 323 Ezért a felperesek ezen érveit el kell utasítani.
- 324 Negyedszer, a felperesek arra hivatkoznak, hogy ők nem állítanak elő gacsot.
- 325 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a gacs mesterségesen megemelt árai nem vonatkoztak a résztvevők közötti keresztszállításokra. Ezért annak ellenére, hogy a Sasol maga nem állított elő gacsot, részesülhetett a jogsértés gacságának előnyeiből, mivel a versenyrának megfelelő áron szerezhette be a gacsot, majd a kartellból eredő, mesterségesen megemelt áron adhatta tovább azt a német végső ügyfeleknek.
- 326 Így ezt az érvet is el kell utasítani.
- 327 Következésképpen a Bizottság nem sértette meg az arányosság elvét, amikor a jogsértés gacságának súlya címén alkalmazott szorzótényezőként az eladások értékének 15%-át vette alapul.
- 328 Az eddigiekre tekintettel a jelen kifogást, következőképpen pedig a negyedik jogalap harmadik részét el kell utasítani.

Az arra alapított negyedik részről, hogy a Bizottság elmulasztotta a különböző társaságok kartellben való részvételének különböző időszakai szerint különböző módon meghatározni a bírság alapösszegét

- 329 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság döntéshozatali gyakorlata szerint, amennyiben különböző címzettekkel szemben különböző jogsértési időszakok tekintetében szab ki bírságokat, a Bizottságnak a kiszabásra kerülő bírság alapösszegét úgy kell meghatároznia, hogy az eladások szerint kiszámított alapösszeg hányadát el kell osztania a különböző időszakok számával.
- 330 Márpedig a jelen ügyben a Bizottság a jogsértés időtartama címén egyrészt 13-as együtthatót alkalmazott a Sasol Waxszel szemben a jogsértés teljes időszakára, másrészt pedig 10-es együtthatót alkalmazott azon időszakokra, amelyek tekintetében az összes felperest egyetemlegesen felelősnek nyilvánította, ezzel együtt viszont e különböző időszakokat illetően az eladások ugyanazon értékét vette figyelembe.
- 331 A Bizottság anélkül járt el így, hogy megmagyarázta volna, hogy az uniós versenyjogi szabályok helyes alkalmazása miatt követeli meg különösen súlyos szankció alkalmazását egy dél-afrikai társaságcsoporttal szemben a jogsértés olyan időszakai vonatkozásában, amelyek során az említett csoport egyáltalán nem volt jelen Európában (a jelen esetben a Schümann-időszak), vagy csak közös vállalkozás révén volt jelen (a jelen esetben a közös vállalkozás időszaka), miközben a Bizottság semmilyen okot nem látott arra, hogy szankcionálja a Varát, vagyis a HOS korábbi anyavállalatát és a Schümann Sasol tőkéje egyharmadának tulajdonosát.
- 332 A felperesek szerint a Bizottság ezáltal megsértette a túlzott mértékű bírságok tilalmának és a büntetések egyéniesítésének elvét.
- 333 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a 2006. évi iránymutatás 6. pontja szerint a jogsértéssel összefüggő eladások értékének és az időtartamnak a kombinációja megfelelő helyettesítő értéknek tekinthető, mely tükrözi a jogsértés gazdasági jelentőségét, valamint a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások egymáshoz viszonyított súlyát. Ezenkívül az említett iránymutatás 13. pontja szerint a kiszabásra kerülő bírságok alapösszegének meghatározásához a Bizottság a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve érintett, a vállalkozás által az EGT-n belül, az érintett földrajzi területen értékesített áruk és szolgáltatások eladásának értékét alkalmazza.
- 334 Az ítélezési gyakorlat szerint, amennyiben az egyazon jogsértésben érintett vállalkozások forgalmát kell alapul venni a kiszabandó bírságok közötti arányok meghatározása során, úgy kell behatárolni a figyelembe veendő időtartamot, hogy a rendelkezésre álló forgalmi adatokat, amennyire csak lehetséges, össze lehessen egymással hasonlítani. Ebből következik, hogy az adott vállalkozás csak akkor követelheti, hogy a Bizottság rá nézve attól eltérő időszakot vegyen figyelembe, mint amelyet általában meghatározott, ha bizonyítja, hogy az utóbbi időszak alatt általa elért forgalom sajátos okokból nem jelzi sem valós méretét, sem gazdasági erejét, sem pedig az általa elkövetett jogsértés terjedelmét (a Törvényszék T-319/94. sz., Fiskeby Board kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1331. o.] 42. pontja, valamint a T-175/05. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 30-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 142. pontja).
- 335 A megtámadott határozat (634) preambulumbekzdésében a Bizottság megállapította: elismeri, hogy a 2004. év az Európai Unió májusi bővítése folytán kivételes évnek minősül, és úgy ítélte helyénvalónak, hogy a bírság számítása során ne csupán a 2004. évben teljesített eladások értékét vegye figyelembe, hanem a jogalany jogsértésben való részvételének utolsó három üzleti évében teljesített eladások értékéből induljon ki.

- 336 Ezért, tekintettel a jogsértésnek a paraffinviaszokra vonatkozó fő ágára és második ágára, a Bizottság a Sasol által a 2002–2004. évek során teljesített paraffinviasz-eladások értékének átlagát használta fel. Így a Bizottság 167 326 016 eurónak megfelelő összeget kapott. A gacccsal kapcsolatos harmadik ágat illetően a Bizottság a Sasol által a 2001–2003. üzleti évek során teljesített eladások értékének átlagát használta fel. A Bizottság ezáltal a gacs vonatkozásában 5 404 922 eurónak megfelelő összeget kapott.
- 337 Először is a Sasol Wax helyzete szempontjából kell megvizsgálni a felperesek érveit.
- 338 A felperesek azt állítják, hogy a bírság azon hányada, amelynek vonatkozásában a Bizottság egyedül a Sasol Waxet tette felelőssé, 67,5 millió euró, ami a Sasol Wax 2007-ben elért forgalmának nagyjából 22%-a. Az ilyen összegű bírság a felperesek szerint tönkretelheti a Sasol Wax gazdasági alapjait, hacsak a Sasol csoport önként át nem vállalja a bírságot, anélkül hogy a Schümann-időszak vonatkozásában bármilyen vétkesség vagy felelősség terhelné.
- 339 Amennyiben ez az érv a bírság felső határára vonatkozik, a Törvényszék utal a hatodik jogalappal kapcsolatos elemzésre.
- 340 Végeredményben meg kell jegyezni, hogy a felperesek nem adnak elő semmilyen érvet annak bizonyítása érdekében, hogy Sasol Waxszel szemben kiszabott bírság alapösszege számításának alapjául szolgáló eladási érték a 2006. évi iránymutatás és a fenti 334. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében nem tükrözi megfelelően az általa elkövetett jogsértés gazdasági jelentőségét, valamint a kartellben betöltött, a többi résztvevőhöz viszonyított súlyát.
- 341 Hasonlóképp, a felperesek nem vitatják, hogy a Sasol Wax, amennyiben ő a kartellben közvetlenül részt vevő korábbi társaságok jogutódja, felelős a HOS és a Schümann Sasol jogsértő cselekményeiért.
- 342 Hozzá kell tenni, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése értelmében kiszabott bírságok összegének kiszámítása során az érintett vállalkozások közötti eltérő bánásmód szorosan hozzátartozik az e rendelkezés értelmében a Bizottságra ruházott jogkörök gyakorlásához. Mérlegelési mozgástere keretében ugyanis a Bizottságnak e vállalkozások sajátos magatartása és jellemzői alapján kell egyéniesítenie a szankciót annak érdekében, hogy minden esetben biztosítsa az uniós versenyszabályok teljes érvényesülését (lásd a Bíróság C-76/06. P. sz., Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-4405. o.] 44. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). A felperesek ezzel szemben nem hivatkoznak egyetlen olyan jogi szabályra sem, amely arra kötelezné a Bizottságot, hogy a csoporton belül egyéniesítse az eladások értékét.
- 343 Ezért meg kell állapítani, hogy a felperesek nem bizonyították, hogy a Bizottság bármilyen hibát követett volna el, amikor a Sasol vállalkozás által a 2002 és 2004 közötti időszakban teljesített eladások értékének átlagát használta fel az e vállalkozást képező egyes társaságokkal szemben kiszabott bírság alapösszegének számítása során, a paraffinviaszokkal kapcsolatos jogsértés ágaiban való részvételének teljes időszaka, vagyis az 1992. szeptember 3-tól 2005. április 28-ig terjedő időszak vonatkozásában.
- 344 Ugyanezen okokból a felperesek azt sem bizonyították, hogy a Bizottság bármilyen hibát követett volna el, amikor a Sasol vállalkozás által a 2001 és 2003 közötti időszakban teljesített eladások értékének átlagát használta fel az e vállalkozást képező egyes társaságokkal szemben kiszabott bírság alapösszegének számítása során, a gacccsal kapcsolatos jogsértés ágaiban való részvételének teljes időszaka, vagyis az 1997. október 30-tól 2004. május 12-ig terjedő időszak vonatkozásában.
- 345 Annak szükségességét illetően, hogy a Sasol csoport gazdasági szempontból átvállalja a Sasol Waxszel szemben kiszabott bírságnak a forgalma 10%-át meghaladó részét, a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy e kérdés nem a bírság alapösszegének számítása, hanem inkább a hatodik jogalap keretében lefolytatott vizsgálat körébe tartozik.

- 346 Ezért a felperesek érveit a hatodik jogalap vizsgálata eredményének sérelme nélkül el kell utasítani.
- 347 Másodszor, meg kell állapítani, hogy a Schümann Sasol által a közös vállalkozás időszakában végzett cselekményeknek a Schüman Sasol International részére történő betudását helyben kell hagyni a felperesek által meg nem döntött azon vélelem alkalmazása folytán, hogy az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorol azon leányvállalatának magatartása felett, amelynek tőkéje teljes egészében az anyavállalat tulajdonában van.
- 348 Ezenkívül a felperesek nem vitatják a Schümann Sasol International felelősségének a Sasol Wax International részére történő, az e két jogi személy közötti jogutódláson alapuló betudását.
- 349 Ezért meg kell állapítani, hogy a felperesek nem bizonyították, hogy a Bizottság tévesen használta volna fel az eladások ugyanazon értékét a Sasol Wax és az egyetlen anyavállalata, a Sasol Wax International vonatkozásában.
- 350 Harmadszor, emlékeztetni kell arra, hogy a Törvényszék az első jogalapnak helyt adott, a megtámadott határozatot pedig a Schümann Sasol által a közös vállalkozás időszakában végzett cselekményekért való felelősségnek a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd részére történő betudását illetően megsemmisítette (lásd a fenti 127. pontot). Ezért az utóbbiakkal szemben a közös vállalkozás időszaka tekintetében kiszabott bírság összegének számításához felhasznált eladási érték folytán állított jogellenesség kérdése már nem merül fel.
- 351 Végeredményben, ami a Sasol-időszakot illeti, amelynek során a Sasol Wax teljes tőkéje közvetlen a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd tulajdonában volt, semmilyen jogi szabály nem akadályozta meg a Bizottságot abban, hogy a jogsértésben közvetlenül érintett leányvállalattal és az anyavállalataival szemben kiszabott bírság összegének számítása során az eladások ugyanazon értékét használja fel.
- 352 Az eddigi megfontolások összességére tekintettel a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy a Bizottság az eladások értékének megállapításával összefüggésben nem sértette meg a túlzott mértékű bírságok tilalmának és a büntetések egyéniesítésének elvét. Így a negyedik jogalap negyedik részét, következésképpen pedig a negyedik jogalapot teljes egészében el kell utasítani, az első és a hatodik jogalapnak való helytadásból eredő következmények sérelme nélkül.

5. A Sasol irányítói szerepének téves megállapítására alapított ötödik jogalapról

- 353 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot és tévesen értékelte a bizonyítékokat, amikor megállapította, hogy a bírságnak a paraffinviaszokra vonatkozó, a Sasollal szemben kiszabandó hányadát 50%-kal (vagyis 210 millió euróval) növelni kell azon az alapon, hogy a Sasol a paraffinviaszok területén irányítói szerepet játszott a kartellben.

A megtámadott határozatról

- 354 A Bizottság a Sasol irányítói szerepét illetően a megtámadott határozat (681)–(686) preambulumbekzdésében fejtette ki a megállapításait:

„[...]

(681) A 2006. évi bírságkiszabási iránymutatás 28. pontja akként rendelkezik, hogy »A bírság alapösszege emelhető, ha a Bizottság [súlyosító] körülményeket állapít meg, mint például: [...] A jogsértés irányítóként vagy felbujtóként történő elkövetése [...]«. A Bizottság a kifogásközlésben [azt állította], hogy »különös figyelmet fordított arra a vezetői szerepre is, amelyet a Sasol betölthetett, mint az a tényállás fenti ismertetéséből kitűnik«. A Sasol a

kifogásközlésre adott válaszában vitatja, hogy a jogsértésben ilyen irányítói szerepet játszott volna. A Sasol azt állítja, hogy a technikai találkozóknak csak a technikai részét illetően játszott irányítói szerepet, a tevékenységekre vonatkozó magasabb szintű ismeretei révén; ezenkívül a Sasol, mivel a versenytársai által teljesített szállításoktól függött, nem volt képes kartell irányítani, még ha el is ismeri, hogy tárgyalásokat kezdeményezett az árakról; még ha a HOS – a forgalomban kifejezve a versenytársaihoz képest kis mértékben – irányítói szerepet is játszhatott, a befolyása az idő múlásával csökkent. A Sasol végül azt állítja, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok nem támasztják alá az irányítói szerepét. A Sasol azt sugallja, hogy a jogsértés bizonyos időszakait és/vagy bizonyos vonatkozásait illetően a Total és az ExxonMobil játszott irányítói szerepet.

(682) A Sasol érveit nem lehet elfogadni. A 4. fejezetben említett bizonyítékok a következőket támasztják alá:

- 1) Majdnem az összes technikai találkozót a Sasol hívta össze, kiküldve a meghívókat és javaslatot téve a napirendre, továbbá számos találkozót meg is szervezett, szállodai szobákat foglalva, tárgyalótermeket bérelve és vacsorákat szervezve;
- 2) A technikai találkozókon a Sasol elnökölt, továbbá ő kezdeményezte és szervezte az árakkal kapcsolatos tárgyalásokat;
- 3) A technikai találkozókat követően a Sasol – legalábbis alkalomszerűen – kétoldalú kapcsolatfelvételeket bonyolított;
- 4) A Sasol legalább egyszer képviselte a szóban forgó többi vállalkozás egyikét (lásd a (129) preambulumbekendést).

(683) Az az érv, amely szerint a Sasol a technikai találkozóknak kizárólag a technikai részét hívta össze, szervezte meg és elnökölte, nem fogadható el. Semmi nem utal arra, hogy a Sasol elállt volna az irányítói szerepétől, amikor a technikai találkozókon folytatott megbeszéléseken versenyellenes kérdések kerültek szóba, amelyek e technikai találkozóknak szerves részét képezték, és maga a Sasol is elismeri, hogy tárgyalásokat kezdeményezett az árakról. Az ezen időszakból származó feljegyzések közül egyik sem utal a találkozók két része közötti szerkezeti váltásra. A Bizottság mindenesetre úgy ítéli meg, hogy a találkozók két része szorosan kapcsolódott egymáshoz, és nem lehet egyértelműen elválasztani a kettőt. Végül a technikai találkozók többi résztvevője úgy tekintette, hogy a Sasol irányítói szerepet játszik a kartellben. Ez kitűnik többek között az ExxonMobil képviselője által annak érdekében elküldött e-mailből (lásd a (600) preambulumbekendést), hogy véget vessen a kartellben való részvételének. Semmi nem utal arra, hogy a Sasol valaha is megpróbálta volna eloszlatni a többi résztvevőnek a Sasol kartellirányítói szerepével kapcsolatban kialakult benyomását. Az, hogy a szállításokat illetően a Sasol adott esetben a többi társaságtól függött, nem zárja ki, hogy a kartellben irányítói szerepet játszott. Figyelembe véve a Sasol által a paraffinvaszok piacán elfoglalt vezető helyet, a szállításokkal kapcsolatos függőség a helyzetnek csak egyik vetülete, míg a többi vetületet az képezi, hogy a Sasol bizonyos mértékben képes volt befolyásolni a paraffinvaszok piacát, továbbá hogy negyerejű vásárlónak minősült. Jóllehet a Sasol és a jogelődjei a világméretű forgalmat tekintve kisebb jelentőségűnek tűnhetnek a jelen határozat többi címzettjéhez képest, nem szabad elfelejteni, hogy az eladások értékét tekintve a paraffinvaszok piacának legerősebb szereplőjéről van szó. Ezenkívül az, hogy az érintett vállalkozás gazdaságilag független legyen a versenytársaitól, vagy képes legyen nyomást gyakorolni azokra, nem képezi az irányítói szerep megállapításának előfeltételét. Ahhoz, hogy az irányítói minőség fennállását meg lehessen állapítani, az ítélkezési gyakorlat nem követeli meg, hogy az irányító diktálja a többiek magatartását. Következésképpen a Bizottság nem véli úgy, hogy ez az irányítói szerep a Sasol által említett nyilatkozatok kivonatai alapján kizárható lenne.

- (684) Mivel a gacsal kapcsolatban nem lehetett megállapítani a Sasol irányítói szerepét, a Bizottság arra a következtetésre jut, hogy az irányítói szerep betöltéséhez kapcsolódó súlyosító körülmény csak a jogsértéssel összefüggő egyéb termékekre alkalmazható.
- (685) Amennyiben a Sasol azt sugallja, hogy a többi vállalkozás játszott irányítói szerepet, tekintettel a jogsértés bizonyos időszakaira vagy bizonyos vonatkozásaira, a Bizottság megjegyzi, hogy ezek az állítások nem bizonyítékokon alapulnak, ennél fogva pedig nem lehet azokat figyelembe venni.
- (686) Az eddigiekre tekintettel a Sasol esetében a bírság alapösszegét meg kell emelni az alapösszeg azon részének 50%-ával, amely a teljesen finomított paraffinviaszok, a félig finomított paraffinviaszok, a viaszkeverékek, a különlegességek, a hidrogénezett viaszok és a kemény paraffinviaszok Sasol általi eladásain alapul.”

A háttérként szolgáló ítélkezési gyakorlatról

- 355 A következetes ítélkezési gyakorlat szerint, ha valamely jogsértést több vállalkozás követett el, a bírságok összegének meghatározásakor meg kell állapítani a jogsértésben az abban való részvételük ideje alatt játszott egyes szerepüket (lásd ebben az értelemben a fenti 252. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 150. pontját). Ebből következik különösen az, hogy az egy vagy több vállalkozás által a kartell keretében betöltött „vezető” (irányítói) szerepet a bírság összegének kiszámításakor figyelembe kell venni, mivel az ilyen szerepet játszó vállalkozásoknak a többi vállalkozáshoz képest különös felelősséget kell viselniük (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-298/98. P. sz., Finnboard kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-10157. o.] 45. pontját).
- 356 Ezen elvekkel összhangban a 2006. évi iránymutatás 28. pontja a „[Súlyosító] körülmények” cím alatt nem kimerítő felsorolást tartalmaz azokról a körülményekről, amelyek a bírság alapösszegének emelését eredményezhetik, e körülmények között pedig szerepel a jogsértésben betöltött irányítói szerep (lásd analógia útján a Törvényszék T-15/02. sz., BASF kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-497. o.] 280–282. pontját, valamint a T-343/06. sz., Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben 2012. szeptember 27-én hozott ítéletének 197. pontját).
- 357 Ahhoz, hogy a kartell irányítójának minősüljön, a vállalkozásnak jelentős hajtóerőt kellett képviselnie a kartell számára, vagy különös és konkrét felelősséget kellett vállalnia annak működésében. E körülményt az ügy összefüggéseire tekintettel átfogóan kell értékelni. E körülményre különösen abból lehet következtetni, hogy a vállalkozás konkrét kezdeményezéseivel spontán módon nagy lökést adott a kartellnek, vagy azon valószínűsítő körülmények összességéből, amelyek felfedik a vállalkozásnak a kartell stabilitásának és sikerének biztosítására irányuló szándékát (a fenti 356. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 299., 300., 351., 370–375. és 427. pontja, valamint a fenti 356. pontban hivatkozott Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 198. pontja).
- 358 Így erről van szó akkor, amikor a vállalkozás olyan más vállalkozás nevében vett részt a kartelltalálkozókon, amely azokon nem volt jelen, és közölte vele ez említett találkozók eredményét. Ugyanez a helyzet, amikor bizonyított, hogy az említett vállalkozás központi szerepet játszott a kartell konkrét működésében, például számos találkozó megszervezése, a kartellen belül információk gyűjtése és szolgáltatása, valamint a kartell működésével kapcsolatos javaslatok leggyakrabban általa történő megfogalmazása révén (a fenti 356. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 404., 439. és 461. pontja, valamint a fenti 356. pontban hivatkozott Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 199. pontja). Az ilyen központi szerep megállapítása során relevánsnak minősül a találkozókön való elnöklés, valamint a kartell létrehozatalára vagy új résztvevő bevonására irányuló kezdeményezés (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-29/05. sz., Deltafina kontra Bizottság ügyben 2010. szeptember 8-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-4077. o.] 333. és 335. pontját).

- 359 Az a tény viszont, hogy valamely vállalkozás nyomást gyakorol a kartell többi tagjának magatartására, sőt előírja azt, nem szükséges feltétel ahhoz, hogy ezt a vállalkozást a kartell irányítójának lehessen minősíteni. A vállalkozás piaci pozíciója vagy a rendelkezésére álló erőforrások sem jelentenek a jogsértés irányítója szerepre vonatkozó valószínűsítő körülményeket, még akkor sem, ha beletartoznak abba a kontextusba, amely alapján az ilyen valószínűsítő körülményeket értékelni kell (a Törvényszék T-357/06. sz., Koninklijke Wegenbouw Stevin kontra Bizottság ügyben 2012. szeptember 27-én hozott ítéletének 286. pontja, valamint a fenti 356. pontban hivatkozott Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 201. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 356. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 299. és 374. pontját is).
- 360 Az ítélezési gyakorlat szerint továbbá, tekintettel a kartell irányítójával szemben kiszabandó bírság összegét érintő jelentős következményekre, a Bizottság köteles a kifogásközlésben ismertetni azokat a bizonyítékokat, amelyeket relevánsnak ítél, annak érdekében, hogy az a vállalkozás, amelyet a Bizottság kartellirányítónak nyilváníthat, e kifogásra válaszolni tudjon. Mindazonáltal tekintettel arra, hogy a kifogásközlés a végleges határozat elfogadásának folyamatában csupán egy szakaszt képez, és nem minősül a Bizottság végleges álláspontjának, nem követelhető meg, hogy a Bizottság a már ebben a szakaszban jogilag minősítse azokat az elemeket, amelyekre a végleges határozatban támaszkodni fog ahhoz, hogy valamely vállalkozást a kartell irányítójának minősítsen (a Bíróság C-511/06. P. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2009. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-5843. o.] 70. és 71. pontja).
- 361 Végül hangsúlyozni kell, hogy azon dokumentumok vagy nyilatkozatok szövegrészeit, amelyekre a Bizottság adott esetben sem a megtámadott határozatban, sem pedig a kifogásközlésben nem hivatkozott kifejezetten, a Törvényszék a korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása során mindazonáltal figyelembe veheti, amennyiben az említett dokumentumokat és nyilatkozatokat a közigazgatási eljárás során, a kifogásközlést követően hozzáférhetővé tették a felperesek számára (a Bíróság C-297/98. P. sz., SCA Holding kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-10101. o.] 55. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 356. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 354. pontját, valamint a fenti 356. pontban hivatkozott Shell Petroleum és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 176. pontját).

A Sasol irányítói szerepével kapcsolatos megállapítást illetően az indokolási kötelezettség tiszteletben tartásáról

- 362 A felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság nem kellően indokolta meg azt a megállapítást, amely szerint a Sasol irányítói szerepet játszott a kartellben.
- 363 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az állandó ítélezési gyakorlat szerint az egyedi határozatok indokolásából világosan és egyértelműen ki kell tűnnie az aktust kibocsátó intézmény megfontolásainak, oly módon, hogy az érdekelt megismerhessék a meghozott intézkedést alátámasztó körülményeket, illetve hogy a hatáskörrel rendelkező bíróság gyakorolhassa felülvizsgálati jogkörét. Az indokolási kötelezettséget az adott ügy körülményeire tekintettel kell értékelni. Nem szükséges, hogy az indokolás valamennyi jelentőséggel bíró tény- és jogkérdésre külön kitérjen, amennyiben azt, hogy az indokolás megfelel-e az EK 253. cikk követelményeinek, nem pusztán a szóban forgó aktus szövegére figyelemmel kell megítélni, hanem az elfogadásának összefüggéseire, valamint az érintett tárgyra vonatkozó jogszabályok összességére való tekintettel is (lásd a Bíróság C-367/95. P. sz., Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben 1998. április 2-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-1719. o.] 63. pontját, és az ott hivatkozott ítélezési gyakorlatot).

- 364 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (681)–(686) preambulumbekzdésében kellő pontossággal megjelölte azokat a körülményeket, amelyekre annak érdekében támaszkodott, hogy a Sasolt a jogsértés paraffinviaszokkal kapcsolatos ága irányítójának minősítse. A Bizottság ugyanis kifejtette azokat a tényeket, amelyeket e tekintetben relevánsnak ítélt, és pontosan megjelölte az e ténybeli megállapításokat alátámasztó dokumentumokat.
- 365 Következésképpen az indokolási kötelezettség megsértésére alapított kifogást mint megalapozatlant el kell utasítani.

A Sasol irányítói szerepével kapcsolatos megállapítás alátámasztása érdekében a Bizottság által összegyűjtött körülmények érdemi mérlegeléséről

- 366 Elöljáróban, a felperesek úgy vélik, hogy a megtámadott határozatban összegyűjtött körülmények nem támaszthatják alá azt a következtetést, amely szerint a Sasol a kartell irányítója volt, vagyis a Bizottság e tekintetben mérlegelési hibát követett el, és tévesen alkalmazta a jogot.
- 367 Először is, a megtámadott határozat (682) preambulumbekzdésében szereplő azon körülményeket kell megvizsgálni, amelyek szerint majdnem az összes technikai találkozót a Sasol hívta össze, az említett találkozókra illetően ő küldte el a meghívókat, és tett javaslatot a napirendre, továbbá számos találkozót ő szervezett meg, szállodai szobákat foglalva, tárgyalótermeket bérelve és vacsorákat szervezve, valamint amelyek szerint a találkozókra a Sasol elnökölt, az árakkal kapcsolatos tárgyalásokat pedig ő kezdeményezte és szervezte.
- 368 A felperesek nem vitatják a fenti tények pontosságát.
- 369 Ugyanakkor azt állítják, hogy a Sasol nem a kartelltárgyalásra vonatkozó napirendet, hanem e találkozókra kizárólag a technikai és jogszerű részére vonatkozó napirendet állította össze. Ezenkívül a „Blauer Salon” találkozók időpontjait és helyszíneit nem egyoldalúan a Sasol határozta meg, hanem az összes résztvevő együtt döntött azokról.
- 370 Ezenkívül a Sasol a kartell résztvevői által folytatott ártárgyalást semmilyen módon nem szervezte és nem is strukturálta. Miután levezette a találkozók technikai részét, a Sasol általában megindította az árakról szóló tárgyalást, ezt követően viszont az árak rögzítését kötetlen módon beszélték meg, az ezzel kapcsolatos döntéseket pedig az összes résztvevő együtt, nyílt „kerekasztal-beszélgetés” formájában hozta meg. Semmi nem utal arra, hogy a Sasol a legcsekélyebb nyomást gyakorolta volna a többi résztvevő bármelyikére is annak elérése érdekében, hogy a tárgyalások meghatározott eredményre vezessenek.
- 371 A Törvényszék úgy ítéli meg, hogy a felperesek által előadott érvek nem csökkenthetik annak a jelentőségét, hogy majdnem az összes technikai találkozót a Sasol hívta össze, ő küldte el a meghívókat a résztvevőknek, ő foglalta a szállodai szobákat, ő bérelte a tárgyalótermeket és ő szervezte a vacsorákat. E körülmények azt bizonyítják, hogy gyakorlati szempontból a Sasol volt a versenyellenes találkozók szervezője.
- 372 Ezenkívül annak, hogy a Sasol küldte el a meghívókat, a gyakorlati szervezésen túlmutató különleges jelentősége van, mivel ha a kartell bizonyos résztvevői nem voltak jelen egy vagy több egymást követő technikai találkozón, ezáltal pedig a helyszínen nem tudták meg a következő technikai találkozó helyét és időpontját, az ezt követő találkozókhoz a Sasol meghívása alapján csatlakozhattak.

- 373 Hasonlóképp az, hogy a megbeszéléseknek legalábbis a technikai és jogszerű részére vonatkozó napirendet a Sasol állította össze, a technikai találkozók résztvevői közötti bizonyos fokú elsőségre utaló olyan valószínűsítő körülményt képez, amely megerősítheti a Sasol azon tekintélyét, amellyel a paraffinviaszok EGT-beli legnagyobb termelőjeként, 2004-ben 22,4% mértékű piaci részesedésével már amúgy is rendelkezik.
- 374 Másfelől annak is jelentősége van, hogy az árakra vonatkozó tárgyalásokat általában a Sasol indította el, mivel így a technikai jellegű jogszerű tárgyalásokat általában a Sasol terelte a versenyellenes jellegű tárgyalások irányába. Így, még ha a Sasol által összeállított napirendben nincsenek is versenyellenes tárgyalásokra utaló jelek, ami a kartellek titkos jellegének természetes következménye, a megvitatott témakörök között a versenyellenes tárgyalások által elfoglalt helyet a Sasol határozta meg. Ezenkívül az iratanyagból kitűnik, hogy a paraffinviaszok célzott árát vagy az emelés mértékét, valamint az új árak ügyfelekkel szembeni alkalmazásának kezdő időpontját általában a Sasol jelentette be először.
- 375 Végeredményben emlékeztetni kell arra, hogy a fenti 359. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint az a tény, hogy valamely vállalkozás nyomást gyakorol a kartell többi tagjának magatartására, sőt előírja azt, nem szükséges feltétel ahhoz, hogy ezt a vállalkozást a kartell irányítójának lehessen minősíteni. Ezért a felperesek nem hivatkozhatnak megalapozottan arra, hogy a technikai találkozók során a Sasol nem gyakorolt nyomást a többi résztvevőre.
- 376 Másodszor, a felperesek nem vitatják, hogy a Sasol legalább egy alkalommal képviselte a szóban forgó vállalkozások egyikét, vagyis a Wintershallt. Ezenkívül a kartell egyéb olyan résztvevőit, amelyek nem tudtak részt venni valamely találkozón, a Sasol tájékoztatta e találkozó eredményeiről, mint az a MOL-t, az Enit és a Repsol-t illetően a megtámadott határozat (103) preambulumbekkezdésében és a megtámadott határozat mellékletének 185. pontjában bizonyítást nyert.
- 377 Harmadszor, a Bizottság a megtámadott határozat (683) preambulumbekkezdésében azt is megállapítja, hogy a technikai találkozók többi résztvevője úgy tekintette, hogy a Sasol irányítói szerepet játszik a kartellben. Ez kitűnik többek között az ExxonMobil képviselője által annak érdekében elküldött e-mailból, hogy véget vessen a kartellben való részvételének.
- 378 A felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság által összegyűjtött bizonyítékok nem támasztják alá a Bizottság azon következtetését, amely szerint a többi résztvevő a Sasolt tekintette a kartell irányítójának. Az ExxonMobil e-mailját egyedül azért címezték a Sasolnak, mert a javasolt találkozó napirendjét tartalmazó előző e-mailt a Sasol küldte el.
- 379 Az ExxonMobil e-mailját a megtámadott határozat (600) preambulumbekkezdése vizsgálta meg. A Bizottság az alábbi megállapításokat tette:
- „Az ExxonMobil akként nyilatkozik, hogy az utolsó találkozó, amelyen az egyik képviselője részt vett, a február 27-én és 28-án Münchenben tartott technikai találkozó volt. A 2004. január 15-i [...] találkozóra szóló, a Sasol részéről [M.] által elküldött meghívásra reagálva az ExxonMobil részéről [Hu.] többek között ezt válaszolta: »A napirendi pontok érdekeseknek tűnnek a vállalkozásunk számára. Ugyanakkor úgy tűnik számunkra, hogy a versenytársak e csoportja szakmai társulás támogatása nélkül találkozik, ennél fogva sem szervezettel, sem pedig alapszabállyal nem rendelkezik. Zavar minket ez a helyzet, és javasolni szeretnénk, hogy e találkozókra az EWF irányítása alatt, a technikai bizottság keretében, vagy pedig külön albizottságként kerüljön sor. Az ExxonMobil szabályozott szakmai társulás támogatása nélkül nem fog részt venni e találkozón.«”
- 380 Ezen e-mail összefüggéseire tekintettel a Törvényszék megállapítja, hogy „versenytársak [...] közötti, szakmai társulás támogatása nélküli” találkozók említése azt jelzi, hogy az ExxonMobil véget kívánt vetni a kartellben való részvételének, mint azt egyébként a Bizottság is helyesen megállapította. Ennél

világosabb nyelvezet használata nem lett volna ésszerű, figyelembe véve a kartellek titkos jellegét és a bírságok abból eredő kockázatát, ha valamely e-mail versenyellenes cselekményekre vonatkozó kifejezett utalásokat tartalmaz.

- 381 Az, hogy ezt az e-mailt egyedül a Sasolnak, nem pedig az összes résztvevőnek címezték, minden ésszerű kétely nélkül azt jelzi, hogy az ExxonMobil a Sasolt tekintette a kartell irányítójának.
- 382 A Shell és a Sasol azon nyilatkozatai, amelyekre a megtámadott határozat (107) preambulumbekzdése utal, egybehangzó utalásokat tartalmaznak, amennyiben a két vállalkozás azt állította, hogy a találkozót általában a Sasol képviselője szervezte és elnökölte.
- 383 Ezért a felperesek által e tekintetben előadott érveket el kell utasítani, és helyben kell hagyni a Bizottság azon megállapítását, amely szerint a többi résztvevő a Sasolt tekintette a kartell irányítójának.
- 384 Az eddigiekre tekintettel meg kell állapítani, hogy a Bizottság olyan egybehangzó bizonyítékok összességét gyűjtötte össze, amelyek a háttérként szolgáló ítélkezési gyakorlatra tekintettel igazolják azt a következtetést, amely szerint a Sasol jelentős hajtóerőt képviselt a kartell számára, valamint a kartell működésében különleges és konkrét felelősséget vállalt, vagyis a Bizottság megalapozottan állapította meg, hogy a Sasol volt a kartell paraffinviaszokkal kapcsolatos ágának irányítója.
- 385 A felperesek többi érve nem kérdőjelezheti meg e következtetés érvényességét.
- 386 Először is, a felperesek szerint a Sasol és a többi résztvevő között fennálló egyetlen különbség az, hogy a találkozót a Sasol szervezte és elnökölte, továbbá a leggyakrabban ő indította el az árakról és az elhatározott áremelésekről szóló tárgyalásokat, valamint általában ő volt az első, aki végrehajtotta az összes résztvevővel együtt megállapított árakat.
- 387 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat nem kizárólag ezeken az állításokon alapul, mint az egyébként a fenti vizsgálatból is kitűnik.
- 388 Továbbá, mint azt a Bizottság helyesen megjegyzi, a Sasolon kívül egyetlen másik vállalkozás esetében sem áll fenn annyi olyan egybehangzó körülmény, amelyek az irányítói szerepét támasztják alá. A megtámadott határozat mellékletéből ugyanis kitűnik, hogy az összesen 51 találkozó közül csak öt esetében állnak fenn konkrét bizonyítékok arra, hogy azokat a többi résztvevő szervezte – a jelen esetben egyet a MOL, hármat a Total és egyet a Shell –, miközben az e-mailben elküldött meghívók és napirendek tizenegy találkozó esetében teszik lehetővé, hogy azok kezdeményezését és szervezését a Sasolnak tudják be.
- 389 Ezért ezt az érvet el kellett utasítani.
- 390 Másodsor, a felperesek azt állítják, hogy a Sasol nem volt képes irányítani a kartellt, mivel a kartell azon többi, vertikálisan integrált résztvevőjétől függött, amelyektől beszerezte a gacsot, vagyis a paraffinviaszok alapanyagát.
- 391 Ennek az érveknek nem lehet helyt adni. A paraffinviaszok EGT-beli piacán a Sasol piaci részesedése 2004-ben 22,4% volt, vagyis – mint azt a felperesek elismerik – a Sasol volt a paraffinviaszok legfontosabb szállítója és a „piacvezető”. Ráadásul a Sasol jelentős gacsvásárló volt, így például – saját szavai szerint – a Shell és az ExxonMobil által előállított gacs legjelentősebb vásárlója. Így a Sasol a vásárlóereje folytán erős tárgyalópozícióban volt a gacsstermelőkkel szemben. Végeredményben azt, hogy a vertikálisan integrált termelők a gacs árát illetően semmilyen nyomást nem gyakoroltak a Sasolra, kellően bizonyítja az, hogy a gacsnak még a német végső ügyfelek részére történő, a Sasol általi továbbértékesítése is nyereséges kereskedelmi tevékenység volt. Ebből következik, hogy a Sasolnak a kartell résztvevői közötti kereskedelmi súlyát nem érintette az, hogy ő nem volt vertikálisan integrált.

- 392 Harmadszor, a felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság nem állíthatta megalapozottan egyszerre azt, hogy a gaccsal és a paraffinviaszokkal kapcsolatos megállapodások és versenyellenes magatartások egységes és folyamatos jogsértésnek minősültek, továbbá hogy a Sasol irányítói szerepét a gaccsal kapcsolatban nem lehetett megállapítani. Mivel egy kartellt nem lehet csupán részben irányítani, a Bizottság e tekintetben mérlegelési hibát követett el.
- 393 Mint azt a Bizottság helyesen megállapítja, az „egységes és folyamatos jogsértés” és a „jogsértés irányítója” fogalmak nem ugyanazoknak a kritériumoknak felelnek meg. Az „egységes és folyamatos jogsértés” fogalma az egységes versenyellenes cél elgondolásán alapul, míg a „jogsértés irányítója” fogalom azon alapul, hogy valamely vállalkozás a kartellen belül jelentős hajtóerőt képvisel.
- 394 Ezért semmilyen jogi szabály nem támaszt a Bizottsággal szemben olyan kötelezettséget, hogy bizonyítsa, hogy a Sasol irányítói szerepe a jogsértés valamennyi ágára kiterjedt. Épp ellenkezőleg, az, hogy a Bizottság a gaccsal kapcsolatos ágat illetően nem állapította meg a Sasol irányítói szerepét, annak ellenére, hogy a Sasol szervezői szerepet játszott azokban a technikai találkozóknak, amelyek során a gacsról is beszéltek, a Bizottság részéről méltányos megközelítést tükröz.
- 395 Az eddigiekre tekintettel meg kell állapítani, hogy a Bizottság több olyan egybehangzó bizonyítékkal szolgált, amelyek együttesen lehetővé teszik annak megállapítását, hogy a Sasol jelentős hajtóerőt képviselt a kartell számára.
- 396 Ezért a Bizottság sem mérlegelési hibát nem követett el, sem pedig a jogot nem alkalmazta tévesen, amikor koherens és egybehangzó valószínűsítő körülmények együttese alapján megállapította, hogy a paraffinviaszok területén a felperes átvette a kartell irányítójának szerepét.
- 397 Következésképpen a jelen kifogást el kell utasítani.

A bírság alapösszegének az irányítói szerep alapján 50%-kal történő növelésének állítólag túlzott, aránytalan és hátrányosan megkülönböztető jellegéről

- 398 A felperesek úgy vélik, hogy a bírság alapösszegének 210 millió euróval történő növelése indokolatlanul eltúlzott és aránytalan. Következésképpen azt kérik, hogy a Törvényszék semmisítse meg a bírság 50%-os növelését, vagy legalábbis jelentős mértékben csökkentse a növelés mértékét annak érdekében, hogy az a kartell többi résztvevője által elkövetett jogsértésekhez képest megfelelően és arányosan tükrözze a Sasol által elkövetett jogsértés súlyát.
- 399 Először is, a felperesek szerint a Bizottság kizárólag olyan körülményekből vezeti le a Sasol állítólagos irányítói szerepét, amelyek csekélyebb mértékben ugyan, de a kartell egyéb résztvevőit is érintik, vagyis nem áll fenn minőségi különbség a Sasol és a többi résztvevő kartellhez való hozzájárulása között. Ezért a Bizottság megsértette az egyenlő bánásmód elvét, amennyiben e tényeket csak a Sasollal szemben kifogásolja, a kartell többi résztvevőjével szemben pedig nem.
- 400 Hangsúlyozni kell, hogy – mint az a fenti 367–396. pontban szereplő elemzésből kitűnik – a Bizottság bizonyította, hogy a Sasol a kartellen belüli irányítói szerepére tekintettel a többi résztvevőtől eltérő helyzetben volt. E következtetés mind mennyiségi, mind pedig minőségi tényezők alapján levonható volt, mivel az irányítói szerepre utaló bizonyos magatartások megalapozottan csak a Sasol terhére róhatók. A Bizottság mindenesetre megalapozottan tehet különbséget a különböző résztvevőkkel szemben kiszabott bírság alapösszegei között úgy, hogy a kartellen belül egyetlen résztvevő szervezési tevékenységeinek különleges intenzitását veszi figyelembe.
- 401 Következésképpen, tekintettel a Sasolnak a többi résztvevőhöz képest különleges helyzetére, valamint figyelembe véve a fenti 181. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, a Bizottság nem sértette meg az egyenlő bánásmód elvét.

- 402 Másodszer, a felperesek előadják, hogy a Sasol által elkövetett jogsértés a többi résztvevő által elkövetett jogsértésnél nem annyival súlyosabb, hogy az a bírság 50%-os növelését indokolná. Ezenkívül a Sasol pénzügyi teljesítőképessége érzékelhetően alacsonyabb a kartell többi tagjának ilyen képességénél, vagyis már a bírság alapösszege is jóval súlyosabban érinti őt, mint a kartell összes többi résztvevőjét.
- 403 A felperesek szerint a bírság alapösszege tekintetében alkalmazott 50%-os növelés a Sasol Wax által az EGT-ben teljesített éves paraffinvasz-eladások 125%-át teszi ki. Ez egyben a kartell összes többi résztvevőjével szemben kiszabott bírságok összesített alapösszegei 75%-ának felel meg, miközben a Sasol Wax piaci részesedése nagyjából 25–30%.
- 404 Az ítélezési gyakorlat szerint a bírság kellő elrettentő hatása biztosításának szükségessége megköveteli a bírság összegének kiigazítását annak érdekében, hogy a bírság – különös tekintettel a kérdéses vállalkozás pénzügyi teljesítőképességére – ne legyen elhanyagolható, vagy épp ellenkezőleg, túlzó mértékű, egyrészt a bírság hatékonysága biztosításának szükségességéből, másrészt pedig az arányosság elvének tiszteletben tartásából eredő követelményeknek megfelelően (a Törvényszék fenti 203. pontban hivatkozott Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 283. pontja és T-410/03. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 2008. június 18-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-881. o.] 379. pontja).
- 405 A fenti 316. pontban hivatkozott ítélezési gyakorlat szerint az arányosság elvének az alkalmazása azt jelenti, hogy a bírságok nem haladhatják meg a kitűzött célokhoz, vagyis az uniós versenyszabályok tiszteletben tartásához képest szükséges mértéket, továbbá a valamely vállalkozásra versenyjogi jogsértés címén kiszabott bírság összegének arányban kell állnia az összességében értékelt jogsértéssel, figyelembe véve különösen annak súlyát és időtartamát. Különösen, az arányosság elve azzal jár, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának értékelése során figyelembe vett tényezőkkel arányosan kell meghatároznia a bírság összegét, és hogy e tényezőket egységes és objektíven igazolható módon kell alkalmaznia.
- 406 A jelen ügyben meg kell állapítani: az, hogy a bírság alapösszege a Sasol által az EGT-ben teljesített éves paraffinvasz-eladások 125%-át teszi ki, alapvetően azon egyszerű tényből ered, hogy a Sasol tizenhárom éven át vett részt a kartellben, továbbá hogy a részvétel időtartama az eladások értéke tekintetében alkalmazott szorzótényezőt képez.
- 407 Hasonlóképp: az, hogy az irányítói szerep folytán alkalmazott növelés a kartell összes többi tagjával szemben kiszabott bírságok összesített alapösszege 75%-ának felel meg, azzal magyarázható, hogy a Sasol, vagyis a paraffinvasz-piac 22,4%-os részesedéssel rendelkező vezetője a többi résztvevőnél sokkal jelentősebb eladási értéket ért el.
- 408 Ezért a bírság alapösszegének a kartell irányítói szerepe folytán alkalmazott 50%-os növelését illetően a felperesek által végzett egyik összehasonlítás sem illeszkedik az arányossági elemzés sorába.
- 409 Ezzel szemben a Törvényszék a jelenlegihez hasonló körülmények között és a korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása keretében már megerősítette, hogy a bírság alapösszegének 50%-kal történő növelése megfelelően tükrözi a jogsértés azon kiemelten ártalmas jellegét, amely a kartellirányítói szerepből következik (a fenti 359. pontban hivatkozott Koninklijke Wegenbouw Stevin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 302. pontja).
- 410 Végeredményben meg kell állapítani, hogy a bírság alapösszegének növelése nem érinti a jogsértésért felelősségre vont vállalkozás pénzügyi teljesítőképességének kérdését. Az ennek kapcsán használt számítási tényező a bírság teljes összegének a vállalkozás forgalma 10%-ában történő maximálása. Ezért a felperesek által e tekintetben felhozott érvek hatástalanok.

- 411 Következésképpen, tekintettel a jelen ügy körülményeire és a Bizottság által összegyűjtött, a Sasol kartellirányítói szerepét bizonyító adatokra, meg kell állapítani, hogy a Bizottság nem sértette meg az arányosság elvét, és nem növelte túlzott mértékben a bírság alapösszegét, amikor az irányítói szerep folytán ezen alapösszeg tekintetében 50%-os növelést alkalmazott.
- 412 Következésképpen az egyenlő bánásmód és az arányosság elvének megsértésére alapított kifogásokat el kell utasítani.
- 413 A fenti megfontolások összességére tekintettel az ötödik jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

6. Az arra alapított hetedik jogalapról, hogy a bírság bizonyos részeit illetően a Bizottság elmulasztott teljes mentességet biztosítani a Sasolnak

- 414 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot és megsértette a 2002. évi engedékenységi közlemény 23. pontját, amikor a Sasollal szemben kiszabandó bírságot több olyan körülményre alapította, amelyeket maga a Sasol önként szolgáltatott, továbbá amelyekről a Bizottságnak a Sasol nyilatkozatait megelőzően nem volt tudomása, valamint amelyeknek jelentős és közvetlen hatásuk volt a jogsértés súlyára és időtartamára.
- 415 A megtámadott határozat (741) preambulumbekzdésében a Bizottság megállapította, hogy a Sasol által a helyszíni vizsgálatokat követően, 2005 áprilisában és májusában benyújtott nyilatkozatokban és az azokhoz csatolt mellékletekben szolgáltatott bizonyítékok a 2002. évi engedékenységi közlemény értelmében vett jelentős hozzáadott értéket képviseltek a Bizottság azon képességének megerősítése folytán, hogy a kartellel kapcsolatos tényeket bizonyítsa.
- 416 Ezenkívül a megtámadott határozat (743) preambulumbekzdésében a Bizottság megállapítja, hogy a kartell időtartamának meghatározását közvetlenül befolyásoló első bizonyítékokat nem a Sasol szolgáltatta, hanem a helyszíni vizsgálatok során fedezték fel azokat, vagyis a MOL feljegyzéseit és a Sasol által a „Blauer Salon” találkozóról készített beszámolókat, továbbá hogy e bizonyítékokat a Shell engedékenységre iránti kérelme tartalmazta.
- 417 A megtámadott határozat (749) preambulumbekzdése szerint ezen az alapon a Bizottság a Sasollal szemben kiszabott bírság összege tekintetében 50%-os, vagyis a 2002. évi engedékenységi közlemény értelmében az olyan vállalkozás számára biztosítható legmagasabb mértékű csökkentést alkalmazta, amely nem elsőként tárta fel a kartell létezését, ez utóbbinak ugyanis a jelen esetben a Shell tett eleget.

A 2000 előtti technikai találkozókkal kapcsolatos első részről

- 418 A felperesek azt állítják, hogy a Shell által az engedékenység iránti kérelmében említett legkorábbi találkozó az, amelyre Budapesten, 2000. február 3-án és 4-én került sor. A felperesek szerint a Shell nyilatkozata nem tartalmazott semmilyen konkrét bizonyítékot azon találkozókkal kapcsolatban, amelyeket ezen időpontot megelőzően tartottak. Így a Bizottságnak – különösen az 1995 és 2000 közötti időszakot illetően – a Sasol nyilatkozataira kellett támaszkodnia annak érdekében, hogy bizonyítsa egyes találkozók megtartását.
- 419 A MOL azon feljegyzéseit és a „Blauer Salon” találkozóról készített azon beszámolókat illetően, amelyeket a helyszíni vizsgálatok során találtak, és amelyek ezáltal a Sasol önként tett nyilatkozatait megelőző bizonyítékoknak minősülnek, a felperesek úgy vélik, hogy e források nem fedték le a Bizottság határozatában említett összes találkozót, továbbá hogy az e feljegyzések által nyújtott információk a legtöbb esetben nem voltak kellően egyértelműek ahhoz, hogy bizonyítsák a jogsértés időtartamát. Ezenkívül a felperesek hivatkoznak hét olyan, 1996 és 2001 között tartott technikai

találkozóira, amelyeknek az alapvető elemeit – mint például az időpontjaikat, a helyszíneiket, a résztvevők személyét és a versenyellenes tartalmat – a Bizottság csak a Sasol engedékenységi iránti kérelmeinek köszönhetően tudta a megkövetelt bizonyossággal alátámasztani.

- 420 Ezért a felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság a Sasol által szolgáltatott információk alapján tudta a jogilag megkövetelt módon bizonyítani a jogsértés 1992 és 1999 közötti fennállását. Következésképpen azt kéri, hogy a Törvényszék változtassa meg a megtámadott határozatot, és a jogsértésnek az 1992 és 1999 közötti időszakra vonatkozó részét illetően biztosítsa nekik teljes mentességet.
- 421 Meg kell állapítani, hogy a felperesek érveit sem a megtámadott határozat tartalma, sem pedig az abban hivatkozott dokumentumok nem erősítik meg.
- 422 Először is, az 1992-ben tartott első és az 1995. január 27-én tartott nyolcadik találkozó közötti időszakot illetően a Bizottság olyan információkkal rendelkezett a kartellről, amelyek a Sasol engedékenységi iránti kérelmén kívüli egyéb forrásokból, vagyis a MOL azon feljegyzéseiből és a „Blauer Salon” találkozóról a Sasol által készített azon beszámolókból származtak, amelyeket a helyszíni vizsgálatok során találtak. A következő időpontokban tartott technikai találkozókról van szó: 1992. szeptember 3. és 4. (a megtámadott határozat (126) preambulumbekzdése), 1993. március 26. (a megtámadott határozat (129) preambulumbekzdése), 1993. június 2. (a megtámadott határozat (130) preambulumbekzdése), 1993. október 25. (a megtámadott határozat (131) preambulumbekzdése), 1994. június 24. (a megtámadott határozat (132) preambulumbekzdése), 1994. szeptember 30. (a megtámadott határozat (133) preambulumbekzdése) és 1995. január 27. (a megtámadott határozat (134) preambulumbekzdése). A MOL azon feljegyzései és a „Blauer Salon” találkozóról készített, e találkozóról szóló azon beszámolók, amelyeket a megtámadott határozat említ, lehetővé tették a Bizottság számára a résztvevők személyének, a találkozók időpontjának és helyének, sőt a legtöbb esetben a megbeszélések tartalmának és azok versenyellenes jellegének is a megállapítását.
- 423 Ami az 1995. március 16-án és 17-én tartott kilencedik és az 1999. október 27-én és 28-án tartott huszonkettedik találkozó közötti időszakot illeti, a Sasol nyilatkozatai csak három találkozót hoztak a Bizottság tudomására, vagyis azokat, amelyeket a következő időpontokban tartottak: 1999. január 12-én és 13-án (a megtámadott határozat (150) preambulumbekzdése), 1999. március 2-án és 3-án (a megtámadott határozat (151) preambulumbekzdése), valamint 1999. szeptember 23-án és 24-én (a megtámadott határozat (155) preambulumbekzdése). Ezzel szemben a Bizottság a MOL-nak a helyszíni vizsgálat során talált feljegyzései alapján négy találkozó megtartását tudta bizonyítani, amelyekre a következő időpontokban került sor: 1995. június 22-én és 23-án (a megtámadott határozat (136) preambulumbekzdése), 1996. május 14-én és 15-én (a megtámadott határozat (140) preambulumbekzdése), 1998. február 12-én és 13-án (a megtámadott határozat (146) preambulumbekzdése), valamint 1999. július 8-án és 9-én (a megtámadott határozat (154) preambulumbekzdése). Ezenkívül a Bizottság a helyszíni vizsgálatok során összegyűjtött bizonyítékok alapján e találkozók közül kettőnek a tartalmát is rekonstruálni tudta.
- 424 Ebből következik, hogy azok a bizonyítékok, amelyek a Sasol nyilatkozatainak benyújtását megelőzően a Bizottság rendelkezésére álltak, lehetővé tették számára, hogy a 2000. február 3-át megelőző időszak vonatkozásában alátámassza a jogsértés fennállását. Ezért a felperesek állításainak nincs ténybeli alapja.
- 425 Másodszor, a felperesek arra sem hivatkozhatnak, hogy a MOL feljegyzéseiben és a „Blauer Salon” találkozóról készített beszámolókból foglalt információ töredékes.
- 426 Meg kell állapítani, hogy a MOL feljegyzései a találkozókon részt vevő személyek által készített kézzel írott feljegyzések, amelyeknek tartalma strukturált és viszonylag részletes. Ennélfogva bizonyító erejük igen nagy. Ami a Sasol által a „Blauer Salon” találkozóról készített beszámolókat illeti, a tényállás időszakából származó és *in tempore non suspecto* – vagyis az egyes technikai találkozókat követően nem sokkal – készített dokumentumokról van szó. Ennélfogva bizonyító erejük nagy.

- 427 Ezenkívül a fenti 230. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint a kartellek titkos jellegére tekintettel nem követelhető meg a Bizottságtól, hogy olyan iratokat mutasson be, amelyek kifejezetten tanúsítják az érintett gazdasági szereplők közötti kapcsolatfelvételeket. A Bizottság rendelkezésére álló töredékes és szórványos elemek mindenesetre kiegészíthetők a releváns körülmények rekonstruálására alkalmas következtetésekkel. A versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezésére tehát bizonyos egybeesésekből és valószínűsítő körülményekből lehet következtetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyszabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak.
- 428 Márpedig a fent említett beszámolók a bizonyítékok olyan összességét képezik, amelyek alapján a Bizottság megfelelően alátámaszthatta azt a megállapítást, amely szerint a kartell már 1992 és 1999 között is fennállt.
- 429 A Sasol két nyilatkozata kétségkívül megkönnyítette a Bizottság munkáját, azáltal hogy további bizonyítékokkal és a rendelkezésre álló bizonyítékok értelmezésére vonatkozó felvilágosításokkal szolgáltak. Ezt a közreműködést azonban megfelelően tükrözi a bírság azon 50%-os csökkentése, amelyben a Bizottság az együttműködése címén részesítette a Sasolt.
- 430 Ezért a hetedik jogalap első részét el kell utasítani.

A piacok és az ügyfelek felosztásával kapcsolatos második részből

- 431 Emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozat (653) preambulumbekzdése szerint, mivel megállapítást nyert, hogy az ügyfeleknek, illetve a piacoknak a jogsértés második ágát képező felosztásában az ExxonMobil, a MOL, a Repsol, az RWE, a Sasol, a Shell és a Total is részt vett, az eladások értékének az e vállalkozások esetében figyelembe veendő arányát 18%-ban kellett megállapítani azon 17%-os mérték helyett, amely azokra a vállalkozásokra volt irányadó, amelyek a jogsértésnek csak az első ágában vettek részt.
- 432 A felperesek azt állítják, hogy a Shell által az ő nyilatkozataikat megelőzően e kérdéstről szolgáltatott információk a megtámadott határozat (741) preambulumbekzdése szerint töredékesnek bizonyultak. Hasonlóképp, azt is előadják, hogy az ügyfelek, illetve a piacok felosztására vonatkozó részletes bizonyítékok a Sasol 2005. április 30-i és május 12-i nyilatkozataiból származnak.
- 433 E tekintetben elegendő megállapítani, hogy azok az adatok, amelyek egyértelműen arra utaltak, hogy a technikai találkozók során felosztották az ügyfeleket, fellelhetők voltak a következőkben: a MOL-nak a megtámadott határozat (145) és (147) preambulumbekzdésében hivatkozott feljegyzéseiben, továbbá a Sasolnak a megtámadott határozat (168) preambulumbekzdésében hivatkozott beszámolójában, valamint a Totalnak ugyanezen határozat (170) preambulumbekzdésében hivatkozott feljegyzésében. A Bizottság e bizonyítékokat a helyszíni vizsgálatok során, vagyis a Sasol nyilatkozatainak benyújtását megelőzően szerezte be.
- 434 Ezért a felperesek állításainak nincs ténybeli alapja.
- 435 Az említett feljegyzésekben foglalt információk töredékes jellegét illetően elegendő utalni a fenti 426. és 427. pontban kifejtett megfontolásokra.
- 436 Az eddigiekre tekintettel a második részt, következésképpen pedig a hetedik jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

A korlátlan felülvizsgálat gyakorlásáról és a bírság végső összegének meghatározásáról

- 437 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság által elfogadott határozatok jogszerűségének vizsgálatát kiegészíti a korlátlan felülvizsgálati jogkör, amelyet az EK 229. cikknek, jelenleg pedig az EUMSZ 261. cikknek megfelelően az 1/2003 rendelet 31. cikke ruházott az uniós bíróságra. E jogkör felruházta a bíróságot arra, hogy a szankció jogszerűségének egyszerű felülvizsgálatán túl a Bizottság értékelését a sajátjával helyettesítse, és következésképpen a kiszabott bírságot vagy kényszerítő bírságot törölje, csökkentse vagy növelje. A Szerződésekben előírt felülvizsgálat az Alapjogi Chartája 47. cikkében szereplő hatékony bírói jogvédelem elvére vonatkozó követelményeknek megfelelően tehát magában foglalja, hogy az uniós bíróság mind jogi, mind pedig ténybeli szempontból felülvizsgálatot gyakorol, és jogosult a bizonyítékokat értékelni, a megtámadott határozatot megsemmisíteni és a bírságok összegét módosítani (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítéletének [EBHT 2007., I-1331. o.] 60–62. pontját, és a Törvényszék T-368/00. sz., General Motors Nederland és Opel Nederland kontra Bizottság ügyben 2003. október 21-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4491. o.] 181. pontját).
- 438 A Törvényszék feladata tehát, hogy korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva határozata meghozatalának időpontjában értékelje, hogy a felperesekre olyan bírságot szabtak-e ki, amelyek összege megfelelően tükrözi a szóban forgó jogsértés súlyát és időtartamát, hogy az említett bírságok az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdésében foglalt kritériumokkal arányos jelleget öltsenek (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-156/94. sz., Aristrain kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-645. o.] 584–586. pontját, valamint a T-220/00. sz., Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2473. o.] 93. pontját).
- 439 Hangsúlyozni kell azonban, hogy a korlátlan felülvizsgálati jogkör gyakorlása nem hivatalból való felülvizsgálat, és emlékeztetni kell arra, hogy az uniós bíróságok előtti eljárás kontradiktórium (a Bíróság C-386/10. P. sz., Chalkor kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítéletének [EBHT 2011., I-13085. o.] 64. pontja).
1. *A hatodik jogalap arra alapított első részéről, hogy a Bizottság a Schümann-időszakot illetően elmulasztott külön felső határt alkalmazni*
- 440 A felperesek emlékeztetnek arra, hogy a Bizottság a Sasol Ltd-t, a Sasol Holding in Germanyt és a Sasol Wax Internationalt nem nyilvánította felelősnek a bírság Schümann-időszakra vonatkozó hányadéért (vagyis 67,5 millió euróért), amely a Sasol Wax – vagyis a Schümann-időszakban a HOS jogutódjaként a jogsértésért felelős egyetlen társaság – forgalma 22%-ának felel meg. A Bizottság ugyanakkor a Schümann-időszak tekintetében tévesen mulasztotta el az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében meghatározott 10%-os felső határ megállapítását és alkalmazását.
- 441 A felperesek szerint a Schümann-időszak tekintetében a Sasol Waxszel szemben kiszabott bírság túlzott mértékű, és tönkretelheti a Sasol Wax gazdasági alapjait, hacsak a Sasol csoport önként át nem vállalja a bírságot, ami azt eredményezné, hogy a Schümann-időszakra vonatkozó felelősséget közvetetten a Sasol csoport viselné.
- 442 Ezért a felperesek szerint a Bizottság megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését és a büntetések egyéniesítésének elvét. Következésképpen a felperesek azt kérik, hogy a Törvényszék semmisítse meg a megtámadott határozatot, amennyiben az a Sasol Waxszel szemben olyan bírságot szab ki, amely meghaladja a H.-O. Schümann és az irányítása alatt álló társaságcsoport által 2007-ben elért forgalom 10%-ában meghatározott felső határt. A tárgyaláson a felperesek vagylagosan a bírság e részének oly módon történő csökkentését kérték, hogy az összegének felső határát a Sasol Wax forgalmának 10%-ában határozzák meg.

- 443 A Bizottság úgy véli, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében meghatározott 10%-os felső határ számítása során a megtámadott határozat elfogadásának időpontjában fennálló gazdasági egységet kell figyelembe vennie, mint ahogy az az ítélkezési gyakorlatból következik. Végeredményben a Bizottság azt állítja, hogy a megtámadott határozatnak sem H.-O. Schümann, sem pedig a Vara nem címzettje, a Bizottság pedig már csak ezért sem alkalmazhatja a forgalmuk 10%-ában meghatározott felső határt.
- 444 Az ítélkezési gyakorlat szerint a forgalom 10%-ában meghatározott felső határ az érintett vállalkozás teljes forgalmára vonatkozik, mivel csak e forgalom jelzi e vállalkozás jelentőségét és a piacra gyakorolt befolyását (lásd a fenti 227. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 5022. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Ezenkívül az említett felső határ többek között arra irányul, hogy megvédje a vállalkozásokat az olyan túlzott mértékű bírságtól, amely gazdaságilag tönkretelheti őket (a Törvényszék fenti 271. pontban hivatkozott Tokai II-ítéletének 389. pontja, valamint a T-138/07. sz., Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyben 2011. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-4819. o.] 193. pontja).
- 445 Ebből következik, hogy a 10%-os felső határ bevezetésével elérni kívánt cél csak akkor valósítható meg, ha e felső határt első lépésben a bírságot kiszabó határozat minden egyes címzettjével szemben külön alkalmazják. Csak ha második lépésben kiderül, hogy a szankcionált jogsértésért felelős gazdasági egység értelmében vett vállalkozást a határozat elfogadásának időpontjában is több címzett alkotja, akkor lehet a felső határt e vállalkozás, vagyis minden alkotóeleme összesített forgalma alapján számítani. Ezzel szemben, ha e gazdasági egység időközben szétvált, a határozat minden egyes címzettje jogosult arra, hogy a szóban forgó felső határt egyedileg alkalmazják rá (a Törvényszék fenti 271. pontban hivatkozott Tokai II-ítéletének 390. pontja; a T-26/06. sz., Trioplast Wittenheim kontra Bizottság ügyben 2010. szeptember 13-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 113. pontja, valamint a T-54/06. sz., Kendrion kontra Bizottság ügyben 2011. november 16-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 92. pontja).
- 446 Először is, a jelen ügyben nem vitatott, hogy a jogsértés Schümann-időszakában a HOS – amelynek helyébe a Sasol Wax lépett – nem képezett gazdasági egységet a Sasol Ltd-vel, a Sasol Holding in Germanyvel és a Sasol Wax Internationallal. Ugyanakkor a megtámadott határozat elfogadásának időpontjában a Sasol Wax gazdasági egységet képezett a többi felperessel.
- 447 Másodszor, meg kell jegyezni, hogy a Bizottság által a beadványaiban hivatkozott ítéletek (a Törvényszék fenti 33. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 528. pontja; a T-52/03. sz., Knauf Gips kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 353. pontja, valamint a fenti 271. pontban hivatkozott Tokai II-ítéletének 389. pontja) nem olyan helyzetekre vonatkoznak, amelyekben a jogsértés által lefedett időszak során a közvetlenül felelős társaság még nem képezett gazdasági egységet azokkal az anyavállalatokkal, amelyek a határozat elfogadásának időpontjában a tőkéjével rendelkeztek. Ezért az említett ítéletekben kialakított megoldásokat nem lehet szó szerint követni olyan ténybeli helyzetben, amely e lényegi ponton különbözik.
- 448 Harmadszor, hozzá kell tenni, hogy azon szabályoknak, amelyek szerint el kell vonatkoztatni a két társaság közötti formális elkülönüléstől, és az ugyanazon vállalkozást képező leányvállalattal és az anyavállalatával szemben egyetemlegesen kell bírságot kiszabni (lásd a fenti 31. és 36. pontot), az az egyik kedvező következményük, hogy megszüntetik annak kockázatát, hogy valamely társaság elkerülhesse vagy minimalizálhassa a bírságokat, azáltal hogy a jogellenes tevékenységeket egy elhanyagolható forgalommal rendelkező leányvállalatba összpontosítja. Az a szabály, amely szerint a bírság felső határát a vállalkozás összforgalmára tekintettel kell megállapítani, úgy tekinthető, mint amely ezt az eredményt biztosítja. Márpedig az ilyen célkitűzést nem veszélyezteti a bírságnak a jogsértés olyan időszaka címén történő elkülönített maximálása, amely megelőzte a kartellben közvetlenül részt vevő leányvállalat és a bizottsági határozat elfogadásának időpontjában e

leányvállalattal rendelkező anyavállalat közötti gazdasági egység létrehozatalát, amennyiben a leányvállalat aktív eszközeit a leányvállalat megszerzését, majd a kartell felfedezését követően nem osztják újra a többi jogalany között.

- 449 Negyedszer, a Bizottság nem vitatja a felperesek azon állítását, amely szerint, mivel a Sasol Wax nem képes megfizetni a bírásznak a Schümann-időszakra vonatkozó, az éves forgalma 22%-ának megfelelő hányadát, a Sasol Wax helyett a Sasol Ltd-nek, vagyis a végső anyavállalatnak kell megfizetnie a bíróság 10%-os felső határt meghaladó azon részét, amelyet a Sasol Wax feltehetően nem képes viselni.
- 450 Ötödször, hangsúlyozni kell azt is, hogy a Schümann-időszak során a Sasol Wax International, a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd nem részesülhetett a versenyellenes tevékenységek előnyeiből, mivel még nem voltak a Sasol Wax tulajdonosai.
- 451 Hatodszor, figyelembe kell venni azt, hogy az EK 81. cikk megsértése miatt kiszabott bíróság megfizetésére irányuló egyetemleges kötelezettség a nemzeti jogrendszerekben minden egyes fizetésre köteles adóstársnak jogot biztosít arra, hogy a többi adóstártól követelje, hogy járuljon hozzá a bírásznak az ő nevében megfizetett része megfizetéséhez (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-652/11. P. sz., Mindo kontra Bizottság ügyben 2013. április 11-én hozott ítéletének 36. és 37. pontját). Márpedig a jelen ügyben a felperesek éppen arra hivatkoznak, hogy nehéz lenne megtérítési keresetet indítaniuk a Vara és H.-O. Schümann ellen, mivel a Bizottság őket nem marasztalta, ezt pedig a Bizottság sem vitatja.
- 452 Ezért a Bizottság által alkalmazott egyenlőtlen bánásmód (lásd a fenti 187. és 197. pontot) a bíróság Schümann-időszakra vonatkozó hányadát érintő elkülönített maximálás elmaradásával együtt súlyosíthatja a Sasol Wax Internationalt, a Sasol Holding in Germanyt és a Sasol Ltd-t a HOS által elkövetett jogsértésért terhelő pénzügyi felelősséget. A bírásznak a Sasol Wax forgalma 10%-át meghaladó részét ugyanis az anyavállalatainak kellene viselniük, miközben a Vara és H.-O. Schümann egyetemleges marasztalásának elmaradása a felperesek, különösen pedig a Sasol Wax jelenlegi három anyavállalata kárára hátrányosan érintheti a bíróság összegének a nemzeti bíróságok előtti végleges megsztását.
- 453 Az eddigi megfontolások összességére tekintettel a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy a jelen ügy különleges körülményei között helyénvaló, ha a bírásznak a Schümann-időszak során elkövetett jogsértés címén a Sasol Waxszel szemben kiszabott részét a Sasol Wax 2007-es forgalma 10%-ában maximálja. Mivel e forgalom 308 600 000 euró, a Törvényszék a bírásznak a Sasol Waxszel szemben e jogsértési időszak vonatkozásában kiszabott részét 30 860 000 euróban állapítja meg.
- 454 A bíróság összegének így megállapított része nem érinti a jelen ítélet ezzel kapcsolatos hatását illetően a Bizottság utólagos mérlegelését.

2. A hatodik jogalap második, az első jogalaphoz való helytadással összefüggésben vizsgált és arra alapított részéről, hogy a Bizottság a közös vállalkozás időszakát illetően elmulasztott külön felső határt alkalmazni

- 455 A felperesek ismételtlen előadják, hogy a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek a közös vállalkozás időszaka és a Sasol-időszak tekintetében nem lehetett betudni a felelősséget. A felperesek szerint ebből következik, hogy a bíróság ezen időszakra vonatkozó hányadát a Sasol Wax forgalmának 10%-ában, vagy – amennyiben a Törvényszék úgy ítélné meg, hogy a Schümann Sasol és a Schümann Sasol International, valamint a Sasol Wax és a Sasol Wax International ezen időszakok során egyetlen gazdasági egységet képezett – a Sasol Wax International 2007-ben elért forgalmának 10%-ában kellett volna maximálni.

- 456 Mint az a második jogalap vizsgálatából kitűnik, a megtámadott határozatot helyben kell hagyni annyiban, amennyiben a Bizottság gazdasági egység fennállását állapította meg a Schümann Sasol és a Schümann Sasol International, valamint a jogutódjaik, vagyis a Sasol Wax és a Sasol Wax International között.
- 457 Ugyanakkor emlékeztetni kell arra, hogy az első jogalappal kapcsolatos végkövetkeztetések alapján a megtámadott határozatot meg kell változtatni annyiban, amennyiben a Bizottság a Schümann Sasolból és a Schümann Sasol Internationalból álló egyetlen gazdasági egység által elkövetett jogsértésért való felelősséget a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek tudja be.
- 458 Először is meg kell állapítani, hogy a bírságnak a Sasol Waxszel és a Sasol Wax Internationalle szemben kiszabott, a közös vállalkozás időszakára vonatkozó része (179 657 803 euró) jóval meghaladja a Sasol Wax International forgalmának (2007-ben 480 800 000 euró) 10%-át.
- 459 Másodsor, a Bizottság nem vitatja a felperesek azon állítását, amely szerint, mivel a Sasol Wax International nem képes megfizetni a közös vállalkozás időszakára vonatkozó teljes bírságot, a Sasol Ltd-nek, vagyis a végső anyavállalatnak kellene helyette megfizetnie a bírság egy részét, vagyis a 10%-os felső határt meghaladó azon részt, amelyet a Sasol Wax International feltehetően nem képes viselni.
- 460 Harmadszor, meg kell állapítani, hogy az első jogalap keretében megállapított mérlegelési hiba kétségbe vonja azon vállalkozás körét, amely a közös vállalkozás időszakában a jogsértést elkövette. Ezenkívül a különböző társaságoknak a Schümann Sasol által elkövetett jogsértés címén történő egyetemleges marasztalása azon előzetes megállapítástól függ, amely szerint a jogsértés elkövetésének idején e társaságok együttesen az EK 81. cikk értelmében vett egyetlen vállalkozást képeztek. Mivel a vállalkozás meghatározása a jelen esetben hibás, nem kizárt, hogy a szóban forgó mérlegelési hibák hiányában a Bizottság a közvetlenül a Schümann Sasol által elkövetett jogsértés címén megállapította volna a Vara és H.-O. Schümann egyetemleges felelősségét.
- 461 Negyedszer, a fenti 451. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatra tekintettel a Törvényszék megállapítja, hogy a közös vállalkozás időszakában a jogsértést elkövető vállalkozás meghatározásával kapcsolatos mérlegelési hibák a bírság említett időszakra vonatkozó hányada elkülönített maximálásának elmaradásával együtt súlyosíthatják a közvetlenül a Schümann Sasol által elkövetett jogsértés felperesekre háruló pénzügyi következményeit. A bírságnak a Sasol Wax International forgalma 10%-át meghaladó részét ugyanis az anyavállalatainak kellene viselniük, miközben a Vara és H.-O. Schümann egyetemleges marasztalásának elmaradása a felperesek, különösen pedig a Sasol Holding in Germany és a Sasol Ltd kárára hátrányosan érintheti a bírság összegének a nemzeti bíróságok előtti végleges megosztását.
- 462 Az eddigi megfontolások összességére tekintettel a Törvényszék megállapítja, hogy a jelen ügy különleges körülményei között helyénvaló, ha a bírságnak a közös vállalkozás időszaka során elkövetett jogsértés címén a Sasol Waxszel és a Schümann Sasol Internationalle szemben kiszabott részét az utóbbi 2007-es forgalma 10%-ában maximálja. Mivel e forgalom 480 800 000 euró, a Törvényszék a bírságnak a Sasol Waxszel és a Sasol Wax Internationalle szemben e jogsértési időszak vonatkozásában kiszabott részét 48 080 000 euróban állapítja meg.
- 463 A bírság összegének így megállapított része nem érinti a jelen ítélet ezzel kapcsolatos hatását illetően a Bizottság utólagos mérlegelését.

3. A bírság összegének a Sasol-időszakra vonatkozó részéről

464 Végül a jogsértés Sasol-időszakát és a bírság erre vonatkozó, 71 042 197 euró összegű részét illetően a Törvényszék a korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása keretében úgy ítéli meg, hogy a felperesekkel szemben kiszabott bírság összege megfelelő, figyelembe véve az elkövetett jogsértés súlyát és időtartamát.

A költségekről

465 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 3. §-a alapján részleges pernyertesség esetén a Törvényszék elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy azt, hogy a felek mindegyike maga viselje saját költségeit.

466 A jelen ügyben a Törvényszék a felperesek által előterjesztett hét jogalap közül háromnak helyt adott, az egyes felperesekkel szemben kiszabott bírság összegét pedig jelentősen csökkentette. Ennélfogva a jelen ügy körülményeinek helyes mérlegelése megkívánja, hogy a Bizottság maga viselje saját költségeit, valamint a felperesek részéről felmerült költségek kétharmadát, akik ezáltal maguk viselik a saját költségeik egyharmadát.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (harmadik tanács)

a következőképpen határozott:

- 1) A Törvényszék az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges bizottsági határozat 1. cikkét megsemmisíti annyiban, amennyiben az Európai Bizottság e cikkben megállapította, hogy a Sasol Holding in Germany GmbH és a Sasol 2002. július 1-je előtt részt vett a jogsértésben.
- 2) A Törvényszék a Sasol GmbH-val szemben kiszabott bírság összegét 149 982 197 euróra csökkenti, amelynek megfizetésére egyrészt 119 122 197 euró erejéig a Sasol Wax International AG-vel, másrészt pedig 71 042 197 euró erejéig a Sasollal és a Sasol Holding in Germanyvel egyetemlegesen köteles.
- 3) A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.
- 4) A Bizottság maga viseli saját költségeit, valamint a Sasol, a Sasol Holding in Germany, a Sasol Wax International és a Sasol Wax részéről felmerült költségek kétharmadát.
- 5) A Sasol, a Sasol Holding in Germany, a Sasol Wax International és a Sasol Wax maga viseli saját költségeinek egyharmadát.

Czúcz

Labucka

Gratsias

Kihirdetve Luxembourgban, a 2014. július 11-i nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

A jogvita alapját képező tényállás	2
1. A közigazgatási eljárás és a megtámadott határozat elfogadása	2
2. A Sasol és a Vara csoport szerkezetéről, valamint a megtámadott határozatban a felelősség anyavállalatoknak való betudásáról	5
Az eljárás és a felek kérelmei	6
A jogkérdésről	6
1. Az arra alapított első jogalapról, hogy a Bizottság a közös vállalkozás időszakát illetően a jogsértésért való felelősséget tévesen tudta be a Sasol Ltd-nek, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Wax Internationalnek	7
Előzetes észrevételek	7
A megtámadott határozat	9
Az irányítás fogalma és a meghatározó befolyás gyakorlásának fogalma közötti, az EK 81. cikkel összefüggésben alkalmazott különbségtételről	10
A Bizottság azzal kapcsolatos megállapításának megalapozottságáról, hogy a Schümann Sasol International által elkövetett jogsértésért való felelősséget a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Ltd-nek tudja be	12
A Schümann Sasol International igazgatóságáról	13
B. I. szerepéről	14
A Schümann Sasol International igazgatósága által hozott határozatok tartalmának meghatározásáról	17
Az operatív vezetés relevanciájáról	19
A Schümann Sasol International igazgatóságával kapcsolatos következtetés	20
A Schümann Sasol International felügyelőbizottságáról és közgyűléséről	20
A Schümann Sasol International üzleti magatartása feletti meghatározó befolyásnak a Sasol Holding in Germany általi tényleges gyakorlásáról	21
A felperesek bizonyítékfelajánlásairól	22
2. Az arra alapított második jogalapról, hogy a Bizottság a Sasol-időszakot illetően a jogsértésért való felelősséget tévesen tudta be a Sasol Ltd-nek, a Sasol Holding in Germanynek és a Sasol Wax Internationalnek	22
Az annak lehetőségével kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított első részből, hogy a leányvállalat által elkövetett jogsértést egyedül a tőke 100%-ával való rendelkezésre alapított vélelem alapján tudják be az anyavállalatának	22
A vélelem megdöntésének hiányára vonatkozó, állítólag téves megállapításra alapított második részből.	24

A megtámadott határozatról	24
Általános észrevételek	25
A Sasol Wax operatív ügyvezetéséről	26
A stratégiai üzleti döntésekről	26
A vélelem megdönthetetlen jellegéről	27
Következtetés	28
A felperesek bizonyítékfelajánlásáról	28
3. A Schümann-időszakban és a közös vállalkozás időszakában a Vara egyetemleges felelősségének hiányával kapcsolatos harmadik jogalapról	28
4. A bírság alapösszegének téves meghatározására alapított negyedik jogalapról	32
Az arra alapított első részről, hogy a megtámadott határozatnak nincs érvényes jogi alapja	32
Az arra alapított második részről, hogy a Bizottság a mikroviaszok eladását tévesen foglalta bele a Sasol eladásainak értékébe	35
A bizonyítékok értékelésének elveiről	35
A megtámadott határozatról és a kartell résztvevőinek nyilatkozatairól	39
A mikroviaszok árára vonatkozó megállapodás állítólagos hiányáról	39
A mikroviaszokra vonatkozó okirati bizonyítékokról	40
A felperesek egyéb érveiről	42
A gaccsal kapcsolatban a bírság alapösszegének számítását érintő hibákra alapított harmadik részről ..	44
A felpereseknek a jogsértés gacságában való részvételéről 1997. október 30. és 2004. május 12. között	44
A gacs eladásaival elért forgalomra alkalmazott 15%-os együttható aránytalan jellegéről	49
Az arra alapított negyedik részről, hogy a Bizottság elmulasztotta a különböző társaságok kartellben való részvételének különböző időszakai szerint különböző módon meghatározni a bírság alapösszegét .	51
5. A Sasol irányítói szerepének téves megállapítására alapított ötödik jogalapról	53
A megtámadott határozatról	53
A háttérként szolgáló ítélkezési gyakorlatról	55
A Sasol irányítói szerepével kapcsolatos megállapítást illetően az indokolási kötelezettség tiszteletben tartásáról	56
A Sasol irányítói szerepével kapcsolatos megállapítás alátámasztása érdekében a Bizottság által összegyűjtött körülmények érdemi mérlegeléséről	57

A bírság alapösszegének az irányítói szerep alapján 50%-kal történő növelésének állítólag túlzott, aránytalan és hátrányosan megkülönböztető jellegéről	60
6. Az arra alapított hetedik jogalapról, hogy a bírság bizonyos részeit illetően a Bizottság elmulasztott teljes mentességet biztosítani a Sasolnak	62
A 2000 előtti technikai találkozókka kapcsolatos első részről	62
A piacok és az ügyfelek felosztásával kapcsolatos második részről	64
A korlátlan felülvizsgálat gyakorlásáról és a bírság végső összegének meghatározásáról	65
1. A hatodik jogalap arra alapított első részéről, hogy a Bizottság a Schümann-időszakot illetően elmulasztott külön felső határt alkalmazni	65
2. A hatodik jogalap második, az első jogalaphoz való helytadással összefüggésben vizsgált és arra alapított részéről, hogy a Bizottság a közös vállalkozás időszakát illetően elmulasztott külön felső határt alkalmazni	67
3. A bírság összegének a Sasol-időszakra vonatkozó részéről.....	69
A költségekről.....	69